

Det norske
Arbeiderparti

BERETNING
1925

OSLO 1926
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

BERETNING

1925

UTARBEIDET VED PARTIKONTORET

TRYKT I ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI — OSLO 1926

Innholdsfortegnelse.

	Side
Innledning	3
Centralstyre og landsstyre	5
Landsmøtet	6
Representasjon	7
Utvalg og komiteer	7
Organisasjons- og medlemsoversikt	8
Agitasjon	9
Agitasjonsreiser	10
Enkeltforedrag	10
1 mai	15
Kvinnesekretariatet	18
Ungdomsfylkingen	22
Barnelagsarbeidet	23
Arbeidernes Aktietrykkeri	25
Arbeiderpressens samvirke	25
Arbeiderbladet	26
Pressekontoret	26
Partipressen	26
Det norske Arbeiderpartis Forlag	28
Arbeiderbevegelsens Arkiv	28
Justisfondet	28
Chr. H. Knudsens 80 års dag	29
Klassesamling	29
Amnestikravet	31
Den antimilitære kamp	33
Årets antimilitære virksomhet	37
Partiets internasjonale stilling	37
Arbeidsløsheten — valutaspørsmålet	44
Kommunevalget	48

Innledning.

Det som først og fremst særkjenner året 1925 er partiets vekst i indre fasthet og styrke. Kameratskapet og den innbyrdes tillit blev gjenoprettet, og det muliggjorde igjen at alle krefter kunde anvendes i kampen utad. Konflikten med studentforeningen «Mot Dag» og den såkalte «Arbeideropposisjon» hadde man forlenget forutsett. Helt siden splittelseslandsmøtet hadde «Mot Dag» åpent arbeidet for spesielle særinteresser innenfor partiet. Og da foreningen på en høist illojal måte satte sig ut over landsstyrets beslutning i militærstreiksspørsmålet blev bruddet en kjensgjerning. Det svekket på ingen måte partiet, det fremmet tvert imot den påbegynte konsolidering av partiets krefter. Det viste sig da også at en stor del av de arbeidere som fulgte «Mot Dag» ved bruddet, siden er kommet tilbake til partiet, en utvikling som fortsetter og som vil fortsette.

Stortingsvalgene i 1924 gav ny næring til samlingstanken, og i 1925 har trangten til politisk samling av den norske arbeiderklasse gjort sig stadig sterkere gjeldende. Da landsstyret i mars 1925 gjentok sitt samlingsforslag blev det mottatt med tilslutning fra alle hold. Der reistes diskusjon i de to andre arbeiderpartier og ikke minst hos de partiløse blev det møtt med stor sympati. Gjennem hele året har der vært et jevnt tilsig av gode arbeiderelementer fra de to andre arbeiderpartier og av partiløse arbeidere.

Den indre konsolidering av partiets egne krefter sammen med den sterke trang til samling i arbeiderklassen kom sterkt til å prege landsmøtet som holdtes i september måned. Det opnåddes enighet i alle saker av prinsipiell og politisk betydning, i programspørsmålet, i militærspørsmålet og i spørsmålet om partiets internasjonale forbindelser. Landsmøtet skapte et sterkt grunnlag for partiets fremtidige arbeide, og den enstemmige beslutning i samlingssspørsmålet gjorde klassesamlingen til et av de mest brennende dagsaktuelle spørsmål i norsk arbeiderpolitikk.

Amnestikravet som blev reist høsten 1924 i forbindelse med de mange

politiske domme, blev særlig aktuelt ved årets begynnelse, idet to av partiets nyvalgte stortingsmenn satt i fengsel da Stortinget trådte sammen. Regjeringen måtte tvunget av den opinion som reistes ved partiets krav, avbryte straffeavsoningen for de to tingmenn og fremsette forslag til ny lov som for fremtiden kunde sikre tingmennenes immunitet. Regjeringen nektet imidlertid å fremsette lovforslag om amnesti og partiet har derfor innsendt privat lovforslag, men det hviler fremdeles i departementet. Partiet har for øvrig fortsatt sin kamp mot klassejustisen og gjennem justisfondet søkt å hjelpe klassejustisens ofre.

Overensstemmende med de beslutninger som blev fattet på landsstyremøtet i mars, blev der i 1925 drevet en energisk antimilitær agitasjon på moene. Ungdomsfylkingens medlemmer utførte her et virkningsfullt arbeid som brakte mange av dem i konflikt med myndighetene.

Foruten den agitasjon som blev drevet i forbindelse med kommunevalget, er der i årets løp arrangert en del turnéer og en rekke møter, vesentlig om samlingsspørsmålet. Ungdomsfylkingen har arbeidet med å stabilisere sin organisasjon og har herunder utført et omfattende agitasjonsarbeide. Også Kvinnesekretariatet har i det forløpne år med gode resultater fortsatt arbeidet for å vinne arbeiderkvinnene for vårt parti.

Partiet oprettholdt i 1925 forbindelsen med det Internasjonale Informasjonsbyrå, hvis sekretær, Angelica Balabanoff, deltok i partiets landsmøte i september. Her blev landsstyret bemyndiget til å fatte endelig beslutning om organisatorisk tilslutning til byrået, og i årets løp er da partiet også blitt fast knyttet til Informasjonsbyrået. Etter landsmøtet blev Haakon Meyer sendt til Paris for å delta i arbeidet med og planleggelsen av den nye internasjonale konferanse som holdtes i Paris i slutten av desember måned. Her var Meyer også partiets representant og blev innvalgt i byråets arbeidsutvalg.

Den stigende arbeidsløshet og de usikre valutaforhold var spørsmål som i 1925 krevet de norske arbeiderorganisasjoners største oppmerksomhet. Partiets centralstyre beskjeftiget sig inngående med disse saker. Ved en deputasjon til Regjeringen høsten 1925 pekte partiet på nødvendigheten av virkelige effektive foranstaltninger mot arbeidsløsheten. I slutten av året sendte centralstyret sammen med stortingsgruppen en fornyet henvendelse om den økonomiske krise, idet det særlig fremhevet at krone-

stigningen måtte stanses og kronen stabiliseres på en nedskrevet gullverdi som stod i forhold til landets økonomiske evne.

Årets kommunevalg foregikk under langt ugunstigere vilkår for partiet enn stortingsvalgene i 1924 og kommunevalgene i 1922. Splittelsen med nykommunistene rev i mange fylker organisasjonsapparatet i stykker og partipressen var svekket. Ved et kommunevalg utsettes også partiorganisasjonene for den sterkeste påkjenning. Det norske Arbeiderparti hevdet sig allikevel som landspartiet. Overalt hvor det deltok på like vilkår med de andre arbeiderpartier, hevdet det stilling og gjennomgående viste resultatene både for land og by fremgang, mens socialdemokratene efter to-tre valgomganger stod på stedet marsj og nykommunistene avgjort gikk tilbake fra det foregående stortingsvalg.

De erfaringer som den norske arbeiderklasse har høstet i det forløpne år, viser imidlertid tydelig at betingelsen for en videre klassemessig fremrykning nu er samling i ett politisk arbeiderparti. Og like tydelig har det forløpne år vist at denne samling må finne sted på det grunnlag som er tilrettelagt av Det norske Arbeiderparti.

Centralstyre og landsstyre.

Sammensetning.

Inntil landsmøtet hadde centralstyret følgende sammensetning: Oscar Torp, formann, Edvard Bull, viseformann, Einar Genhardsen, sekretær, Martin Tranmæl, redaktør, Alfred Madsen, Ingvald Rastad, Rolf Hofmo, Johannes Johannessen, Mathias Fredstie, Gunnar Bråthen, Sigrid Syvertsen, formann i Kvinnesekretariatet, og Arne Ording fra Ungdomsfylkingen.

Suppleanter: Harry Nilssen, Vm. Nielsen, Charles Syvertsen, Torbj. Henriksen og Øistein Martinsen. Rachel Grepp for Sigrid Syvertsen og Erling Anthonson for Ording. Da Arne Ording og Rolf Hofmo som medlemmer av Mot Dag i mars måned blev utelukket av partiet rykket suppleantene op som faste medlemmer av centralstyret.

Landsstyrets medlemmer for øvrig: Magnus Johansen, Østfold, Johan Bratvold, Akershus, Oscar Nilssen, Hedmark, Nils Steen, Buskerud, Sverre Hjertholm, Vestfold, Ole Moen, Telemark, Ole Øisang, Sørlandet, Nils Nonheim, Stavanger, Ivar Rikheim, Sogn og Fjordane, Rudolf Kanestrøm, Møre, Johan Nygårdsvold, Sør-Trøndelag, Ivar Årseth, Trondhjem, John Åberg, Nord-Trøndelag, Gitta Jønsson, Nord-Norge, og Moan, Nord-Norge.

Suppleanter: Konrad Knudsen, Drammen, H. Haugli, Vestopland, Emil Åse, Rogaland, Wilhelm Jakobsen, Namdalen, og Ingvald Bækken, Kongsvinger.

Møter.

Centralstyret har holdt 52 møter og behandlet 616 saker. Landsstyret har vært samlet til møter 4 ganger og behandlet 43 saker. Dessuten har centralstyret holdt 6 fellesmøter med stortingsgruppen, 1 fellesmøte med Ungdomsfylkingens landsstyre og 1 møte med Oslo Arbeiderpartis styre.

I alt er avholdt 61 møter og behandlet 690 saker.

Landsstyret som holdt møte 7—9 mars, behandlet beretninger og regnskaper for 1924 og budgetter for 1925. Dessuten blev behandlet de internasjonale forbindelser, klassesamlingen, militærspørsmålet og årets kommunevalg.

I landsstyrets møte 18—19 juli blev behandlet beretninger, regnskaper, revisjon av partiets lover og retningslinjer. Dessuten behandledes jord- og bondespørsmålet, barnelagsvirksomheten samt stillingen til «Mot Dag» og Militærstreikforbundet.

Landsstyremøtet som holdtes i forbindelse med landsmøtet, behandlet innstillinger til landsmøtet.

I de avholdte fellesmøter er særlig behandlet de saker som meldte sig i anledning justisforfølgelsene.

Landsmøtet.

I tiden 4—7 september holdtes partiets 27. ordinære landsmøte.

Landsmøtet behandlet en rekke viktige saker. Det blev foretatt lovforandringer og vedtatt retningslinjer for partiets virksomhet i kooperasjonen og fagbevegelsen og beslutning om retningslinjer og taktikk ved kommunevalget. Likesom jord- og bondespørsmålet blev behandlet og vedtatt et forslag om organisering av landarbeidere og småbrukere. Ennvidere blev det vedtatt forslag til klassesamling — internasjonalt og nasjonalt. Beslutninger blev vedtatt i spørsmålet Mot Dag og Militærstreikforbundet.

I møtet deltok omkring 180 representanter. Dessuten var stortingsgruppen innbudt. Fru Angelica Balabanoff møtte som representant for det Maksimalistiske Parti i Italia og det Internasjonale Informasjonsbyrå, og Rolf Gerhardsen fra Venstre kommunistisk Ungdomsfylking.

Trykt protokoll med referat og beslutninger fra landsmøtet er sendt partiavdelingene.

Partikontoret.

Einar Gerhardsen som på siste landsmøte blev valgt som partiets sekretær, fratrådte denne stilling 1 mai for efter anmodning fra Oslo Arbeiderparti å overta stillingen som sekretær i Oslo Arbeiderparti.

Partiets formann har resten av året utført sekretærens arbeide.

Det øvrige personale på kontoret har vært en kassererske, en kontor-dame og en visergutt.

Representasjon.

Inntil Landsorganisasjonens kongress i august måned som ophevet den gjensidige representasjon med partiet, var Martin Tranmæl partiets representant i sekretariatet med Oscar Torp som varamann.

I Ungdomsfylkingens centralstyre har Oscar Torp vært partiets representant. På det svenske kommunistpartis landsstyremøte 16—17 mai møtte Martin Tranmæl og Oscar Torp.

På fylkesmøte i Hedmark møtte Oscar Torp. Kvinnekonferansen i Akershus 15 februar Oscar Torp. Fremtidens fellesmøte i Drammen 14 mars Mathias Fredsti. Vestfold i påsken Olav Andresen. Østfold 10 april Oscar Torp. Namdalen 20 juni Edv. Bull. Telemark 1—2 juni Oscar Torp. Sør-Trøndelag 31 mai og 1 juni Martin Tranmæl. Kretsmøte på Gjøvik 19 juli Peder Løwe. Kretsmøte i Finnmark Gitta Jønsson. Møre 29—30 august Ivar Aarseth. Ungdomsfylkingens landsmøte 7—8 september Martin Tranmæl og Oscar Torp.

Utvalg og komiteer.

I centralstyrets møte 24 mars blev foretatt valg på faste utvalg og komiteer.

Agitasjonsutvalg: Einar Gerhardsen, formann, Oscar Torp, Martin Tranmæl, Thina Thorleifsen og sekretæren i Oslo Arbeiderparti.

Utvalget har holdt 14 møter og behandlet 101 saker. Foruten de for utvalget ordinære saker angående agitasjon, har utvalget tatt initiativet til å få dannet bidragsringer. Avdelingene er tilstillet bidragsmerker.

Det faglige utvalg: Oscar Torp, formann, Einar Gerhardsen, sekretær, Alfred Madsen, Martin Tranmæl, Valdemar Nielsen, Mathias Fredsti, Edward Mørk, Gunnar Braathen, Johannes Johannessen og Ole Hagen.

Utvalget har holdt 6 møter og behandlet 25 saker. Det har behandlet spørsmål i forbindelse med samorganisasjonenes landskonferanse, og sosialkomitéens innstilling til lov om megling og voldgift.

Jordbruksutvalget: Oscar Nilsen, formann, Sven Skaardal, Johannes Bøe, Gunnar Lund, Andreas Moan, Øistein Martinsen.

Det er holdt 4 møter. Utvalget har bl. a. behandlet en del saker i forbindelse med Landbruksdepartementets forslag til budgett for 1925 og spørsmål vedrørende Boligbanken. Dessuten er utarbeidet forslag til organisering av landarbeiderne.

Fiskeritutvalget: Aldor Ingebrigtsen, formann, C. Wallenius, Kr. Tønder, Olaf Eriksen, Erik Vangberg.

Det internasjonale utvalg: Edvard Bull, formann, Haakon Meyer, Alfred Madsen, Waldemar Nielsen, Martin Trnmæl og Oscar Torp.

Utvalget har holdt 5 møter, og har vesentlig beskjeftiget sig med spørsmål i forbindelse med det Internasjonale Informasjonsbyrå. Utvalget har ennvidere forberedt de uttalelser som er vedtatt av landsstyret og landsmøtet om internasjonale spørsmål. Inntil Haakon Meyer kom til Paris var utvalget gjennom sin formann partiets bindeledd med utenlandske broderpartier og byrået.

Forlagskomitéen: Oscar Torp, formann, Sverre Sivertsen, Johan Sandtrø.

Komitéen har holdt 5 møter og behandlet 41 saker.

Skolekomitéen: Aksel Zachariassen, formann, Edvard Bull, Birger Bergersen, Einar Gerhardsen, Ivar Aarseth, komitéens sekretær Arnold Viik.

Komitéen har holdt 2 møter og har avgitt den innstilling om partiets sosialistiske opplysningsarbeide som blev vedtatt av landsmøtet.

Kooperative utvalg: Sven Svensson, formann, Sigrid Syvertsen, sekretær, Ida Hillestad, Jens Teigen, Oscar Olberg, O. Ripnes, Olav Orvoll.

Utvalget har avholdt 1 møte.

Kommuneutvalget: Adolf Indrebø, formann, Nils Hjelmtveit, sekretær, Ingvald Rastad, Sverre Sivertsen, Carl Andersen, K. M. Nordanger, Olaf Andresen.

Organisasjon og medlemstall.

I Nordland Fylkesparti er utsikt foreningene i Narvik og Ofoten, som har dannet eget kretsparti, Nordre Saltens Kretsparti.

Ved årets utgang var partiet organisert i 15 fylkespartier, 10 kretspartier og 7 enkeltstående bypartier. Tilsammen har disse organisasjoner 886 foreninger med i alt 40,874 medlemmer. Av disse er 7105 kvinner. Fremgangen i 1925 er 480 medlemmer. Partiets medlemstall og fremgangen fra 1924 er i virkeligheten større enn det her er anført.

Flere partier opgir i sine rapporter adskillig mindre medlemstall enn de i virkeligheten har for å slippe med mindre kontingent til landspartiet. Resultatet blir at det er umulig å kunne få konstatert partiets virkelige medlemstall.

Organisasjonsoversikt ved årskiftet 1925—1926.

Nr.	Organisasjon	Antall			Antall foreninger	Antall medlemmer	Derav kvinner
		herreds-partier	by-partier	komm. uten partifor.			
1	Østfold	21	4	8	50	950	150
2	Akershus	19	1	2	102	3 100	420
3	Hedmark	18	2	-	89	1 450	150
4	Gudbrandsdalen	-	1	-	16	350	71
5	Opland	7	1	-	19	813	210
6	Buskerud	18	1	6	94	3 119	612
7	Vestfold	15	5	6	39	809	204
8	Telemark	5	5	-	46	1 890	90
9	Aust-Agder	-	4	19	15	375	42
10	Setesdalen	-	-	-	7	102	12
11	Vest-Agder	-	3	-	26	510	100
12	Rogaland	-	2	-	17	300	58
13	Hordaland	-	-	-	7	250	60
14	Sogn og Fjordane	-	-	-	7	120	30
15	Møre	4	2	-	40	950	113
16	Sør-Trøndelag	12	-	29	40	1 309	210
17	Inn-Trøndelag	2	2	-	18	475	130
18	Namdalen	2	1	-	16	575	120
19	Helgeland	-	2	8	12	210	60
20	Nordland	-	2	-	12	400	110
21	Nordre Salten	4	1	-	9	350	30
22	Trondenes	-	-	-	6	158	25
23	Senjen	-	-	3	6	125	18
24	Nordre Troms	-	1	-	14	175	60
25	Finnmark	-	4	-	20	510	130
26	Oslo	-	-	-	103	18 875	3 700
27	Kongsberg	-	-	-	4	175	45
28	Drammen	-	-	-	20	850	140
29	Stavanger	-	-	-	11	650	70
30	Haugesund	-	-	-	2	114	45
31	Bergen	-	-	-	2	135	25
32	Trondhjem	-	-	-	17	700	95
	Tilsammen	-	51	-	886	40 874	7 235

Agitasjon.

I et år hvor det er kommunevalg blir det ikke arrangert så mange turneer som i et stortingsvalgår. Det blir lagt større vekt på å benytte de lokale krefter i agitasjonen.

Hvor mange foredrag det på den måte er holdt i tilslutning til partiet, har det ikke vært mulig å få full oversikt over. De oppgaver som nedenfor er inntatt gir således ikke en fullstendig oversikt over foredragsvirksomheten, men er nok til å vise at den har vært meget omfattende.

Agitasjonsreiser.

Martin Trammæl: Fra 8 oktober foretok Martin Trammæl en agitasjonsreise i Trøndelag og holdt foredrag på følgende steder: Ranheim, Veiskillet, Selbu (2), Verdal, Levanger, Byafossen, Steinkjær, Trondhjem og Støren. Ialt 10 foredrag for 2075 tilhørere.

Svend Skaardal i Rogaland og Aust- og Vest-Agder. Svend Skaardal reiste før valget på en lengere turné i Rogaland og Agder, og talte på følgende steder: Høiland, Sandnes, Hillesvåg, Sauda (3), Ålgård, Jørpe-land, Figgjo, Kleppe, Strand, Hinna, Egersund, Sogndal, Tau, Oltedal, Evje, Hornnes (2), Mosby, Vaagsbygda og Vennesla. Ialt 22 foredrag.

Gitta Jønsson. Første uke i mars reiste Gitta Jønsson i Nord-Trøndelag og talte på følgende steder: Lånke, Stjørdal, Levanger, Røra, Innerøy, Sparbu, Steinkjær, Malm og Nasset. Ialt 9 foredrag med 450 tilhørere.

Martin Trammæl på Vestlandet. Martin Trammæl var på en turné på Vestlandet i tiden 19—25 september og talte på følgende steder: Odda (2), Tyssedal, Voss, Bergen, Høyanger (3) og Myrdal. Ialt 9 foredrag for 2800 tilhørere.

Konrad Knudsen i Buskerud. Konrad Knudsen har foretatt flere korte foredragsreiser i Buskerud og holdt foredrag på følgende steder i Numedal: Svene, Flesberg, Rollag, Veggli, Nore og Opdal. I Øvre Sandsvær: Labro og Meheia. Sigdal: Solemsmoen, Prestfoss, Båsunnd og Eggedal. Modum: Åmødt, Gjeithus og Sysle. Tilsammen 15 foredrag.

Finn Kullerud i Vest-Agder. I siste halvdel av juli måned reiste Finn Kullerud på en agitasjonsturné i Vest-Agder og talte på følgende steder: Mosby, Vennesla, Greipstad, Sør-Audnedal, Mandal, Kristiansand, Søgne, Bjelland og Farsund. Tilsammen 9 foredrag.

Enkeltforedrag.

Martin Trammæl: Strømmen, Stange, Ilseng, Valset, Furnes, Hamar (2), Trondhjem (6), Lillestrøm (2), Bergen (2), Arna, Voss, Drammen (2), Ullevål, Kristiansand, Vennesla (2), Bærum (2), Opdal, Nessbyen (2), Krøderen, Gjerstad (2), Risør, Ringsaker, Moelv, S. Odal (3), Sarpsborg, Ytre Rendal (2), Øvre Rendal, Drevsjø, Engerdal, Trysil (3), Rjukan (2), Torp, Fredrikstad, Skiptvedt, Mysen, Askim, Spydeberg, Spikkestad, Hyggen, Åros, Slemmestad, Otteid, Ørje, Romedal, Biri, Vardal, Hunsdal, Heggedal, Asker, Tofte og Sagene, Tøien, Lilleaker, Lommedal, N. Høiland (4), Hakadal, Hobøl, Oppegård, Gjøvik, Horten, Holmestrand, Lillehammer, Moss, Kongsberg og Oslo (40). Tilsammen 125 foredrag. Dessuten 19 foredrag på 2 turnéer. Ialt 144 foredrag.

Oscar Torp: Oslo (35), Fredrikstad, Moss (2), Bryn (2), Elverum (2), Kråkstad, Rjukan, Høvik (2), Kongsvinger, Hasle, Helgøy, Vang, Sarpsborg (2), Tistedal, Høibråten (2), Disenå, Hamar, Bø, Larvik (2), Abildsø, Reinsvold, Steinberg (2), Asker, Ytre Rendal (2), Øvre Rendal, Lutnes, Trysil, Nybergssunn, Romedal, Valset, Lierstrand (2), Kolbotn, Nordre Odal, Vittingfoss, Vestfossen, Komnes, Etterlåt, Svene, Hokksund, Strømmen, Haugesund, Lørenskog, Ådal, Norderhov, Skotselven, Nedre Eiker, Simensbråten, Jevnaker, Østre Hasen, Tjølling, Sandherad, Stabekk, Ålesund, Molde, Kristiansund, Sandefjord, Tønsberg, Arendal, Mandal, Kristiansand, Fredrikshald. Tilsammen 107 foredrag.

Aksel Zachariassen: Oslo (25), Porsgrunn, Skien, Askim, Moss, Lillestrøm. Tilsammen 30 foredrag.

Einar Gerhardsen: Tistedalen, Abildsø, Gjøvik, Kap, Lierstranden, Krokstadelven, Hønefoss, Hokksund, Tyristrand, Høibråten (2), Høvik (2), Bryn, Hasle, Lørenskog, Jevnaker, Bekkelaget, Drammen (2), Sandvika (2), Moss, Ytre Rendalen, Øvre Rendalen, Østby og Røndalen i Trysil, Trandum, Kolbotn, Valset, Søbygden, Illseng, Slemmestad, Lier, Østre Halsen, Tjølling, Larvik, Haukerød, Sandefjord, Lilleaker, Oslo (52). Tilsammen 92 foredrag.

Borgar Steinset: Eidsfoss, Lier, Solbergelven, Drammen. Tilsammen 4 foredrag.

O. H. Maurstad: Arendal (3), Åmli (3), Eydehavn (2), Østre Moland (2), Risør (3), Hisø, Holt, Øyestad. Tilsammen 16 foredrag.

Einar Lien: Løten (4), Elevrum (8), Tynset (2), Øvre Rendal (2), Våler (2), Stor-Elvdal (4), Ringsaker (2), Stange (3), Romedal (3), Alvdal, Åsnes (2), Kongsvinger. Tilsammen 34 foredrag.

Helga Karlson: Moss, Høvik, Abildsø, Grorud, Notodden, Lisleherrad, Farvollen, Fredrikstad, Trondhjem (6), Lillestrøm, Stabekk, Kjelsås (2), Seljord, Strømmen (2), Voss (3), Rjukan, Lørenskog, Grefsen, Slemmestad, Bødalen, Nordstrand, Åland, Norderhov, Hen, Lillehammer, Kongsberg, Gjøvik, Oslo (35). Tilsammen 71 foredrag.

Ingvald Jaklin: Lyngen (2), Kårvik, Ramfjord, Tromsø (6). Tilsammen 10 foredrag.

Andreas Moan: Har ialt holdt 9 foredrag.

Kristian Rothaug: På forskjellige steder i Nord-Trøndelag. Ialt 15 foredrag.

Arne Kvernvik: Salsbruket (3), Galtnes, Kolvereid, Namsos (2), Bangsund (2), Salsnes. Tilsammen 10 foredrag.

Trygve Lie: Hønefoss, Norderhov, Oslo (6), Strømmen, Grorud (2),

Furuset, Høibråten (2), Bryn, Østensjø, Bekkelaget, Nordstrand, Klemetsrud, Lysaker, Bygdø, Kjelsås, Ullevål. Tilsammen 23 foredrag.

Alb. Moen: I Nord-Trøndelag 9 foredrag.

Edv. Bull: Trondhjem, Kristiansund, Ålesund, Stavanger (3), Sandnes, Haugesund, Bergen, Trysil (4), Oslo. Tilsammen 14 foredrag.

Oscar Nilssen: Ringsaker, Nes, Furnes, Stange, Romedal, Løten, Elverum, Våler, Grue, Brandval, Vinger, Trysil, Ytre Rendal, Føldal.

Johannes Bøe: Jevnaker (4), Brandbu (5), Gran, Fagernes, Vågå, Voss, Sande i Jarlsberg, Eydehavn (2), Ullensaker, Oslo (4), Ø. Eiker (2), Skoger (2), Ådal, Reinsvold, Raufoss, Biri (3), Vardal (2), Notodden, Lisleherad, Tyristrand. Tilsammen 36 foredrag.

Jacob Friis: Notodden, Rjukan (4): Ialt 5 foredrag.

Edw. Mørk: Drammen, Rygge, Ørehavnen, Gullverket, Eidsvoll, Kjelsås. Tilsammen 6 foredrag.

Konrad Knudsen: Hole (2), Norderhov (2), Hønefoss (3), Hokksund, Mjøndalen, Nesbyen, Svenkerud, Gulsvik, Vikesund (3). Tilsammen 15 foredrag og 7 på en turné. Ialt 22 foredrag.

Peder Lowe: Fredrikstad, Tvedestrand (2), Drangedal (2), Støren (2), Trondhjem, Vikesund, Gjøvik, Brandbu, Siljan (2), Farvøllen, Gvarv, Akkerhaugen (2), Brandval (4), Aker (9), Oslo (4), Porsgrunn, Sørumsand. Tilsammen 36 foredrag.

Aldor Ingebrigtsen: Tromsø (5), Bjørkelangen, Feiring, Lillestrøm (2), Strømmen (2), Orkanger (2), Opdahl, Brennhaug, Dovre, Høibråten, Kårvikshamn, Skognes i Lenvik, Oslo (3), Sætermoen, Netvold i Tromsøysund, Trondjord i Tromsøysund, Skulsfjord i Tromsøysund, Fagernes i Tromsøysund, Skulsfjord i Tromsøysund, Rotsundelv i Skjærvåg. Tilsammen 30 foredrag.

Ivar Årseth: Oslo (5), Telemark, Trondhjem (3), Holtålen, Soknedalen, Renebuskogen, Hovind, Egge i N. Trøndelag (2), Steinkjær (2), Røra (2), Stiørdalen, Sparbu, Tilsammen 21 foredrag.

Naftali M. Nilsen: Narvik, forskjellige steder i Ofoten og Tysfjord 15 foredrag. Tilsammen 16 foredrag.

Finn Kullerud: Gjerstad, Indre Søndeled (4), Rød i Søndeled (3), Risør (3), turné i Vest-Agder 14 foredrag. Tilsammen 25 foredrag.

Olaf Johansen: Oppegård, Haugesund (2), Sandefjord, Lillestrøm, Notodden, Brandval (3), Stenviken, Koppang (2), Øvre Rendalen (3), Odde (3), Oslo (6), Hønefoss. Tilsammen 25 foredrag.

G. Natvig-Pedersen: Stavanger (3), Sandnes (2), Jørpeland. Tilsammen 6 foredrag.

Sverre Hjertholm: Askim, Spydeberg, Sandefjord, Sandeherad, Lunde. Tilsammen 5 foredrag.

Olav Sæter: Elverum (22), Lillehammer (2), Våler (3), Stange (3), Løten (3), Ringsaker (2), Koppang, Kongsvinger. Tilsammen 37 foredrag.

Nanna Broch: Oslo (3), Horten, Sandefjord, Bryn, Kjelsås, Drammen. Tilsammen 8 foredrag.

Sigrid Syvertsen: Oslo (16), Sandefjord (2), Brandbu (2), Askim (2), Grorud (2), Abildsø (2), Åsbygden, Haugfoss, Høibråten, Drammen, Hokksund, Strømmen, Hernes, Vikersund, Tåsen. Tilsammen 35 foredrag.

Johan Nygårdsvold: Hommelvik (3), Strinda (2), Ranheim, Opdal, Selbu, Heimdal. Tilsammen 9 foredrag.

Rachel Grepp: Oslo (14), Mjøndalen, Hasle, Øraker, Lierstranden, Høvik, Ullevål Haveby, Grefsen, Bryn, Stabekk, Høibråten, Filtvedt, Løren skole. Tilsammen 26 foredrag.

Ole J. Bakke: Jondalen, Øvre Sandsvær, Sauherad, Ytre Sandsvær, Lier, Nore, Lisleherad (2), Svene. Tilsammen 9 foredrag.

K. M. Nordanger: Oppegård (2), Eidsvoll (3), Aker, Oslo (4), Bru-munddalen, Bærum, Lørenskog, Asker (2), Fett, Nesodden (3), Rjukan, Fenstad i Nes, Lillestrøm (4), Ullensaker (3), Holmestrand, Hønefoss. Tilsammen 30 foredrag.

Gunnar Lund: Feiring, Eidsvoll (4), Ullensaker (3). Tilsammen 8 foredrag.

Adolf Indrebø: Bærum, Abildsø, Oslo (14). Tilsammen 16 foredrag.

Thina Thorleisen: Oslo (12), Bryn, Tofte (3), Tyristrand, Sarpsborg, Hyggen, Åmot, Lillestrøm (3), Hokksund (2), Kråkstad, Gjeithus (2), Lierstranden (2), Drøbak, Jevnaker (2), Vittingfoss, Økern, Krogstadelven (2), Fredrikstad, Langesund, Kragerø, Høibråten, Askim, Brandbu, Helgøy, Selvik, Sande, Lilleaker, Strømsgodset, Tønsberg (2), Filtvedt (2), Sætre, Simensbråten, Horten, Drammen, Eidsvoll og en dags turné med kvinnenes røde bil i Lier i anledning kommunevalget, ca. 8 foredrag. Tilsammen 67 foredrag.

Charles Syvertsen: Ialt 6 foredrag i Oslo.

Ole Øisang: Sørlandet (33), Trøndelag (24). Tilsammen 57 foredrag.

Alfred Madsen: Skotfoss (2), Oslo (5), Gjøvik, Kristiansund, Florø (2), Høyanger, Aker (2), Grorud. Ialt 15 foredrag.

Erik Vangberg: Tromsøsund (2), Tromsø (2). Tilsammen 4 foredrag.

Olav Steinnes: Ialt 18 foredrag.

Torbj. Henriksen: Kristiansund, Lier (3), Oslo (7). Tilsammen 11 foredrag.

Gunnar Brauthen: Larvik, Løiten (2), Kongsberg, Risør, Stavanger, Tyrstrand, Oslo (6). Tilsammen 13 foredrag.

Ola Solberg: Østre Moland, Stokken (3), Arendal, Froland, Åmli, Gjerstad (3), Øyestad (3), Søndeled, Tvedestrand Kristiansand. Tilsammen 16 foredrag.

John Ålberg: Follafooss (2), Sparbu (3), Snåsa, Levanger (2), Røra (3), Steinkjær (3), Sunnan. Ialt 15 foredrag.

Svend Skårdal: Hallingdal, Selbu (2), Selsbak (2), Ålen (3), Slemmestad, Hurum, Vikværvet i Selbu, Brendhaugen, Dovre (2), Orkedalen, Budalen, Røros. Tilsammen 17 foredrag. Dessuten 22 foredrag på en turné. Ialt 39 foredrag.

Chr. Hornsrud: Modum (3), Lier (4), Løten, Eiker. Ialt 9 foredrag.

Arne Paasche Aasen: Haugesund (4), Koppervik, Høvik, Moss, Brandbu, Høibråten, Drammen. Tilsammen 10 foredrag.

Sverre Sivertsen: Bergen, Haugesund, Stavanger, Holmestrand (2), Oslo (28). Tilsammen 33 foredrag.

Torgeir Vrå: 25 foredrag.

B. Olsen-Hagen: 31 foredrag.

Nils Norheim: 14 foredrag i Rogaland.

Nils Steen: 13 foredrag i Buskerud.

Ingv. Rastad: 24 foredrag, derav i Oslo 17.

Rolf Gerhardsen: Tyssedal, Odda og Elverum.

Wilhelm Jacobsen: 2 foredrag.

B. Flood-Engbretsen: Vikesund, Bønsdalen, Eidsvoll.

Øistein Martinsen: Kristiansund (3), Aamot (4). Ialt 7 foredrag.

Waldemar Nielsen: Høibråten, Østensjø, Abildsø.

Ole Tokerud: Bærum 4 foredrag.

Sammendrag.

Partikontoret har tross gjentagende henvendelser til partiets talere ikke fått opgaver fra alle. Efter de opgaver det har vært mulig å få tak i, er det i 1925 holdt følgende partiforedrag:

Agitasjonsreiser	74 foredrag.
Enkeltforedrag	1422 —«—
1 mai	149 —«—

Tilsammen 1645 foredrag.

1ste mai.

I april utsendte centralstyret beslutningen fra 1924 om samarbeide mellom arbeiderorganisasjonene om arrangementene 1 mai. Beslutningen blev også i år etterkommet over alt.

Årets 1 mai blev den mest vellykkede som har vært på mange år. Demonstrasjonene, møtene og festene fikk en enestående stor tilslutning.

Fra centralstyret blev offentliggjort følgende opprop:

Til den norske arbeiderklasse.

1 mai — arbeidernes store mønstrings- og demonstrasjonsdag — nærmer sig. Arbeiderorganisasjonene er derfor i full gang med forberedelsene. 1 mai må fra år til annet erobre sig en sterkere plass i arbeidernes sinn og benyttes til stadig kraftigere å manifestere de krav som er brennende, de samfundstanker som trenger sig frem og det samhold som må herske.

Dessverre står arbeiderne politisk og til dels faglig splittet i de fleste land. Men tross denne splittelse samles arbeiderne 1 mai. Det viser hvor dyp, sterk og ekte samlingstanken er. Og den dag er neppe langt borte da arbeiderne også står samlet de øvrige dager av året.

Det norske Arbeiderparti har tatt initiativet til *klassemøte*. Ennu er det beklageligvis ikke lykkes å virkeliggjøre denne. Men det pågår en *samling* innen arbeiderklassen. Sterkest kom dette til uttrykk ved siste stortingsvalg. Men også siden har man kunnet følge en bestemt og gledelig *samlingstendens* blandt de brede arbeidermasser.

I denne forbindelse må det noteres som en overmåte gledelig begivenhet at der *internasjonalt* pågår et bevisst arbeide på å samle de organiserte arbeidere. De forhandlinger som er ført mellom de engelske og russiske fagorganisasjoner om grunnlaget for internasjonal faglig *samling*, vil vekke gjenklang hos de klassebevisste arbeidere i alle land. Det norske Arbeiderparti vil uttale håpet om at forhandlingene vil føre til et positivt resultat, og at 1 mai-feiringen i alle land vil bidra til å fremme og styrke disse *samlingsbestrebelse*er.

Virkelig faglig *samling* er imidlertid betinget av at arbeiderne også står politisk samlet. Enhver politisk splittelse betyr ikke bare politisk svekkelse, men også en forstyrrelse av det faglige arbeide. For å kunne skape enhet og fasthet — nasjonalt og internasjonalt — mot kapitalistklassen, må arbeiderne stå forenet politisk som faglig.

La tilslutningen til 1 mai-demonstrasjonene og den *klasseånd* som råder den dag, bli en mektig spore til den *klassekamp*, som idag er så påtrengende nødvendig. Kapitalistklassens samlede og utfordrende *øpre-*

den bør mer enn noget annet mane arbeiderne til samling. Ennu har arbeiderne i levende erindring fjorårets bitre kamper. I år blev der i de fleste industrier opnådd en ordning uten åpen konflikt, bl. a. på grunn av den innsats arbeiderne leverte ifjor. Den ordning som er opnådd i år, må dog ikke bli en sovepute. Arbeiderne må derfor ruste sig. Nye og enda hårdere kamper enn de tidligere forestår. Sett derfor all kraft inn på å utbygge organisasjonen, for å styrke samhørigheten mellem arbeiderne og for å skape den kampstemning og oprørsånd, som er påkrevet i disse alvorlige tider.

Også politisk må arbeiderne ruste sig for nye fremstøt. Dyrtid, arbeidsløshet og lønnspress må bekjempes med den største kraft og hensynsløshet. Statens midler brukes til støtte for private bankforetagender og til oprettholdelse av en klassehær istedenfor til lettelse av dyrtiden og arbeidsløsheten og til å gi statens arbeidere og funksjonærer levelige vilkår. De fattige befolkningslag plyndres ved skatter — direkte og indirekte — mens rikmannsklassen spares. Mot denne ødeleggende og meningsløse politikk må hele det arbeidende folk reise sig.

La 1 mai-feiringen gi et fulltonende uttrykk for arbeidernes harme og bitterhet og vilje og evne til selvheldelse.

Myndighetene har søkt å slå ned arbeidernes reisning ved hjelp av politi, militær- og klassejustis. Det er lenge siden *klassejustisen* har feiret slike orgier som det siste år. Særlig opsikt har de uhyrlige dommer i militærstreik- og streikebryterspørsmålene vakt. Fra Det norske Arbeiderpartis side er det reist krav om *amnesti* for de dømte. Dette krav er understøttet av Arbeidernes faglige Landsorganisasjons sekretariat og fra arbeidermøter over hele landet. Sekretariatet har opfordret organisasjonen til å vie klassejustisen og amnestikravet den største oppmerksomhet ved årets 1 mai-demonstrasjoner. Det norske Arbeiderparti slutter sig helt og fullt til denne anmodning.

Arbeiderne kan ikke opgi å bekjempe hverken streikebryteriet eller militærvesenet, og derfor vil de alltid igjen oppleve å stå overfor den systematiske anvendelse av lov og dom og fengsel i klassekampen — hvis ikke arbeiderne tar sig sammen for å vise makthaverne at nu er det slutt med deres tålmodighet. La 1 mai bli optakten til den uimotståelige aksjon, som skal gjøre klassejustisen umulig i Norge.

La de makthavende få føle hvilken forakt de brede lag nærer for klassejustisen og hvilken tilslutning amnestikravet har.

Treff derfor de mest omhyggelige forberedelser til 1 mai-feiringen. La den stå i klassesamlingens tegn. Avdekk råttenskapen og vanstellet i det nuværende samfund. Slutt op om de krav, som idag er særlig ak-

tuelle. La dagen — den største av alle — danne innledning til et enda kraftigere og mere målbevisst arbeide enn nogensinne.

Det norske Arbeiderparti.

Centralstyret.

Oscar Torp.

Einar Gerhardsen.

Gjennem partikontoret blev det formidlet 149 talere. Dertil kommer at flere avdelinger har sørget for talere selv, så tallet er adskillig større.

Partifeller som talte 1 mai.

Åkrene: Gustav Lippe. — Ålen: Nils Innseth. — Ålgård: Bjarne Hindal. — Åmødt: Normann Egeland. — Åsen: N. Holtan. — Abildsø: Martha Nilsen. — Agnes: Johan Schwingel. — Alvdal: Einar Lien. — Arendal: Knut Eng. — Asker: Henry Karlsen. — Askim: Alfr. Stokke. — Ballangen: Erling Kiil. — Bekkestranden: Henry Harm. — Bergen: Olaf Johansen. — Bjørkelangen: Johan Andersen. — Bodø: Lars Heiberg. — Brandbu: Alheimen. — Bryn: Adolf Indrebø. — Bø i Telemark: Tor Lundtveit. — Bøn: Andr. Bøe. — Dombås: Arthur Isaksen. — Drammen: Alfred Madsen. — Drangedal: Torgeir Vraa. — Drøbak: G. E. Stubberød. — Egersund: Einar Andersen. — Eidsfoss: Borgar Steinseth. — Eidsvoll: Andr. Bøe. — Elverum: Nils Hønsvald. — Eydehavn: Nils Hjelmtveit. — Fet: Hans Abelsnes. — Flateby: Helgaker. — Flekkefjord: Magnus Karlson. — Foldalen: Andr. Moan. — Formofoss: Harald Langhelle. — Gjerstad: Ola Solberg. — Gran: Niels Ødegaard. — Gransherad: Oscar Andersen. — Greåker: Oscar Torp. — Grorud: Olav Steinnes. — Grua: Oscar Nilsen. — Gudå: Alb. Moen. — Lunde i Telemarken: Sverre Hjertholm. — Levanger: Johan Nygaardsvold. — Lier: Arnold Vik. — Lillehammer: Olaf Sæther. — Lillestrøm: Aksel Zachariassen. — Løten: Chr. Hornsrud. — Lierstranden: Sverre Knudsen. — Lysaker: Chr. H. Knudsen. — Muggerud: Olav Elvejord. — Medjå: H. Langhelle. — Mjøndalen: M. Fredsti. — Namsos: Erik Vangberg. — Narvik: Naftali Nilsen. — Nore: Josef Dalskog. — Notodden: Jacob Friis. — Noragutu: Ole J. Bakke. — Oftedal: Johs. Johnsen. — Opdal: Svend L. Skaardal. — Orkanger: Aldor Ingebrigtsen. — Gulsvik: Georg Svendsen. Hammerfest: Jon Andraa. — Hasle: Arne Paasche Aasen. — Haugesund: Carl Lee. — Heen: Asbjørn Olsen. — Hernes: Sigrid Syvertsen. — Hillestad: M. Henden. — Hoff: Evald Nilsen. — Hokksund: Hans Helgesen. — Hole: Konrad Knudsen. — Holmestrand: Sverre Sivertsen. —

Holtålen: A. Svedal. — Hommelvik: K. M. Nordanger. — Hønefoss: Trygve Lie. — Høvik: Arne Paasche Aasen. — Høyanger: Ingvald Rasjad. — Høibråten: Johan Sandtrø. — Hyggen: Per O. Breidal. — Innerøy: John Aalberg. — Jevnaker, Østre: Alf Wøyen. — Jesseim: Herman Hauerud. — Jømna: E. M. Brendhølen. — Jørpeland: Natvig Pedersen. — Jøsinghavn: Adolf Olsen. — Kap: A. F. Løchen. — Kjelsås: Oscar Syvertsen. — Kolbotn: D. Mitrød. — Koppang: Edv. M. Berntzen. — Kristiansand: Martin Tranmæl. — Kristiansund: Øistein Martinsen. — Kvål: Gerh. Iversen. — Lånke: Arnt Mathiesen. — Langesund: Thina Thorleifsen. — Larvik: Gunnar Braathen. — Oslo: Edw. Mørk og Alfred Madsen. — Raufoss: Harry Nilsen. — Risør: O. H. Maurstad. — Rjukan: Olsen-Hagen. — Rognes: K. O. Sandvik. — Rød: Finn Kullerud. — Røra: S. O. Øraker. — Sande: Henry Harm. — Sandefjord: Haakon Hoff. — Sandviken: Einar Gerhardsen. — Sarpsborg: Oscar Torp. — Sauda: Nic. Næss. — Sætre: Olav Haave. — Sæterstøen: O. Olberg. — Selbu: Kr. Rothaug. — Siljan: Olaf Andresen. — Singsås: V. Mostad. — Skåbu: Jul. Pettersen. — Skarnes: Olaf Berg. — Ski: Magnus Johansen. — Skotterud: Daniel Vikin. — Soknedal: Ludv. Enmo. — Solbergelven: Olav Solumsmoen. — Sparbu: Nic. Eggen. — Spydeberg: Alfr. Stokke. — Stange: Johs. Stubberud. — Stavanger: Edv. Bull. — Steinkjær: Ivar Aarseth. — Steinviken: Johan Amundsen. — Stjørdal: L. Skjaanes. — Støren: Karl Tømmeraaas. — Strømmen: J. Eikefjord. — Svarstad: Ingjald Nordstad. — Tofte: Nils Gjerset. — Torsnes: Alfred Trønsdahl. — Torp: O. Sporvind. — Tranby: Henry Berntsen. — Trondhjem: Helga Karlsen. — Tvedestrand: Peder Løwe. — Tynset: Nils Steen. — Tyristrand: Konr. Knudsen. — Tønsberg: Ole Øisang. — Ulefoss: Tor Lundtveit. — Urskog: L. Aslaksrud. — Våler: Jul Hansen. — Vågå: Johannes Bøe. — Vardal: O. M. Fredriksen. — Veggli: Wilhelm Olsen. — Vennesla: A. Udland. — Vestfossen: Amandus Holte. — Vestby: Jørgen Hustad. — Vikesund: B. Flood-Engbretsen. — Vittingfoss: Johan Skau. — Voss: Harald Haare. — Ytre Rendal: Johannes Borchgrevink. — Ørje: Kj. Kjøniksen.

Kvinnesekretariatet.

Fra landsmøtet i februar 1923 har sekretariatet vært sammensatt av følgende: Sigrd Syvertsen, formann, Rachel Grepp, viseformann, og Thina Thorleifsen, sekretær. De øvrige styremedlemmer: Alette Lundberg, Annie Olsen, Mathias Fredsti og Einar Gerhardsen, med Anna Nilsen, Anna Lein, Emma Olsen, Sigrd Rastad, Johannes Johansen og Gunnar Braathen som suppleanter.

Møter.

Der er i året avholdt 14 sekretariatsmøter, hvori der er behandlet 84 saker. Der er bl. a. sendt følgende henstilling til Regjeringen: Det norske Arbeiderpartis Kvinnesekretariat har fra kvinneforeninger og grupper over det hele land representerende ca. 10,000 kvinner fått henvendelse om å inngå til Regjeringen med krav om at der straks må foretas skritt til effektive foranstaltninger for å avhjelpe dyrtiden overensstemmende med det forslag som er fremsatt av Det norske Arbeiderpartis stortingsgruppe.

Kvinnesekretariatet vil gjøre Regjeringen oppmerksom på at nøden innen arbeiderhjemmene er forferdelig og de som i første rekke lider under dyrtiden er kvinner og barn.

I henhold til den alvorlige situasjon for arbeiderhjemmene krever vi at noget må gjøres for å avhjelpe nøden.

Likeledes er der efter anmodning fra fellesmøte av kvinner i Vestfold sendt følgende henstilling til Justisdepartementet: Det norske Arbeiderpartis Kvinnesekretariat tillater sig herved å rette et krav til det ærede departement om at loven av 30 juli 1851 om skifte må revideres derhen at § 1 kommer til å lyde: En mann er efter sin hustrus død eller en hustru efter sin mann død sålenge han (hun) forblir ugift, ikke pliktig til å skifte med deres felles umyndige eller myndige barn, med mindre ekte-pakt eller annen gyldig bestemmelse måtte medføre nødvendigheten av boets deling. § 2 kommer til å bortfalle og i § 3 vil liete: Samme rett som i § 1 er tillagt o. s. v.

Som loven nu er, virker den urettferdig, idet den ikke likestiller mann og kvinne i deres forhold ved den enes død.

Utsendte cirkulærer til avdelingene.

Av cirkulærer er der bl. a. sendt et i anledning partiets beslutning i barnelagsarbeidet og i anledning agitasjonsuken. I samme anledning blev der sendt opprop i partipressen. Ennvidere er der sendt kvinneavdelingene, ungdomslagene og fagforeninger med kvinnelige medlemmer cirkulære med opfordring til å støtte sekretariatets innsamling til reisning av et minnesmerke over Kata Dalstrøm. Og i henhold til kvinnekonferansen og partiets landsmøtebeslutning angående opplysningsarbeidet blandt kvinnene er der utarbeidet studiecirkelplan, som er sendt samtlige kvinneavdelinger.

Representasjon.

Kvinnesekretariatet har vært representert på følgende møter: Akershus fylkeskonferanse den 15 februar ved Anna Lein. Buskerud den 14 mars og i Vestfod den 9 april ved Sigrid Syvertsen. Fellesmøte i Buske-

rud den 21 og Østfold den 22 april ved Thina Thorleifsen. Formannskonferanse i Buskerud den 14 juni ved Marta Nilsen. Østfold fylkeskonferanse den 30 august ved Sigrid Syvertsen, og på fellesmøte i Vestfold den 29 september ved Thina Thorleifsen.

I henhold til partiets landsmøtebeslutning i barnelagsarbeidet om at barnelagsarbeidet underlegges partiet, Kvinnesekretariatet og Ungdomsfylkingen, har sekretariatet valgt som sine representanter i landskomitéen Sigrid Syvertsen og Thina Thorleifsen med Annie Olsen som suppleant. Etter kvinnekonferansen er istedenfor Annie Olsen valgt som suppleant Gudrun Jacobsen.

Agitasjonen.

Kvinnenes agitasjonsuke som strakte sig over 2 uker, var utvilsomt den beste agitasjon som har vært ført for partiets kvinnebevegelse. Og tilslutningen til møtene var et bevis for at interessen for partiet var stor blandt store deler av arbeiderklassens kvinner.

Av de møter som Kvinnesekretariatet har kjennskap til, kan bl. a. nevnes: Sigrid Syvertsen talte på Åsbygden, Haugfoss, Abildsø, Askim og Høibråten. Rachel Grepp talte i Mjøndalen, Filtvedt, Hasle og Lilleaker. Nanna Broch på Horten og i vestkantavdelingene i Oslo. Helga Karlson på Moss, Østre Arbeidersamfund, Grorud og Oslo Arbeidersamfund. Hanna Castberg v. d. Lippe på Høvik og Thina Thorleifsen i Sarpsborg, Hyggen, Årmodt, Hammersborg, Lillestrøm, Hokksund, Kråkstad, Gjeithus, Lierstranden og Drøbak. Gitta Jønsson foretok en agitasjonsreise i Inn-Trøndelag, hvor hun talte på følgende steder: Lånke, Stjørdal, Levanger, Røra, Inderøy, Malm og Steinkjær. I Trondheim var der arrangert et stort møte med Anna Laargaard og Harald Langhelle som talere. Likeledes talte Oscar Torp på 3 møter i Oslo, Olsen-Hagen på 2 og stortingsmann Aarseth på 1. Dessuten talte stortingsmann Moan på Hyggen, stortingsmann Steinnes på Haugfoss, stortingsmann Bøe i Sande og på Voss og skoleinspektør Steinseth i Strømsgodset og Henry Berntsen i Tønsberg. Fra Stavanger og Kristiansand har vi fått meddelelse om vellykkede møter.

På alle steder var det fullt hus og efter foredragene tegnet sig mange nye medlemmer til kvinneavdelingene. Agitasjonsuken var til stor styrkelse av partiet, og der blev dannet 6 nye kvinneavdelinger. Lydia Johannessen fra Stavanger dannet kvinneavdeling i Høiland og der kom meddelelse om at der var stiftet kvinneforening i Thorsnes i Østfold. Likeledes blev der efter Sigrid Syvertsens foredrag på Høibråten og efter Rachel Grepps foredrag på Hasle dannet kvinnegrupper. Efter Gitta Jønsons

foredrag på Steinkjær blev der dannet kvinnegruppe, og efter hennes foredrag i en nystiftet kvinneforening i Lånke besluttetes enstemmig å tilmelde sig Det norske Arbeiderparti gjennom Lånke Arbeiderparti. «Arbeiderkvinnen» blev i agitasjonsuken solgt i flere tusen eksemplarer.

Dessuten er der gjennom sekretariatets formidling holdt enkeltforedrag av: Sigrid Syvertsen (35), Rachel Grepp (26), Marta Nilsen (3), Helga Karlsen (14), Anna Madsen (4), Nanna Broch (6), Hanna Castberg v. d. Lippe (1), Gitta Jønson (15) og Thina Thorleifsen (67). Tilsammen 171 foredrag.

Dannelse av nye kvinneforeninger.

Foruten de 6 nye kvinneavdelinger som blev dannet i agitasjonsuken er der efter foredrag av Thina Thorleifsen stiftet kvinneforening ved Fil-tvedt, grupper ved Steinberg, Tyrstrand og Eidsvoll. Dessuten er der efter foredrag av lærer Gusgaard stiftet kvinneforening ved Tofte og Sagene i Hurum. Likeledes er der dannet kvinneforening ved Selsbak i Trøndelagen og kvinnegruppe ved Brandbu. Tilsammen 13 nye avdelinger.

Efter de opgaver som foreligger for Kvinnesekretariatet tallet partiet i 1925 ca. 140 kvinneavdelinger, men partiets beslutning om opprettelse av kvinneutvalg er kun fulgt av følgende fylker: Akershus, Buskerud, Hedmark, Helgeland, Hordaland, Inn-Trøndelag, Namdalen, Sør-Trøndelag, Vestfold, Vest-Agder, Finnmarken og Østfold samt byene Oslo, Trondhjem, Kongsberg og Tromsø. Angående opprettelse av kvinneutvalg viser det sig å være en riktig ordning, da disse utvalg som er opprettet, har utført et uømerket arbeide for å vekke interesse for organisasjonsarbeidet blandt kvinnene.

Landskvinnekonferansen

som var den første efter partiets omlegning av kvinneorganisasjonen, holdtes i Oslo den 2—3 september. Der var fremmøtt ca. 70 representanter fra kvinneforeninger, grupper, ungdomslag og fagforeninger med kvinnelige medlemmer. Som gjester møtte Angelica Balabanoff og Helga Karlsen, representant for stortingsgruppen. Nogen omtale av de enkelte saker, som var oppe på konferansen, kommer ikke med i beretningen, da der fra konferansen blev utgitt protokoll.

Efter konferansen har sekretariatet fått følgende sammensetning: Sigrid Syvertsen, Rachel Grepp, Marta Nilsen, Gudrun Jacobsen, Valdemar Nilsen og Amandus Holthe med Anna Lein, Rosa Marthinsen, Marie Bøe, Ester Karlsen og Erling Anthonson som suppleanter.

«Arbeiderkvinnen»

har utkommet en gang i måneden undtagen april—mai, som utkom som dobbeltnummer i et 12-siders format. I anledning kommunevalgene i byene blev bladet trykt i et oplag av 3000 eksemplarer. Det almindelige oplag er 2000.

Thina Thorleitsen.

Ungdomsfylkingen.

I løpet av 1925 er der stiftet i alt 30 nye lag, så Fylkingen ved årets slutt hadde 6000 medlemmer i 150 lag. En fremgang på ca. 500 medlemmer. Dette gode resultat skyldes at der har vært utført et godt agitasjonsarbeide. I januar arrangertes en landsomfattende agitasjonsuke som var meget vellykket. Aksel Zachariassen og Einar Gerhardsen holdt i agitasjonsuken en rekke vellykkede møter i Buskerud. Rolf Gerhardsen hadde senere en agitasjonsturné i Trøndelag og Hordaland. Dessuten avholdtes en agitasjonsuke fra 10—17 oktober. Flood-Engbretsen reiste i agitasjonsuken gjennom hele Buskerud og holdt en rekke foredrag. Erling og Arne Paasche Aasen i Opland og Henry Harm i Telemark. Agitasjonsuken var meget vellykket.

På landsstyremøte i mars blev det besluttet å opgi militærstreiken som form for vår antimilitære kamp, og i stedet gå over til agitasjon på moene. Landsstyret gav centralstyret fullmakt til å ansette redaktør for «Den røde Ungdom» istedenfor den daværende redaksjonskomité. B. Flood-Engbretsen blev ansatt som redaktør fra 1 april.

Årets antimilitære agitasjon var det som mest preget Fylkingens virksomhet i 1925. En felleskomité med 2 representanter fra Fylkingen og 2 fra partiet ledet dette arbeide. Der blev utgitt en agitasjonsbrosjyre og en sangbok for rekrutter. Likeså blev der utgitt spesielle «Soldat-Aviser» i stort antall. «Den røde Ungdom» har også utførlig behandlet militærspørsmålet og belyst klassehærens karakter. Alt dette agitasjonsmaterieell blev spredt i store mengder rundt alle moer praktisk talt hele landet over.

Den antimilitære kamp førte også til at en rekke av vår Fylkings medlemmer blev arrestert. I Østfold, Bergen, Trøndelag og ikke minst på de ekserserplasser som ligger i nærheten av Oslo var dette tilfelle. I alt blev ca. 30 av våre medlemmer dømt. Aksjonen bidrog i høi grad til å gjøre vår fylking kjent og bragte oss mange nye medlemmer.

6—7 september avholdtes Fylkingens 2. ordinære landsmøte. Mange viktige saker behandledes. Fylkingens landsmøte tiltrådte de beslutninger partiets landsmøte hadde fattet i spørsmålet «Internasjonale forbindelser». Likeså i forholdet til «Mot Dag». Som nytt centralstyre valgtes: Hjalmar

Dyrendahl, formann, Arnfinn Viik, viseformann, Rolf Gerhardsen, B. Flood-Engebretsen, Arne Paasche Aasen, Armand Malmstrøm, Hildur Eriksen. Suppleanter: Godfred Gran, Erling Paasche Aasen, Johs. Olsen, Harald Olsen og Alf Agnor. Som redaktør av «Den røde Ungdom» valgtes B. Flood-Engebretsen.

Arbeider-idretten er også en av de saker som det har vært arbeidet med. Vår Fylkings medlemmer har deltatt i arbeider-idrettslagene og medvirket til å stifte nye. Ved agitasjon innen idrettslagene har vi også fått megen prektig ungdom derfra inn i våre rekker.

Venstrekommunistisk Ungdomsfylking har i 1925 hatt et godt arbeidsår. Ny grunn er opbrutt og vi har fått mange nye tilhengere av våre idéer. Det er allikevel langt frem før vår fylking blir hvad den skal være, en organisasjon som kan samle all arbeiderungdom innen sine rekker.

Barnelagsarbeidet.

Landsstyremøtet i april 1925 fattet følgende beslutning i barnelagsarbeidet:

1. Den landsomfattende ledelse av barnelagsvirksomheten overtas av et utvalg bestående av to representanter fra partiets centralstyre, to fra Kvinnesekretariatet og to fra Ungdomsfylkingens centralstyre.
2. På hvert enkelt sted, hvor der er barnelag, eller hvor der kan stiftes sådanne, bør arbeidet ledes av et utvalg bestående av representanter for partiavdelingen, ungdomslaget og kvinneavdelingen på stedet.
3. Utvalgene bør søke sine utgifter dekket ved forskjellige arrangements og ved bidrag fra foreninger foruten fra de organisasjoner som velger utvalgenes medlemmer.
4. Speiderbevegelsen underligger Ungdomsfylkingen alene.

Landskomitéen har for tiden bestått av Jul Hansen, formann, Thina Thorleifsen, sekretær, og Johan Sandtrø som kasserer. De øvrige komitémedlemmer: Helga Karlsen, Sigrid Syvertsen og Godfred Gran med Annie Olsen som suppleant. Siden landsmøtet i september har Hildur Eriksen vært Ungdomsfylkingens representant istedenfor Johan Sandtrø.

Møter. Landskomitéen har i det forløpende halvår avholdt 5 møter, hvorav et fellesmøte med barnelagsstyrene i Oslo og Abildsø barnelag.

Av *cirkulærer* er der bl. a. sendt et i anledning landsstyrets beslutning i barnelagsarbeidet med opfordring til å ta sig av arbeidet. Likeledes er der sendt et til fylkespartiene, fylkespartienes kvinneutvalg og Ungdomsfylkingens distriktsorganisasjoner med anmodning om, at de optar på sine respektive organisasjoners dagsorden barnelagsarbeidet. Enn videre er der sendt fylkesstyrene for Buskerud, Hedmark, Vestopland og

Østfold skrivelse om, at der forsøkes å arrangere barnelagsstevner sommeren 1925. Dette er kun etterkommet i Buskerud, som hadde sitt stevne i Hokksund den 9 august. Normallover og instruksjonsplan for barnelagslederne er sendt til samtlige barnelag. Til partiet og Ungdomsfylkingens landsmøte i september blev sendt følgende innstilling som blev enstemmig vedtatt:

De få år vi har drevet barnelagsbevegelse her i landet har lært oss at det er av overordentlig stor betydning at vi får samlet arbeiderbarna i våre rekker. En stor del av de barn som var med i våre første lag deltar nu aktivt i ungdomslagene, parti- eller fagforeningene. Og etterhånden som vi får flere og flere lag og barna blir voksne vil det vise sig at barnelagsarbeidet har vært noget av det mest fruktbringende partifellene har befattet sig med.

Barnelagenes underholdningskrefter (musikkorps, barneteater, dansringer m. m.) har også i den forløpne tid vært av meget stor betydning for partiet ved dets møter og andre tilstelninger.

Bare den som har satt sig inn i folkeskolens undervisningsmateriell vet hvor påkrevet det er at vi får barnelag over alt i landet hvor det over hodet er betingelse herfor. I skolene impodes barna med hele borgerskapets moral og blir på den måten som voksne svært vanskelig å påvirke med vår agitasjon. Kan vi derimot få tak i massen av arbeiderbarna vil de allerede før de blir voksne ha lært å forstå den kommunistiske idé og være innforlivet med kameratskapets ånd.

Barnelagsarbeidet sorterte tidligere under ungdomsbevegelsen, men denne ordning viste sig lite praktisk. Derfor har landsstyret besluttet at barnelagsbevegelsen skal underlegges så vel Ungdomsfylkingen som Kvinnesekretariatet og Det norske Arbeiderparti.

Denne ordning har vist sig heldig, men den medfører også ansvar hos partifellene og organisasjonene. Men dette ansvar er visstnok ikke alle fullt bevisst, ellers var det gjort mer for barnelagene enn hittil.

Det som barnelagene trenger er assistanse av voksne partifeller og økonomisk støtte.

I henhold til den beslutning som landsstyret har fatet i denne sak om at barnelagene skal sortere under de tre **organisasjoner**, beslutter landsmøtet at de stedlige partiavdelinger og deres underavdelinger (kvinneavdelinger og ungdomslag) er pliktig til å danne barnelag og står økonomisk ansvarlig for disse.

Nye barnelag.

Der er kommet meddelelse om at der er dannet barnelag ved Oranger, Høyanger og Gjeithus, og at barnelagene ved Lillestrøm og Horten

er gjenoptatt efterat disse har lagt nede en stund. Barnelaget «Avhold», Oslo, er efter ansøknng blitt optatt i barnefylkingen. Det er ennu ikke helt lykkes for komitéen å få nogen hel oversikt over barnelagene ut over det hele land.

Den unge kamerat

har ikke utkommet til andre tider enn den 1 mai. Da blev bladet trykt i et oplag av 2500 til en pris av 15 øre pr. nr. med 5 øre i provisjon. Bladets redaktør var Jul Hansen.

Der er efter beslutning i komitéen utgitt en barnesangbok, som nu fåes på Det norske Arbeiderpartis forlag til en pris av 25 øre pr. stk.

Arbeidernes Aktietrykkeri.

Styret for Arbeidernes Aktietrykkeri har avgitt følgende beretning for året 1925:

Trykkeriets regnskap viser at bruttoinntekten i det forløpne år har utgjort kr. 732,427.41 med et overskudd av kr. 70,846.24 mot ifjor kr. 648,670.19 med et overskudd av kr. 61,866.17.

I det forløpne år var det bedre tilgang på arbeide enn de nærmest foregående, men trykningsprisene viste tendens til å trykkes ned på grunn av at byens øvrige trykkerier har hatt mindre å gjøre.

Klisjéanstalten viser atter et lite underskudd. Bruttoinntekten var kr. 44,964.51. Altså kr. 6,300.00 mindre enn ifjor, en reduksjon som for en stor del skriver sig fra at «Hvepsen» og «Blinken» innskrenkedes uten at vi fikk andre arbeider i stedet.

Utgiftene var praktisk talt de samme som ifjor og resultatet var et underskudd av kr. 2,011.99 mot ifjor et overskudd av kr. 3,689.47.

I årets løp er foretatt nyanskaffelser for kr. 11,651.08. Dessuten er det på settemaskinene påmontert elektrisk fyring, en utgift på mellem 7 og 8,000 kroner. Denne utgift er ført på reparasjonskonto, hvorved denne nådde en uforholdsmessig høide, nemlig kr. 16,252.03.

Styret foreslår at det på dette års regnskap avskrives kr. 115,529.13 på utestående fordringer, idet man må regne med at disse ikke vil gå inn.

En avskrivning av denne størrelse forutsetter at det ved siden av årets overskudd og kapitalkonto også anvendes de midler som er avsatt til utvidelsesfondet.

Partipressen (Samvirke).

Som det vil fremgå av regnskapet har også 1925 krevet meget store uttellinginger. Av «Arbeiderbladet»s midler er der således disponert ialt kr.

167,218.20. Herav er kr. 118,000.00 nye bidrag, mens resten er betaling av eldre gjeld vedrørende den utenbys presse.

Til tross for at vi har måttet opta flere nye lån gikk dog vekselgjelden ned med netto kr. 20,000.00, likesom der er betalt andre forpliktelser med et lignende beløp.

Stillingen for Det norske Arbeiderparti i økonomisk henseende er således i 1925 betraktelig forbedret.

„Arbeiderbladet“

Nils Hønsvald fratrådte sin stilling i bladet i mars måned for å overta redaktørstillingen i den nyoprettede avis på Hamar, «Hamar Arbeiderblad».

Den faglige medarbeider, Haakon Hoff, fratrådte sin stilling 1 september for å overta redaktørstillingen i «Sørlandet». Hjalmar Waage blev ansatt som medarbeider i bladets faglige avdeling fra 1 september. Som teateranmelder er ansatt Helge Krog fra 1 februar og Kr. Aamodt som medarbeider i bladet fra oktober. Haakon Meyer har i forbindelse med sitt opphold i Paris også vært bladets utenlandskorrespondent fra 1 november.

Bladets abonnementsantall har steget jevnt i årets løp.

Pressekontoret.

Arnold Wik har fungert som bestyrer av Pressekontoret.

Foruten Wik er Ragna Hagen og Hjørdis Mikkelsen ansatt ved kontoret. Pressekontorets eneste utenlandske forbindelse er fremdeles Stockholm.

Partipressen.

Ved årsskiftet 1924—25 var antallet av almindelige partiaviser 32. Av disse var 13 dagblader, 13 utkom 3 ganger i uken, 5 utkom 2 ganger i uken og en av dem ukeavis.

I 1925 er «Orkladalens Arbeiderblad» på Orkanger og «Daggry» i Florten gått inn.

På Hamar er opprettet ny avis, «Hamar Arbeiderblad», som organ for partiet på Hamar og i Nord- og Sør Hedmark. «Hedmark Arbeiderblad» har forandret navn og kommer ut i 2 utgaver, «Østerdalens Arbeiderblad» og «Sør-Odal Arbeiderblad». «Haugesund Arbeiderblad» har gått over fra å utkomme 3 ganger ukentlig til dagblad.

Ved siste årsskifte er antall almindelige partiaviser uforandret. Av partiavisene utkommer 15 som dagblader, 11 utkommer 3 ganger i uken, 4 to ganger ukentlig og 2 er ukeaviser.

*Partiaviser ved utgangen av 1925.**Dagblader:*

- «Arbeiderbladet», Oslo. Redaktør Martin Tranmæl.
 «Arbeideravisen», Trondhjem. Redaktør Ole Øisang.
 «1 Mai», Stavanger. Redaktør B. Olsen-Hagen.
 «Fremtiden», Drammen. Redaktør Torgeir Vraa.
 «Østfold Arbeiderblad», Sarpsborg. Redaktør Jørgen Hustad.
 «Sørlandet», Kristiansand. Redaktør Haakon Hoff.
 «Nybrott», Larvik. Redaktør Ingjald Norstad.
 «Tiden», Arendal. Redaktør Ola Solberg.
 «Rjukan Arbeiderblad», Rjukan. Redaktør Jacob Friis.
 «Vestfold Fremtid», Sandefjord. Redaktør Sverre Hjertholm.
 «Opland Arbeiderblad», Gjøvik. Redaktør Johs. Stubberud.
 «Hamar Arbeiderblad», Hamar. Redaktør Nils Hønsvald.
 «Sør-Odal Arbeiderblad», Kongsvinger. Redaktør Kristian Steffensen.
 «Haugesund Arbeiderblad», Haugesund. Redaktør Thorvald Larsen.

3 ganger i uken:

- «Folkets Blad», Moss. Redaktør Nils Gjerseth.
 «Folkets Røst», Askim. Redaktør Aksel Olsen.
 «Akershus Arbeiderblad», Lillestrøm. Redaktør Hans Abelsnes.
 «Telemark Arbeiderblad», Notodden. Redaktør Andreas Thurmo.
 «Tidens Krav», Kristiansund. Redaktør Jon Furset.
 «Folkets Rett», Levanger. Redaktør N. Hallan.
 «Namdalens Arbeiderblad», Namsos. Redaktør Arne Kvernvik.
 «Nordlands Fremtid», Bodø. Redaktør Herm. Thornes.
 «Nordlys», Tromsø. Redaktør Ingvald Jaklin.
 «Vestfinnmark Arbeiderblad», Hammerfest. Redaktør Leif S. Olsen.
 «Arbeidets Rett», Røros. Redaktør Per Foros.

2 ganger ukentlig:

- «Fremover», Narvik. Redaktør Naftali Nielsen.
 «Folkeviljen», Harstad. Redaktør Alfons Johansen.
 «Finmarken», Vardø. Redaktør Peder Holt.
 «Folkets Frihet», Kirkenes. Redaktør Martin Aune.

1 gang ukentlig:

- «Dunderlandsdølen», Mo i Ranen. Redaktør R. Knudtson.
 «Dagningen», Lillehammer. Redigeres av en komité.

Tidsskrifter og ukeblader.

- «Det 20. Århundrede» (4 ganger årlig). Redaktør Oscar Torp.
 «Arbeiderkvinnen» (1 gang månedlig). Redaktør Thina Thorleifsen.
 «Den Røde Ungdom» (1 gang ukentlig). B. Flood-Engbretsen.
 «Den unge Kamerat» (1 gang månedlig). Komité.

Det norske Arbeiderpartis Forlag.

Året 1925 har ikke vært et særlig godt år for forlaget. Omsetningen av forlagets litteratur går dårlig.

Dette skyldes ikke bare de dårlige tider, men i stor utstrekning likegyldighet fra foreningenes side. Det er bare i undtagelsestilfelle at foreningene velger litteraturkommisjonærer.

Under disse forhold har forlaget måtte innskrenke utgivelsen av ny litteratur til å omfatte de årlige publikasjoner:

- Maidagen 1925.
- Arbeidets Jul 1925.
- Arbeiderkalenderen 1926.

I anledning Chr. H. Knudsens 80-årsdag blev der utgitt et festskrift:
 Chr. Holtermann Knudsen (1845—1925).

Dessuten er utgitt:

- Arbeider-Sanger.
- Skatten (valgproslyre).
- Stortinget 1925.
- Leo Trotski 1917.
- Upton Sinclair: Tusenårsriket.
- Ernst Toller: Forvandlingen.

Arbeiderbevegelsens Arkiv.

Edvart Andersen har forestått arbeidet i arkivet med å innregistrere og ordne skrifter, fagblader og aviser samt innordne arkivets øvrige litteratur. Alt som nu er i arkivet er innregistrert efter alfabetet i avdelinger: faglig, politisk og social litteratur.

Hvert forbund og forening har sine mapper, hvor lover og andre foreningspapirer er innlagt.

Justisfondet.

Det norske Arbeiderpartis og Ungdomsfylkingens justis- og kampfond er ledet av et styre, bestående av Vm. Nielsen og Einar Gerhardsen fra Det norske Arbeiderparti og Armand Malmstrøm og Reidar Olsen fra Fylkingen.

Statuttene er i år forandret således at der kan ydes bidrag til medlemmer av Landsorganisasjonen, selv om de ikke er medlemmer av partiet eller Fylkingen.

Gjennem bevilgninger og bidrag fra forskjellige organisasjoner var der pr. 31 desember 1925 innkommet i alt kr. 13,351.99. Til forskjellige dømte er der bevilget og utbetalt tilsammen kr. 3521.53. Den samlede beholdning ved årsskiftet utgjorde kr. 9830.46.

De foretatte utbetalinger fordeler sig således:

Til 2 av de dømte i den store militærstreiksaken 1924	kr.	750.00
Til 8 andre dømte i forskjellige militærstreiksaker	«	1350.00
Blomster, skrivesaker o. a. til forskjellige fanger og mat til varetektsfanger	«	839.83
Dømte provinsredaktører	«	421.70
Reiseutgifter for dømte	«	160.00
		<hr/>
	Tilsammen kr.	3521.53

Til de dømte som er ansatt i partiets eller «Arbeiderbladet»s tjeneste, er der ikke bevilget noget fra justisfondet.

Chr. Holtermann Knudsens 80-årsdag.

I anledning Chr. Holtermann Knudsens 80-årsdag 15 juli utgav partiet et festskrift.

Oslo Arbeiderparti arrangerte et stort festmøte i Birkelunden, hvor det var samlet 15—16,000 mennesker som på det hjerteligste hyldet jubilanten.

Det blev holdt taler av Martin Tranmæl og Oscar Torp fra Det norske Arbeiderparti, Madsen fra Landsorganisasjonen, Ingvald Rastad fra Oslo Arbeiderparti, Edw. Mørk fra Oslo faglige Samorganisasjon og Chr. Hornsrud fra stortingsgruppen.

Festmøtet blev et mektig og storslagent uttrykk for arbeidernes taknemlighet til sin forkjemper på hans 80-årsdag.

Klassesamling.

I 1925 rettet partiets landsstyre en opfordring til de to andre arbeiderpartier om klassesamling, men dette tilbud blev avvist.

Landsstyret som var samlet til møte 5—6 mars, fant det hensiktsløst på daværende tidspunkt å rette en fornyet henvendelse til de to andre arbeiderpartier om samling.

Landsstyret besluttet derfor å rette en henvendelse direkte til arbeiderne gjennom følgende manifest, som blev besluttet offentliggjort i partipressen:

I følelsen av det dype behov for og den sterke lengsel etter samling foreslo Det norske Arbeiderpartis landsstyre på møte den 6 april 1924 en organisatorisk samling av de tre arbeiderpartier. Men så vel det socialdemokratiske som det mindretallskommunistiske parti avviste samlingsforslaget.

Denne avvisning vakte dyp misstemning blandt de organiserte og klassebevisste arbeidere endog i disse to partier. Det viste tydelig valget i høst. Landets arbeiderklasse samlet sig her igjen om Det norske Arbeiderparti. Bare i Østfold og i Bergen fikk de to andre partier nogen nevneverdig tilslutning. Men også i disse valg lå det en tydelig samlingsstendens, idet valgene blev klassevalg.

Arbeiderne har således manifestert sin samlingsvilje. Men tross dette er det ingen vilje innen ledelsen for de to nye partier til samling. Deres ledende organisasjoner fører overfor Det norske Arbeiderparti en likeså fiendtlig tone nu som før. Derfor anser partiets landsstyre det hensiktsløst å rette en ny henvendelse til de to partiers centralstyret.

Det norske Arbeiderpartis landsstyre har derimot med glede erfart den voksende interesse for klassesamling. Enkeltstående foreninger, herreds- og fylkespartier har tatt spørsmålet op og drøftet det i fellesmøter. Det har gått som en rød tråd gjennom alle disse overlegninger at man nu bør nå frem til en samlet organisatorisk optreden. Fra enkeltmenn er det også rettet sterke opfordringer om samling.

Landsstyret tilsier disse samlingsbestrebelse sin uforbeholdne støtte. Det er her mulighet for å skape en landsomfattende bevegelse. Derfor vil landsstyret oppfordre arbeiderne til å følge disse samlingsbestrebelse med den største interesse og oppmerksomhet. Nødvendigheten for samling blir større for hver dag. Arbeiderklassens fiender optrer stadig mer utfordrende og hensynsløst. Arbeidskjøperne og det reaksjonære borgerskap forener sig mot arbeiderklassen. Arbeidsgiverforeningen har ført en systematisk lønnspressopolitikk. Statens maktmidler som politi, militær og klassejustisen er stillet til arbeidskjøpernes rådighet. Bankene, til og med statsunderstøttede, har finansiert arbeidskjøpernes sultekrig mot landets arbeiderbefolkning.

Mot denne forenede kapitalist- og borgerblokk må der settes en ubrytelig, en organisatorisk sammensveiset slagfront fra arbeiderklassens side.

Fagbevegelsen har heldigvis bevart sin organisatoriske enhet. Men faktisk virker partistriden så oprivende og svekkende at det også i fagbevegelsen spores en dyptgående kløvning. Den faglige og politiske bevegelse er for øvrig så sterkt sammenknyttet, at splittelsen i den ene uvegerlig fører til en tilsvarende lammende strid i den annen. En enhetlig og slagkraftig fagbevegelse kan man derfor ikke oppnå uten politisk samling.

Dyrtid og arbeidsløshet truer i disse tider titusener av arbeiderhjem. Det trengs en kraftig offensiv fra arbeiderklassens side for å rette på de vilkårlige forhold som er en frukt av det kapitalistiske vanstyre. Men betingelsen for en slik offensiv er samling. Det er bragt i forslag «enhetsfront» i visse situasjoner. Men det er å legalisere splittelsen og igjennem den evneløsheten. Skal arbeiderne kunne nå frem, må de stå sammen under forberedelsen som under ledelsen av alle

aksjoner. Ensartethet, gjensidig tillit og klassesolidaritet er en absolutt forutsetning for et heldig fremstøt. Men det er bare mulig ved klassesamling.

Det foreligger en rekke store sociale oppgaver for by- og landarbeidere, arbeiderbønder og fiskere. Men løsningen av disse oppgaver er avhengig av at arbeiderklassen skaffer sig større makt. Det beror igjen på samling.

Til høsten er det kommunevalg. Reaksjonen vil sette alt inn på å beholde makten i kommunene og gjenerobre de arbeiderstyrte kommuner. For arbeiderklassen er det av den største betydning å øke sin innflytelse og befeste sine posisjoner. Reaksjonen søker nu av all evne å begrense det kommunale selvstyre. Denne bevegelse som er rettet mot arbeiderklassen, viser hvilken vekt de andre tillegger den kommunale forvaltning.

Kan arbeiderne opnå samling vil de i høy grad ha forbedret sine valgutsikter. En såkalt enhetsfront vil bare kunne føre til kjævl og misforståelser. En felles organisasjonsmessig optreden vil derimot skape enhet og fasthet i arbeidet og da vil man også opnå resultater.

Samling om alle disse enkeltopgaver vil også føre til en samling om det som er viktigst av alt og som er målet for all virkelig arbeiderbevegelse: Å skape forutsetningen for et revolusjonært politisk gjennombrudd. Men det kan ikke en enkelt fraksjon eller en splittet arbeiderklasse.

Bare ved en fast og ubrytelig optreden kan arbeiderklassen seire og evne å gjennomføre en socialistisk samfundsordning. Alle hensyn taler således for samling. Landsstyret vil derfor rette den mest inntrengende opfordring til den norske arbeiderklasse om å støtte den klassesamling som nu pågår. Hvis alle interesserte yder sin aktive medvirken vil hel og full klassesamling være mulig i en nær fremtid. Og en ny tid vil da være innvarslet for landets arbeiderklasse.

For Det norske Arbeiderpartis landsstyre.

Oscar Torp. Einar Gerhardsen.

Amnestikravet.

Martin Tranmæl og B. Olsen-Hagens mandater.

De mange politiske dommer sommeren og høsten 1924 gjorde spørsmålet om almindelig amnesti for de dømte aktuelt og i november 1924 sendte centralstyret en henvendelse til Regjeringen om å løslate de dømte. Imidlertid tok Regjeringen ikke stilling til kravet før over nyttår, idet der då måtte treffes en avgjørelse av hensyn til at de to nyvalgte stortingsmenn Tranmæl og Olsen-Hagen som begge satt i fengsel. Regjeringen svarte at den ikke hadde lovmessig adgang til å utstede noget almindelig amnesti og at løslatelse bare kunde skje ved benådning. Centralstyret besluttet da å reise spørsmålet i Stortinget, idet der nu var kommet det nye moment til, at to lovlig valgte stortingsmenn på grunn av dommer var forhindret fra å utøve sine rettigheter. Ved Stortingets konstituering reiste gruppens formann saken og stilte følgende forslag:

Da Regjeringen i skrivelse av 9 januar har avslått det av Det norske arbeiderparti reiste krav om amnesti for alle de politisk dømte medlem-

ner og tillitsmenn av arbeiderorganisasjonene, anmoder partiets centralstyre og den kommunistiske stortingsgruppe (Det norske arbeiderparti) Stortinget om å ta denne sak op til behandling og avgjørelse snarest mulig.

Ved Stortingets sammentreden er saken blitt aktuell derved at kravet om amnesti også gjelder to av Stortingets medlemmer, B. Olsen-Hagen og Martin Tranmæl. Arbeiderne i Oslo og byene i Vest-Agder og Rogaland har forfatningsmessig rett til å være representert på Stortinget ved sine lovlig valgte tillitsmenn. —

Kravet om at Tranmæl og Olsen-Hagen skulde få anledning til å møte i Stortinget blev imidlertid stadig sterkere. Der reistes krav om at partiets andre stortingsmenn heller ikke skulde møte i Stortinget, hvis ikke de to blev løslatt, og efter en ny henvendelse fra centralstyret og stortingsgruppen besluttet regjeringen 16 januar å avbryte straffeavsoningen for de to så lenge stortingssesjonen varte. Både Tranmæl og Olsen-Hagen gikk direkte fra fengslet op i Stortingets møte til stor forargelse for borgerpressen og det reaksjonære borgerskap. Under forhandlingene om denne sak fremgikk det at der hersket stor uklarhet om forståelsen av grunnlovens § 66 som skulde sikre Stortingets ukrenkelighet og tingmennenes adgang til å utøve sine plikter. Partiets henvendelse om en klar formulering i dette spørsmål resulterte da også i venstreregjeringens proposisjon om at Stortinget i slike tilfelle skal kunne avbryte straffen for stortingsmenn som sitter i fengsel.

Imidlertid var amnestispørsmålet ikke løst, og da Regjeringen nektet å fremkomme med forslag til amnestilov innleverte stortingsgruppen i februar privat lovforslag om amnesti. Forslaget omfattet 62 personer som i 1924 blev idømt tilsammen over 7000 dages fengsel. Der har vært arbeidet med lovforslaget i departementet, men ennå sitter regjeringen på saken.

I slutten av mars måned stadfestet Høiesterett dommen i Fjellseter-saken. Som bekjent blev et par av arbeidernes tillitsmenn i Trondhjem, Hjalmar Dyrendahl og Gotfred Gerhardsen, idømt et års fengsel hver, idet de blev kjent skyldige i å ha vært «ledere» ved et slagsmål da nogen streikebrytere blev opbanket. De strenge straffer vakte voldsom harme og gav kravet om amnesti et nytt støt fremover. Fagkongressen sluttet sig således til det og sendte en deputasjon til Regjeringen. Den oprettholdt imidlertid sitt standpunkt og erklærte at den ikke vilde utstede noget almindelig amnesti, men henstillet at der blev søkt om straffeefteingivelse. Sekretariatet besluttet da å sende en slik anmodning for de som på det tidspunkt ikke hadde eller var i ferd med å avsone sine straffer. For Dyrendahl og Gerhardsens vedkommende blev det avslått med den merkverdige begrunnelse at deres «forseelser» ikke var av politisk art. Tran-

mæl og Olsen-Hagens straffer blev eftergitt, og centralstyret fant i betraktning av omstendighetene å måtte anbefale de to å motta straffeeftergivelsen.

Kravet om en amnestilov som kan bøte på de verste uhyrligheter som begås av det borgerlige rettsvesen, er således ennu ikke løst. Partiet vil — med fagorganisasjonens tilslutning — gjøre alt hvad gjøres kan for å forhindre en så vilkårlig klassejustis som vi har hatt i de siste år.

Den antimilitære kamp.

Mot Dag og Militærstreikforbundet.

Det var som bekjent Ungdomsfylkingens konstituerende landsmøte som reiste militærstreikspørsmålet, og den første opfordring til militærstreik blev utsendt av Fylkingen uten at partiet på forhånd hadde tatt stilling til spørsmålet. Partiet fant imidlertid at der nettop i 1924 var forhold som gjorde militærstreiken til en anvendbar kamptaktikk og støttet Fylkingens militærstreik. Som et ledd i den omfattende kamp arbejderklassen i Norge førte i 1924 hadde militærstreiken sin store betydning, den bidrog til på en effektiv måte å avsløre hærens klassekarakter og stålsatte den nye fylking på en virkningsfull måte. Imidlertid var militærstreiken som en aksjon mot selve militærvesenet lite vellykket og resultatet stod ikke i noget forhold til de øfre den krevet. Allerede høsten 1924, umiddelbart efter aksjonens avslutning, opstod debatt om spørsmålet. Fra Ungdomsfylkingens og partiets side var det klart og tydelig presisert at anvendelse av militærstreik til enhver tid måtte være avhengig av den aktuelle kampstilling og således ikke automatisk kunne være gjeldende som en ny antimilitær kamplinje for partiet.

Meget snart viste det sig dog at foreningen Mot Dag fortolket beslutningene om militærstreik på en annen måte, og det fremgikk efterhvert at foreningens fortolkning bl. a. hadde til hensikt å utdype motsetningsforholdet mellem Mot Dag og partiet.

Mens Ungdomsfylkingens ledelse befant sig i fengsel fikk Mot Dag herredømme over Den Røde Ungdom og Fylkingens centralstyre, og der blev gjort åpenbare forsøk på å utnytte Fylkingen i Mot Dags fraksjonskamp mot partiet. Konflikten konsentrertes mer og mer omkring militærstreiklinjen, idet Mot Dag bestemt holdt på at militærstreiklinjen også skulde følges i 1925, mens man i Fylkingen og partiet for øvrig var klar over at militærstreiken ikke med held kunne følges i 1925.

For å få fastslått linjene for årets antimilitære virksomhet blev det besluttet å behandle spørsmålet i et fellesmøte av landsstyret og Ungdomsfylkingens formannskonferanse i forbindelse med landsstyremøtet i mars.

For fellesmøtet som holdtes 8 mars, forelå der to forslag til behandling, et fra centralstyrets flertall og et fra dets mindretall. Flertallsforslaget som av landsstyret blev vedtatt med 21 mot 5 stemmer var sålydende:

1. Det må settes alt inn på å vinne det brede lag av arbeider-, bonde- og fiskerbefolkningen for partiets avvebningskrav. Landsstyret gir partiets stortingsgruppe i oppdrag å fremme avvebningsforslag innbefattet oppløsning av de hvite garder. Dette forslag forelegges folket til avgjørelse ved folkeavstemning.

2. Militærstreiken er som kampmiddel i full overensstemmelse med de revolusjonære idéer partiet bygger på. Men den kan som forholdene nu er idag, bare anvendes med fordel i visse situasjoner. Den militærstreik-agitasjon som blev satt iverk ifjor har gjort sin store nytte, men partiet finner ikke at en fortsatt organisert aksjon i år vil svare til hensikten. Dog vil partiet tilsi alle som ut fra sitt arbeidersyn og sin politiske overbevisning nekter militærtjeneste, sin fulle støtte.

3. Som en nærliggende positiv oppgave ser partiet organiseringen av antimilitære grupper i hæren og flåten. Dette agitasjons- og organisasjonsarbeide utføres av partiet og Venstre kommunistisk Ungdomsfylking, om mulig i samarbeide med andre arbeiderorganisasjoner.

4. Partiet vil i forståelse med andre arbeiderorganisasjoner ved siden av å utbygge og befeste arbeiderklassens økonomiske maktmidler av all kraft støtte dannelsen av ordensvern.

På Fylkingens formannskonferanse som holdtes umiddelbart efter, blev også flertallsforslaget vedtatt. For videre å undgå misforståelser og for bestemt å fastslå linjene i årets antimilitære virksomhet vedtok Fylkingens formannskonferanse dessuten følgende:

«Efter den fattede beslutning må Fylkingens lag og fylkesorganisasjoner arbeide for beslutningens gjennomførelse. Det kan ikke tillates de enkelte lag eller fylkesorganisasjoner organisasjonsmessig å arbeide for militærstreik.»

Imidlertid viste det sig snart at Mot Dag ikke vilde bøie sig for beslutningene i saken. Umiddelbart efter landsstyremøtet setter Mot Dags folk sig i bevegelse og organiserer et såkalt Militærstreikforbund, idet de henvendte sig til militærnekterne av 1924 og en del andre. Den 17 mars tilsendte forbundet Arbeidernes Pressekontor et oprop med anmodning om å tilstille det til samtlige partiaviser. Opropet var tiltrådt av 21 rekrutter, vesentlig studenter og 13 av Mot Dags medlemmer. Imidlertid gav formannen beskjed til partipressen om at opropet ikke måtte trykkes før efter nærmere ordre. Dette blev også meddelt overbringeren av op-

ropet som ikke desto mindre blev trykt og omdelt. Opropet inneholdt en direkte opfordring til militærstreik i strid med landsstyrets beslutning. I centralstyremøter 18 og 20 mars behandledes saken og der fattedes følgende beslutning:

1. Intet partimedlem kan tilhøre eller støtte Militærstreikforbundet.

2. De partimedlemmer som har underskrevet opropet må for å kunne fortsette som medlemmer av partiet, undertegne en lojalitetserklæring. Innen en slik lojalitetserklæring er avgitt, behandlet av by- eller fylkespartiets styre og godkjent av centralstyret kan vedkommende ikke utøve partimedlemsrettigheter.

Foranlediget ved den rolle foreningen «Mot Dag» har spillet i denne organisasjonsstridige opptreden, har centralstyret enn videre besluttet:

Foreningen Mot Dag betraktes som uttrådt av Det norske arbeiderparti. Herav følger at intet partimedlem kan stå tilsluttet denne forening. Akademikere og studenter kan bare stå tilsluttet partiet gjennom en regulær partiorening. —

Efter denne beslutning fremkom der fra de fleste rekrutter og en del medlemmer av Mot Dag lojalitetserklæringer ledsaget av bevidnelser for at de var uttrådt av foreningen. Samtidig åpner Mot Dag en heftig åpen kamp mot partiet. Der arrangeres offentlige møter, hvor Mot Dags folk sammen med socialdemokrater og nykommunister anfaller partiet. Den 17 april foranlediger de suspenderte partimedlemmer at der i Oslo dannes en såkalt Arbeideropposisjon, hvis vesentligste program skulde være å arbeide for revisjon av partiets beslutning overfor Mot Dag. Denne arbeideropposisjon overtar nu bladet Mot Dag som imidlertid fortsetter sin partifiendtlige kamp i forsterket grad, og 3 juni foretas en ny omgående bevegelse. Da foreligger der for centralstyret lojalitetserklæringer fra 27 medlemmer av Mot Dag og fra 12 medlemmer av Militærstreikforbundet. Disse nye erklæringer var ledsaget av en skrivelse som inneholdt visse betingelser. Centralstyret fant at Oslo-partiet i høy grad var interessert i spørsmålet, og avgjørelsen blev derfor truffet i et fellesmøte med Oslo-partiets styre. Her vedtoges følgende forslag:

På grunn av det som er skjedd efterat centralstyret og Oslo arbeiderpartis representantskap, henholdsvis 20 og 30 mars fattet beslutning om suspensasjon av Mot Dags og Militærstreikforbundets medlemmer, finner centralstyret og Oslo-partiets styre ikke å kunne ta stilling til de innsendte lojalitetserklæringer fra Mot Dag og Militærstreikforbundets medlemmer før landsstyret, eventuelt landsmøtet har tatt standpunkt til saken. —

Derefter vedtoges følgende enstemmig:

I anledning av at Arbeideropposisjonen har overtatt bladet Mot Dag vil centralstyret og styret for Oslo arbeiderparti uttale:

Avisen som utgis av en gruppe partimedlemmer står i det samme lojalitets og solidaritetsforpliktende forhold til partiet som partiblade. Styrene må på det skarpeste påtale den partifiendtlige agitasjon bladet Mot Dag fremdeles driver. Enn videre at det bringer uriktige og tendensiøse meddelelser fra organisasjonenes møter. Hvis denne trafikk fortsetter vil det bli truffet organisasjonsmessige forføyninger. —

Arbeideropposisjonen og Mot Dag fortsatte usvekket sin kamp mot partiet. Den antok en sådan karakter at det var åpenbart at der måtte treffes drastiske skritt, og saken besluttet forelagt landsstyremøtet i hele sin bredde. Landsstyremøtet 19 juli godkjente de foranstaltninger som var truffet av centralstyret og understreket centralstyrets tidligere beslutning om avisen Mot Dag. På samme landsstyremøte forelå affæren mot Johan Vogt som hadde fremsatt graverende beskyldninger mot «Arbeiderbladet»s disponent og partiets økonomiske ledelse. Da det på landsstyremøtet viste sig at Vogt ingen beviser kunde fremlegge blev han utelukket av partiet.

Saken blev endelig forelagt landsstyremøtet 3 september, hvor der blev vedtatt følgende innstilling til landsmøtet om saken:

Idet landsmøtet godkjenner de forføyninger central- og landsstyret har fattet i anledning av Militærstreikforbundet, Mot Dags og Arbeideropposisjonens illojale optreden, beslutter landsmøtet:

1. De kollektivt innsendte lojalitetserklæringer kan efter Mot Dags og Arbeideropposisjonens partifiendtlige optreden ikke godkjennes. Ingen kan samtidig være medlem av Det norske arbeiderparti og en organisasjon som bekjemper partiet. Derfor må de personer det her gjelder tre ut av Arbeideropposisjonen, før de kan ordne sitt forhold til partiet. Forsåvidt de oppfyller de lojalitetskrav man har rett til å stille ethvert partimedlem, kan by- eller distriktsorganisasjonens styre gi dem anledning til å ordne sig med sine respektive foreninger.

2. Erling Falk, Trond Hegna og Rolf Hoffmo som har ledet den partifiendtlige agitasjon som er drevet gjennom bladet Mot Dag og på annen måte, kan ikke optas som medlemmer av nogen avdeling av Det norske arbeiderparti uten beslutning av landsstyret, eventuelt landsmøtet.

3. Medlemskap i Arbeideropposisjonen (Mot Dag) er uforenlig med medlemskap i Det norske arbeiderparti. —

Landsmøtet skjerpet forslaget, idet det blev vedtatt med den forandring at ordene «landsstyret eventuelt» i punkt 2 blev strøket.

Som tilleggssforslag blev vedtatt: Landsmøtet oppfordrer alle medlemmer av arbeideropposisjonen til å ordne sitt medlemskap i partiet.

Årets antimilitære virksomhet.

Partiets og Ungdomsfylkingens felles antimilitære utvalg har bestått av Oscar Torp og Einar Gerhardsen fra partiet og Ole Evensen og Armand Malmstrøm fra Ungdomsfylkingen.

Utvalget har avgitt følgende rapport:

Der var i år rekruttskole på 22 eksersisplasser og ialt 13,600 rekrutter har vært ute. Utvalget satte sig i forbindelse med ungdomslag, partiforeninger eller enkeltpersoner i nærheten av hver mo for å få dem til å forberede og organisere arbeidet. Disse forbindelser blev gitt i oppdrag å arrangere møter for rekruttene umiddelbart før de reiste på moen. Sådanne møter blev arrangert i Oslo, Trøndhjem, Tromsø og Sarpsborg. Foruten disse stedene har utvalget vært i forbindelse med organisasjonene i Elverum, Mosjøen, Stavanger og Bergen.

På et tidlig tidspunkt fikk utvalget i stand det nødvendige materiell, som efter hvert blev sendt til hver eneste mo i landet undtatt en i Nordfjord.

Olsen-Hagen skrev en brosjyre, «Tenk og velg», som blev trykt i et oplag av 12,000. Et lite sanghefte blev trykt i 5000 eksemplarer og tre forskjellige slags små opslagsplakater i 5—6000 hver. «Den røde Ungdom» er også sendt rundt til en rekke moer.

Utvalget satte sig i forbindelse med partiorganisasjonene i nærheten av de største moene og anmodet dem om å utgi et eller flere nr. av en spesiell soldatavis for hver mo. Dette blev efterkommet bare i Østfold, hvor de utgav 4 nr. av «Soldatavisen». Disse soldataviser var meget populære blandt rekruttene.

På Trandum er det beste og mest virkningsfulle arbeide utført. En antimilitær gruppe på 60 mann har vært i virksomhet og stått i stadig forbindelse og samarbeide med partifellene i Oslo. Ellers har det vært nogen virksomhet i Fredrikstad og på Heistadmoen. Særlig på det siste sted var de meget flinke. Utenom dette har det så vidt utvalget vet ikke vært utført noget arbeide.

Partiets internasjonale stilling.

Det internasjonale Informasjonsbyrå.

På Informasjonsbyråets konferanse i Wien sist i desember 1924 deltok Edv. Bull som representant for partiet.

På denne konferanse blev følgende beslutning vedtatt:

«Konferansen av de undertegnede partier er overbevist om å gi uttrykk for hvad de bredeste lag av de revolusjonære arbeidermasser vil når den overfor de kommunistiske partier og de socialdemokratiske partier i hele verden og fremfor alt overfor de masser som tilhører dem, peker på følgende kjensgjerninger:

I alle kapitalistiske land går de herskende klasser til de mest reaksjonære midler for å undertrykke arbeiderklassen. Heller ikke der hvor reaksjonen antar mildere former, må man hengi sig til nogen illusjoner. Under kapitalismens nuværende epoke vil borgerskapet ikke gjøre nogen slags jmrømmelser hverken av politisk eller social og økonomisk karakter. Overfor denne situasjon står proletariatet *svakt* og ubesluttomt.

Den 2. Internasjonale blir ved sine føreres politikk mer og mer et middel til å befeste kapitalismen og til å redde den nuværende *samfundsordning*, så arbeiderklassen absolutt ikke kan regne på nogen revolusjonær virksomhet fra den.

Den 3. Internasjonale er i forfall. Ved sin skjebnesvangre taktikk har den overalt virket til å styrke den nasjonalistiske og *reformistiske* fløi av arbeiderbevegelsen. Dens for revolusjonære massepartier uantagelige centralisme, dens sektvesen og det finansvelde som utøves av den 3. Internasjonales ledere, har gjort det umulig innenfor den kommunistiske Internasjonale å kjempe for en bebring eller overvinnelse av disse tilstander.

Konferansen beslutter å utbygge byrået til et byrå for informasjon og propaganda med den oppgave å opplyse massene om nødvendigheten av en revolusjonær sammenslutning av verdensproletariatet, om den 2. Internasjonales skjebnesvangre *politikk* og den 3. Internasjonales ikke mindre skjebnesvangre *taktikk*.

Videre beslutter konferansen at partiene i løpet av året 1925 igjen skal innkalles for å få utbygget byråets virksomhet videre.»

På landsstyremøtet den 7—8 mars behandledes partiets internasjonale *stilling*.

Følgende forslag blev enstemmig vedtatt:

For å organisere det internasjonale opplysningsarbeide og for å fremme arbeidet for en klassesamling, bemyndiger landsstyret *centralstyret* til å tre i forbindelse med det foreløbige internasjonale informasjons- og propagandabyrå som blev besluttet opprettet på konferansen i Berlin i 1924 og til å delta i planleggelsen av den konferanse som skal innkalles i løpet av 1925.

Resultatene av denne konferanse forelegges landsstyret og landsmøtet til behandling og avgjørelse før faste organisatoriske forbindelser knyttes med partier i andre land.

Den påtænkte konferanse var ennu ikke kommet i stand da partiets landsmøte blev holdt. Det forelå derfor ikke noget helt utformet forslag om tilslutning til byrået.

Om partiets *stilling* til Informasjonsbyrået vedtok landsmøtet:

Landsmøtet uttaler at det idag bare vilde føre til ny splittelse av arbeiderklassen å forsøke å danne en ny internasjonale. På faglig område

er samlingsarbeidet i god gjenge og en fullbyrdelse av den faglige samling vil med engang gjøre den politiske samling aktuell. Landsmøtet forutsetter at det Internasjonale Informasjons- og Propagandabyrå kun har til oppgave å danne bindeledd mellom de uavhengige revolusjonære arbeiderpartier og arbeide for internasjonal samling på klassekampens grunn og med uforbeholden tilslutning til det arbeide som er optatt av den engelsk-russiske komité.

Landsmøtet gir på dette grunnlag landsstyret fullmakt til å treffe avgjørelse om partiets tilslutning til byrået.

I landsstyrets møte i september blev følgende forslag vedtatt: Landsstyret beslutter å fortsette forbindelsen med det Internasjonale Informasjons- og Propagandabyrå og bevilger kr. 200.00 pr. måned til byråets drift. Varig organisatorisk tilslutning til byrået vil bli besluttet når det italienske maksimalistparti fatter tilsvarende beslutning.

I oktober måned forelå meddelelse om at det italienske Maksimalistparti hadde besluttet å tre i organisatorisk forbindelse med Informasjonsbyrået.

Efter denne avgjørelse sendte centralstyret landsstyremedlemmene forslag om at vårt parti skulde tre i organisatorisk forbindelse med byrået.

Forslaget blev vedtatt.

Hakan Meyer blev valgt som partiets representant til byråets konferanse som var berammet til avholdelse i november måned.

Konferansen blev først avholdt 28 desember.

Meyer blev der valgt som medlem av byråets arbeidsutvalg.

Konferansen vedtok følgende retningslinjer og resolusjoner:

De revolusjonære socialistiske partiers konferanse presiserer nok en gang det mål som de partier har satt sig, som har sluttet sig til det Internasjonale Byrå. Den er av den opfatning at proletariatet på grunn av den indre oppløsning krigen og etterkrigens kriser har ført med sig, ikke hittil har vært i stand til å spille sin historiske rolle. Det har delt sig og stykket sig op på samme tid som det kapitalistiske samfunds forfall blev tydeligere.

De indre stridigheter har forlenget bourgeoisiets herredømme der hvor det syntes mest ute av stand til å overleve sig selv. Arbeiderklassen, opdelt i rivaliserende organisasjoner, hvis motsetninger fører dem til stadig stigende avvikelser, kan ikke gjennomføre hverken sin revolusjon eller forsvare sig mot reaksjonens foretagender og det borgerlige diktatur.

De revolusjonære socialistiske partiers oppgave er å arbeide for samlingen, for gjenforeningen av arbeiderfraksjonene og å føre tilbake til en

eneste disiplinert organisasjon alle de hundretusener proletarer som før var organiserte, men som idag har brutt med alle arbeiderpartier og bare står som indifferente og passive tilskuere. Og de vender sig til den unge generasjon av arbeidere og bønder for å rekruttere blandt dem morgendagens tropper.

Enhetsfronten kan ikke være til nogen effektiv hjelp for proletariatet i dets opmarsj mot revolusjonen, fordi den forutsetter fortsettelsen av rivaliseringen og stridighetene.

Den organiske enhet som byrået og de tilsluttede parter må ofre alle sine krefter, kan ikke gjenoprettes uten et klart og nøie definert program. Dette program er forskjellig fra den annen Internasjonales derved at det nekter ethvert samarbeide med de besiddende klasser og deres regjeringer, er forskjellig fra den tredje Internasjonales ved en annen fortolkning og en annen anvendelse av begrepet proletariatets diktatur, ved utelukkelse av all sekterisme, ved en organisk og ikke militær opfatning av revolusjonen. Dette program er den tradisjonelle socialismes, slik den er ifølge marxismen og de internasjonale kongressers beslutninger fra før krigen, utdypet ved de positive og negative erfaringer fra Sovjet-Russland.

Dets vesentlige elementer er: klassekampen, som er selve historiens grunnlag, en kontant appell til arbeider- og bondemassene, åpen og stadig kamp på alle felter mot den kapitalistiske samfunnsorden, hvorfor man nekter ethvert samarbeide med bourgeoisiet, nekter å akseptere dets budgetter, nekter å delta i regjeringen, vedtagelsen av en uforsonlig klasseinnstilling i de internasjonale spørsmål, anerkjennelsen av fagforeningenes rolle i revolusjonen og i den etterrevolusjonære opbygnings periode.

Det er omkring disse prinsipper at vi opfordrer arbeiderne til å samle sig, idet vi uttaler, at der ikke finnes en mere tvingende plikt, en mere oieblikkelig oppgave enn den å realisere enheten, betingelsen så vel for proletariatets forsvar som for dets offensiv.

Konferansen, som anser samlingen for å være et livsspørsmål for arbeiderklassen, ser et lykkelig symptom i den vilje til å sammenslutte kreftene på det faglige område som verdensproletariatet legger for dagen. Konferansen hilser derfor alle anstrengelser, som foretas på dette område (den engelsk-russiske komité, den jugoslaviske fagkongress, forsøkene på å gjenforene de franske fagorganisasjoner), idet den er overbevist om at alene en sammenslutning av alle arbeidere (socialdemokratiske, revolusjonærsyndikalistiske, kommunistiske) kan virkelig gjøre samlingen.

Til proletariatet, arbeidere og bønder!

Kamerater!

De arbeiderpartier som bekjenner sig til den revolusjonære socialisme, men som hverken tilhører den annen eller den tredje Internasjonale, har nylig holdt en konferanse i Paris. De har stillet sig en stor oppgave, en oppgave av vital betydning for oss alle.

Det er deres mål å samle alle proletarer i en enhetlig organisasjon som kan slutte front mot de besiddende klasser og som kan fullføre verdensrevolusjonen, det vil si, virkelig erstatte det kapitalistiske samfund med det kommunistiske regime.

Uavhengig av hatet mellom sektene og av alle de sekundære stridigheter retter de en appell til alle lønnsstagere, industriarbeidere, funksjonærer, til håndens og jordens arbeidere, hvis interesser er felles og som i fellesskap kjemper for sin frigjørelse.

Denne frigjørelse er bare mulig ved at vi forener våre krefter.

Når bourgeoisiet idag ikke lenger er foruroliget og ophisset som tidligere, men har gjenfunnet sin kampiver og sin vilje til å herske, skyldes dette, at det har sett oss splittet og sett våre revolusjonære aksjoner lammet av denne splittelse.

Krigsfiaren lenger over verden som en stadig trusel overalt hvor pengemakten ennå hersker ved den vebnede nasjonalismes hjelp inntil vi har formådd å overvinne dette sociale regime, — men for å bryte våre lenker er det nødvendig at vi samler våre krefter.

Menn! — det er vår plikt å kjempe mot de krefter der splitter og maktstjeler klassen i dens kamp.

Kvinner, som utbyttes mere enn nogensinne i storindustrien og i landbruket, det er dere selv der bærer følgene av denne indre splid. Arbeid for å overvinne den.

Ungdom, som trer inn i den politiske kamp, uten ennå å kjenne det bitre hat mellom partiene, tving de eldre til påny å slutte arbeidernes brorskap.

Gjennom samling vil vi seire!

Nøler vi derimot med dette uopsettelige arbeide: å reorganisere enheten, er vi samtidig reaksjonens og fascismens kriminelle hjelpere.

Den tid vi gjennomlever er revolusjonær. Der mangler i den et proletariat der kan virkeliggjøre det nye samfund. Dette proletariat kan bare utføre sin rolle, hvis det står som en samlet masse likeoverfor sitt lands borgerskap, mot hele verdensbourgeoisiet.

Den annen Internasjonale er ingen internasjonal fordi ethvert av dens partier går sammen med sitt lands borgerskap og støtter dets handlinger og vil komme til å sammensveises med dette i tilfelle det kommer til nye vebnede konflikter.

Den tredje Internasjonale er ikke en internasjonal, fordi den er underordnet ett parti — det russiske kommunistparti — som er bestemt av den nasjonale stats politikk og som gjør bruk av metoder som revolusjonære masseorganisasjoner ikke kan benytte.

Men i den annen og tredje Internasjonale er der millioner av proletarer som forstår den stadig stigende nødvendighet for å komme til en omgruppering og en samling. Og så lenge arbeiderne er splittet, triumferer kontrarevolusjonen: millioner og millioner av menn, som ikke vil velge mellom disse to internasjonaler er i øieblikket tapt for våre aksjoner.

Vi vil ikke forlenge denne situasjon.

Kamerater!

Overalt er vi besciret, overskyttet av krigens ødeleggelser, knust under ruinene av det samfund som dere selv, fedre, brødre, søster og sønner hadde skapt, uten nogensinne å høste fruktene av. Det er forgjeves at borgerskapet forsøker å «gjenopbygge» landene og gjenreise det, der var skapt av arbeide og menneskelig energi, men som verdenskrigen la øde.

Det er ikke i et samfund, fordømt til forfall, sunket sammen under vekten av sine utallige forbrytelser, at en gjenopståen av de ødelagte sociale og moralske verdier er mulig.

Mens imperialismen har slukt uendelige rikdommer, har menneskene lidt tap som intet kan erstatte dem. Millioner av mennesker er berøvet livet under ubeskrivelige lidelser. Andre millioners liv er ødelagt ved deres fedres, deres ektefellers, brødres og sønners død, i de samme år da de selv mistet sin sundhet og sin arbeidskraft.

Arbeidere og bønder!

Det er i denne kamp eders egne sønner, deres sundhet og arbeidskraft, deres eksistenssikkerhet som er ofret. Det er dere selv som er ofrene for den forferdelige økonomiske krise som krigen har skapt i alle land, det er dere selv som nu må betale omkostningene.

Men ut av disse fryktelige år stiger der en lærdom: en eneste ting har overlevet imperialismens slakteri: troen på de utbyttede massers revolusjonære kraft, troen på deres historiske misjon: den sociale nyreisning. Denne tro, som krigen gjorde ennu mere glødende, er dypt rammet i arbeiderklassens sinn gjennom den broderkrig som under splittelsen har avkrefteet arbeiderklassen.

Det er, for påny å vekke denne tro til live, for på ny å vise våre fiender — kapitalismen, militarismen og fascismen — dens verdi, det er for å vise at den er uutslukkelig, at vi opfordrer dere til følge oss!

Det internasjonale byrå for de revolusjonære arbeiderpartier som bekjenner sig til den revolusjonære socialisme, er flyttet over til Paris. På konferansen i Paris 27—31 desember, hvor denne uttalelse blev besluttet, har partiene samtidig presisert sitt syn på de øieblikkelige problemer, på diplomatiets forbyrteriske arbeide, på den borgerlige pasifismes løgnaktighet på de besiddende klassers terrorisme.

Byrådet vil ikke danne utgangspunktet for en ny internasjonale. Det ser som sin opgave å arbeide for en gjenforening av alle internasjonale arbeidere.

De partier som er tilsluttet, og som innrømmer hverandre den fulle frihet i det indre partiliv, forsvarer et felles program: det er socialismens og kommunismens, klassekampens og revolusjonens, det er det, om forkaster ethvert samarbeide med borgerskapet, som forkaster det diktatur som utøves av personer eller klikker, som bare støtter sig til proletariatet, dets politiske og faglige organisasjoner, for å styrte det kapitalistiske herredømme og legge grunnen til morgendagens samfund.

Det er partier som er tro mot den videnskapelige socialismes maximer og erfaringer og som trekker konsekvenser og lærdommer av den kolossale historiske episode som den russiske revolusjon har vært.

Kamerater!

Dere kjenner vårt mål, prinsippene for våre aksjoner, de tanker som bestemmer våre handlinger. Følg oss! Hjelp oss! Overvinn de splittelser som bare ut-

setter fristen for frigjørelsen og som styrker den herskende klasses makt. Disse stridigheter er opstått i etterkrigens usunde år, da arbeiderne istedenfor å slå ned det sociale regime, har kjempet innbyrdes. Forstå å overvinne dem. Enheten vil være innledningen til, selve betingelsen for revolusjonen. Det står til dere selv å realisere den.

Leve arbeidernes internasjonale samling!

De revolusjonære socialistiske partiers konferanse.

Resolusjon mot terroren.

De revolusjonære socialistiske partiers konferanse i Paris 27—31 desember 1925 vender sig til hele verdens arbeiderklasse for emu engang å feste dens oppmerksomhet ved den terroristiske bølge som i etterkrigsårene har vist sig over hele Europa og mot hvilken en samlet arbeiderbevegelse er den eneste kraft som med resultat kan ta kampen op.

Denne terroristiske bølge betyr en undertrykkelse av den utbyttede klasse med regjeringenes forståelse og med anvendelse av terrorens, av inkvisisjonens middelalderiske metoder. Og denne undertrykkelse av den klasse som er ved å reise sig, denne undertrykkelse uten hensyn til hvad den koster av liv, er et av de tegn som viser den verdenskrigs følger, som har ført til at man fornægter verdien av det menneskelige liv.

Disse terroristiske tilstander finner vi idag i Ungarn, Polen, i balkanlandene, hvor de ytrer sig gjennom terrorisering av arbeiderne i fengslene, gjennom henrettelser efter standrett, gjennom fengslinger uten dom, gjennom massehenrettelser. Og til disse former føyer sig den individuelle terroristiske terror slik som man fremfor alt ser den i Tyskland; organisert og finansiert av de reaksjonære organisasjoner er der utført en så lang rekke mord, at mordet allerede nu kan ansees for å være et politisk kampmiddel som er akseptert av de reaksjonære partier.

Men hertil slutter sig også den kamp som de fascistiske organisasjoner fører, slik som man har sett den i Italia og om de fascistiske organisasjoner i andre land ønsker å føre den: som en hensynsløs offensivkrig mot det arbeidende folks bevegelse, ødeleggende alle de verdier som arbeiderklassen har skapt: Folkets Hus, kooperasjoner, aviser, trykkerier etc.

Denne bevegelse munner ut i en fullstendig undertrykkelse av folkets politiske frihet, av dets meningsfrihet, presse, de hemmelige valg etc.

Den terroristiske bevegelse betyr ikke bare en undertrykkelse av de utbyttede, men også en nasjonal undertrykkelse. Massehenrettelsen av de bessarabiske bønder i Rumenia, undertrykkelsen av jødene, ukrainerne og tyskerne i Polen, utviklingen i balkanlandene, i Lithauen, Italia etc. forteller om denne undertrykkelse av de nasjonale minoriteter ved regjeringens hjelp. Denne nasjonale undertrykkelse benytter bourgeoisiet i sin klasseinteresse for derigjennem å kunne spille de forskjellige deler av den arbeidende klasse ut mot hverandre.

Likeoverfor denne terroristiske undertrykkelse av de utbyttede klasser i de borgerlige stater henvender konferansen sig til arbeiderklassen: Gå Sammen, for gjennom den revolusjonære klassekamp å etablere de arbeidende klassers herredømme, for å gjøre en ende på denne nedverdiggelse av alle menneskelige rettigheter.

Til de russiske arbeidere og arbeidende bønder.

De revolusjonære socialistiske partiers konferanse i Paris 27—31 desember 1925 sender sin brøderlige og begeistrede hilsen til Russlands arbeidere og bønder, som har øfret så meget og ydet et så ærefullt arbeide i kampen mot kapitalismen, for proletariatets frigjørelse.

Den vil ikke her felle nogen endelig dom over en historisk bevegelse som den russiske revolusjon.

Men den vil derimot blottstille de borgerlige partiers hykløri, når de øprøres over den vold som følger med borgerkrigen og det revolusjonære forsvar, mens de undskylder eller forhørliger de verste forfølgelser som arbeiderklassen lider under.

Men den tror at det er den russiske revolusjons plikt, at det er i dens, så vel som i den proletariske verdensrevolusjons interesse, å løskate de politiske fanger som tilhører arbeiderklassen og som holdes tilbake i de russiske fengsler og forvisningsleirer.

Den er av den mening at den revolusjonære regjering må støtte sig til alle proletarer og ikke til et diktatur som øverfor de arbeidere som selv har gjennomført revolusjonen, benytter de midler som staten har i sin hånd, men som socialismen alltid har fordømt.

Arbeidsløsheten — valutaspørsmålet.

I februar måned sendte centralstyret en henvendelse til de større partiavdelinger om å øfre arbeidsløshetsspørsmålet den største øpmærksomhet.

Partiets kommunegrupper og stortingsgruppen fremmet forslag om igangsettelse av arbeide for å avhjelpe arbeidsløsheten. Tidlig på høsten tiltok arbeidsløsheten i uhyggelig grad. Den vesentligste årsak til dette skyldtes den kunstige kronestigning. Arbeidsløsheten måtte således sees i forbindelse med valutaspørsmålet.

Centralstyret nedsatte i møte 14 september en komité bestående av Oscar Torp, Chr. Hornsrud, Sverre Sivertsen og Alfred Madsen, som fikk i øpdrag å utarbeide retningslinjer for partiets stilling til arbeidsløshets- og valutaspørsmålet.

I centralstyrets møte 28 september blev valgt en deputasjon som skulde henvende sig til socialministeren for å fremholde nødvendigheten av at det fra Regjeringens side måtte bli tatt øffektive skritt for å bekjempe arbeidsløsheten.

Deputasjonens henvendelse til socialministeren er gjengitt i følgende sirkulære som blev sendt partiavdelingene i oktober måned:

På Arbeidernes faglige Landsorganisasjons kongress i Oslo blev det østemmig vedtatt en protest mot avvikling av foranstaltningene til motarbeidelse av arbeidsløsheten. Videre blev vedtatt å reise følgende krav til staten og kommunene:

1. Det må straks treffes positive foranstaltninger til avhjelp av arbeidsløsheten ved:

- a) Offentlige arbeidsbestillinger må bli å utføre ved norske bedrifter.
- b) Nødvendige forholdsregler må treffes for å sikre at innenlandske verksteder blir overdratt bygning av norske skib.
- c) Staten må oprettholde og utvide sin anleggs- og arbeidsvirksomhet og ikke ved avskjedigelser ytterligere øke arbeidsledigheten.
- d) Udyrket jord som egner sig til opdyrkning, må stilles til de arbeidslediges disposisjon, likesom det må ydes nydyrkningsbidrag samt bidrag til vånings- og uthusbygninger.

Det kreves at staten yder ekstrabidrag til de kommuner som er særlig hårdt rammet av arbeidsledigheten.

- e) Når de arbeidsledige skaffes arbeide, må det bli på tariffmessig vilkår.
- i) For å fremme en stabilere produksjon og omsetning og et stabilere prinnivå, må spørsmålet om den norske krones stabilisering straks utredes og gjennomføres. Skarp kontroll med valutahandelen.

2. De nødvendige bevilgninger må straks foretas til underhold av de arbeidsløse og deres familier. De arbeidsløse må sikres bidrag til melk, husleie og brensel.

3. For ytterligere å lette dyrtidens og arbeidsløshetens trykk på de arbeidende befolkningslag, krever kongressen at gulltolltillegget opheves og at der foretas betydelige reduksjoner av de nuværende toll- og skattebyrder. Enhver bevilgning til militære og andre uproduktive formål må sløies.

For å understreke nødvendigheten av at Regjeringen går til øieblikkelige, aktive skritt for å bekjempe arbeidsledigheten valgte partiets centralstyre en deputasjon bestående av Alfred Madsen, Ingv. Rastad, Amandus Holthe og Eugen Johansen, som 1 oktober hadde en konferanse med socialministeren, statsråd Oftedal.

Deputasjonen henviste til den store og stigende arbeidsløshet som gjør situasjonen mer og mer fortvilet for store deler av arbeiderklassen. Deputasjonen fremholdt at arbeidsledigheten i august—september i år var dobbelt så stor som ifjor til samme tid, og for Oslos vedkommende større enn noget tidligere år til samme tid. Dette gjorde energiske foranstaltninger nødvendig fra myndighetenes side. Deputasjonen fremholdt nødvendigheten av snarest å komme til et resultat i valutaspørsmålet av hensyn til arbeidslivet.

De forholdsregler som deputasjonen anbefalte, falt i store trekk sammen med de krav som fagkongressen pekte på i sin uttalelse. Det blev inntrengende fremholdt, at de offentlige bestillinger måtte i størst mulig utstrekning plasseres innenlands. Det blev pekt på turbinene til Nore, eventuelle lokomotiver til Ofothanen etc., arbeider som må komme til utførelse, og som av hensyn til den forestående nøds vinter måtte bestilles og utføres snarest.

Videre blev fremholdt nødvendigheten av å oprettholde og utvide statens arbeidsvirksomhet, jernbaneanlegg og veibygning. Ved Nordlandsbanens 5. afdeling kan skaffes beskjeftigelse for flere hundre mann. Regjeringen må sørge for at de nødvendige midler stilles til disposisjon til igangsettelse av arbeide.

Deputasjonen pekte videre på nydyrknings- og bureisningsspørsmålene i forbindelse med arbeidsledigheten. Hvis der var vilje til stede til å minske arbeidsledigheten, kunde mange arbeidere beskjeftiges. Likeså måtte skogsarbeidet fremmes, først og fremst i Statens egne skoger; men Regjeringen måtte også

gripe skarpt inn overfor visse skogeiernes sabotasje av skogdriften, om nødvendig ved ekspropriasjon av skogen.

Deputasjonen pekte også på at Staten måtte tre støttende til likeoverfor de kommuner som ikke selv i tilstrekkelig grad evnet å motarbeide arbeidsløsheten, enten ved å yde lån eller sette igang offentlige arbeider. Og Staten måtte ikke hindre kommunene, når disse vilde sette igang byggearbeider o. l. selv om det blev nødvendig for kommunene å opta lån til disse formål. Sterkt blev det fremholdt at Regjeringen nu ikke måtte holde slik igjen som den i den senere tid har gjort, når det gjelder Statens egen arbeidsvirksomhet. Deputasjonen pekte på de voldsomt økede fattigutgifter, og mente at det dog måtte være bedre å sette folk i arbeide enn å anvisе dem fattigunderstøttelse.

Til slutt pekte deputasjonen på nødvendigheten av å få etablert en effektiv arbeiderkontroll i bedriftene når det gjelder avskjedigelser og innskrenkninger samt bedriftsstans. Der blev trukket frem praktiske eksempler på bedriftsinnskrenkninger i forskjellige industrier, spesielt i Oslo. Statsråden nevnte i den forbindelse at i det forslag til lov om arbeidsledighetsforsikring som er under forberedelse, vil der bli inntatt bestemmelser om offentlig kontroll med bedriftsinnskrenkninger m. v.

Statsråden diskuterte de forskjellige spørsmål med deputasjonen og noterte ned de momenter, som blev fremholdt. Videre erklærte han, at en rapport straks vilde bli oversendt Regjeringens medlemmer, og spørsmålet vilde bli behandlet i Regjeringen i forbindelse med den henvendelse som fagkongressen oversendte. I forberedende statsråd igår gjorde socialministeren Regjeringens øvrige medlemmer bekjent med at en slik rapport vilde komme.

Under henvisning til de krav som er stillet, må nu partiavdelingene overalt ta initiativet for å reise den sterkeste mulige opinion blandt arbeiderne, slik at der kan øves det nødvendige påtrykk overfor kommuner og stat for å få kravene fremmet.

I første rekke gjelder det om å reise den personlige vilje hos de arbeidsløse, slik at der kraftig reageres mot den påtvungne arbeidsløshet og mot borgerskapets evneløshet når det gjelder å bekjempe arbeidsløsheten. Ikke underbetalt nødsarbeide, ikke en nådeskilling av fattigvesenet, men samfunnsnyttig arbeide til ordinær lønn må nu overalt være løsenet.

Centralstyret oppfordrer partiavdelingene til overalt å delta aktivt når det gjelder å vareta de arbeidsløses interesser. I samarbeide med de øvrige arbeiderorganisasjoner må der arrangeres møter og demonstrasjoner for å drøite sakene og vekke den almindelige opinion. Positive krav til de lokale myndigheter må utarbeides med sikte på bestemte forholdsregler mot arbeidsløsheten, og de må søkes fremmet av all makt.

Videre må der arbeides for at samorganisasjoner og fagforeninger utretter hvad der er mulig for at arbeidet kan opprettholdes og bli så jevnt fordelt som mulig. Overtidsarbeide, akkordarbeide etc. må tas op til behandling i fagforeningene og det må søkes begrenset i den utstrekning dette kan bidra til å holde flest mulig i arbeide. Likeså må der på arbeidsplassene gripes aktivt inn overfor de avskjedigelser og innskrenkninger som søkes drevet gjennom og som ofte fra arbeidsgivernes side er midler for å fremme lønnsnedslag innen bedriften.

Arbeidsløsheten vokser for hver dag og situasjonen blir stadig mer alvorlig for de arbeidsløse og deres familier. Partiavdelingene og partifellene må være

opmerksom herpå og må overalt være de mest aktive, så vel når det gjelder å utforme de arbeidsløses krav, som når det gjelder å sette alle krefter in for å kjempe kravene frem til gjennomførelse.

Det norsk arbeiderparti
Centralstyret
Oscar Torp.

Efter forslag av den nedsatte komité til utarbeidelse av retningslinjer for partiets stilling til arbeidsløshets- og valutaspørsmålet blev nedenstående henvendelse på vegne av centralstyret og stortingsgruppen oversendt Regjeringen den 16 desember:

Det norske Arbeiderpartis centralstyre og Det norske Arbeiderpartis stortingsgruppe vil under henvisning til den situasjon som foreligger ved den voksende arbeidsledighet og den alvorlige økonomiske krise, bestemt kreve av Regjeringen, at der straks blir grepet inn på den mest energiske måte for å stanse krisens videre vekst og avhjelpe den nød som allerede er til stede.

Vi krever:

I.

a) Regjeringen må straks disponere de nødvendige midler til avhjelp av arbeidsledigheten. Såfremt stortingsbevilgning er påkrevet, må Regjeringen utarbeide forslag til fremsettelse ved stortingets sammentreden i januar.

b) Der må gripes inn og øves samfunnsmessig kontroll ved de større bedrifter som innskrenker eller stanser sin virksomhet. Slike bedrifter kreves igangsatt, om nødvendig ved offentlig støtte.

c) Regjeringen må forberede og snarest iverksett estørre kolonisasjons- og nydyrkningsarbeider. Udyrket jord som egner sig til opdyrkning, må stilles til de arbeidslediges disposisjon, likesom der må ydes nydyrkningsbidrag samt bidrag til opførelse av vånings- og uthusbygninger. Enn videre krever vi, at staten må opprettholde og utvide sin egen anleggs- og arbeidsvirksomhet og ikke ved avskjedigelse øke arbeidsledigheten.

Det norske arbeiderparti er av den opfatning, at disse foranstaltninger må gjennomføres uopholdelig, uansett det syn man måtte ha på årsakene til den nye krise. Vi krever derfor, at Regjeringen tar et alvorlig initiativ i disse for hele det arbeidende folk så bremmende spørsmål.

II.

Imidlertid mener partiet, at den vesentligste årsak til den økonomiske krise er å søke i pengepolitikken.

Kronestigningen i år skyldes for den alt overveiende del spekulasjon og er derfor kunstig. Kronen vil ikke i lengden kunne holde sig på det nuværende høje nivå.

Stigningen fremkaller katastrofale følger for produksjonslivet. Bedriftstans og arbeidssinnskrenkninger kaster hver dag nye tusener av strevsomme mennesker ut i arbeidsløshet. Disse forhold innbyr også til ubarmhjertig spekulasjon i øket arbeidsløshet. Stat og kommune får mindre inntekter, mens renter og avdrag av gjelden holder sig uforandret. Skal kronen holdes på sin nuværende

høide, blir gjeldsbyrden uutholdelig. De offentlige finansers svake stilling vil legge en død hånd over alle samfundsmessige tiltak.

Hele landet forarmes. Følgen kan bare bli en stor økonomisk krise som et veldig tilbakeslag. Kronen vil igjen falle og kanskje sette nye rekorder nedover. Prisene vil stige til nye høider. Nye vanskeligheter vil tårne sig opp.

For å skape et sunt og stabilt grunnlag for produksjonslivet og for Statens og kommunenes fremgang, må derfor Det norske arbeiderparti kreve av statsmaktene:

a) Kronestigningen stanses.

b) Kronen stabiliseres på en nedskrevet gullverdi som står i forhold til landets økonomiske stilling og muliggjør en full og samlet utnyttelse av landets produktive krefter.

Oslo, 16 desemebr 1925.

Det norske arbeiderpartis centralstyre

Oscar Torp.

Det norske arbeiderpartis stortingsgruppe

Alfred Madsen.

Kommunevalget.

Retningslinjer.

Landsmøtet vedtok følgende retningslinjer:

Borgerpartiene har i årrekker forstått å utnytte kommunestyrene til sin fordel. De følger den politikk å skyve fra sig alle de byrder som naturlig må bæres av rikfolket.

Det trykk som nu utøves på det arbeidende folk, blir så meget større, fordi den skattbare formue og inntekt er gått tilbake, samtidig som dyrtiden og dens krav ikke er forminsket. Staten har gjort forholdene enn vanskeligere ved å skyve fra sig en rekke forpliktelser og velte dem over på de økonomiske svekkede kommuner. Selv om lovgivningen setter snevre grenser for kommunestyrenes rett til å benytte de forhåndenværende resurser, er det dog en livssak for arbeiderklassen å avsette borgerpartiene fra styret.

Ved årets kommunevalg er arbeiderne i stand til å ta makten i de fleste industrielle bykommuner og i en rekke landkommuner. Arbeiderne har i de siste år bittert fått føle, hvad det har å si, at borgerpartiene sitter med den kommunale makt. Det gjelder å fravriste de borgerlige denne makt og utnytte den likeså konsekvent til arbeidernes beste, som borgerpartiene har forstått å utnytte den til gagn for kapitalistklassen.

De fleste kommuner står nu dårlig rustet til å møte krisen. Dette kommer for en stor del av at de borgerlige partier har forhindret den

nødvendige beskatning. Istedenfor i den gode tid å oparbeide fonds, har de satt kommunene i dyp gjeld for å løse de mest selvfølgelige kommunale oppgaver, som skolebygning, sykehusbygning, veianlegg o. l. Istedenfor å ha fonds til å klare arbeidsledighetskrisen, sitter de med en svekket skatteevne og har en uforholdsmessig rente- og avdragsbyrde å slepe på.

De viktigste og mest aktuelle oppgaver er:

1. Å bekjempe arbeidsløsheten ved å skaffe flest mulig arbeide. Hvor arbeide ikke kan skaffes, må de arbeidsløse få underholdningsbidrag som det er mulig å leve av på forsvarlig måte. Det må kreves effektive bevilgninger fra Statens side til bekjempelse av arbeidsløsheten.
2. Å lindre dyrtidens trykk på de mindre bemidlede ved direkte bevilgninger og på annen måte. Det kommunale forsorgsvesen må utbygges og utvikles.
3. Å arbeide for skattelettelse for arbeiderklassen. Den skattetabell som er gunstigst for de små skattydere, må anvendes således at skatten mest mulig blir lagt på rikmannsklassen. De som er rammet av arbeidsløsheten må få skattelettelse i størst mulig utstrekning. Formuesskatten og tilleggs skatten på de store inntekter må helt utnytted.
4. Å fremme samfundsnyttig boligbygging.
5. Å drive et energisk arbeide for å få beholde husleiereguleringsloven.
6. Å oprette kommunale organer for priskontroll, føre en intens kamp mot mellommannsvesenet og støtte forbrukersamvirket.
7. Fortsatt utvikling av folkeskolen med mål: En felles skole for alle barn. All videregående undervisning bygges på avsluttet folkeskole. Frie gymnasier, middelskoler, ungdomsfag- og husmorskoler opprettes i den utstrekning behovet krever det. Økonomisk støtte for å søke videregående skoler. Fritt undervisningsmaterieil ved alle skoler. Fri bespisning og nødvendig bekledning i barneskolen.
8. Skarp håndhevelse av edruelighetslovgivningen. Lokalt veto. Innskrenkning av rettighetenes antall, regulering av deres beliggenhet og nedsettelse av utskjenknings- og utsalgstiden.
9. Ordensvern dannet av arbeidernes organisasjoner gis politimyndighet. Arbeiderne har ved en kraftig fremmarsj ved høstens kommunevalg utsikt til å erobre makten i kommuner omfattende en vesentlig del av landets befolkning. Og ved å gjennomføre et godt samarbeide mellom alle arbeiderstyrte kommuner, og i saker av interkommunal karakter mellom arbeiderpartiets representanter i de kommuner som berøres av sakene, vil store oppgaver kunne løses til arbeidernes og småkårsfolkets gagn.

Taktikken ved kommunevalget.

Partiet stiller egne lister i alle kommuner hvor det er partiavdelinger. Valgallianser med andre partier må ikke finne sted. Ved formannskapsvalg og ordførervalg tilrådes fellesoptreden mellom arbeiderpartiene, for såvidt den kan styrke arbeidernes representasjon og innflytelse.

•

Valget i landdistriktene.

Kommunevalgene, og de forberedelser de gjør nødvendig, stiller store krav til det apparat partiene er utstyrt med. Både som lokale valg og som det *landsvalg* de samtidig er. I byene er forholdene jo nokså oversiktlige. I fylkene stiller de sig ikke så enkle. Avstandene er store, og vilkårene veksler. Det er her at partiorganisasjonene derfor kanskje blir satt sterkest på prøve.

Ved den splittelse partiet gjennomgikk etter forrige landsmøte, blev foreningene revet op på mange steder; vi mistet også enkelte av partiavisene, og det blev nok av huller å fylle. Stortingsvalget ifjor avdekket hvor vi hadde våre svake punkter. I landdistriktene føltes virkningen av splittelsen sterkest i Hedmark og Hordaland, foruten i deler av Telemark, Trøndelag, Opland og enkelte andre distrikter. Og virkningen er selvfølgelig ennu tilstede, selv om det på sine steder er lyktes å gjenreise organisasjonen på ny grunn. Svakheten for vårt parti er tydelig særlig der hvor vi enten helt mangler foreninger, eller hvor vi har høist én forening omfattende herredet. Der blir man nødvendigvis liggende tilbake.

Men samtidig ser man, at der hvor våre folk har tatt kampen op og gjort en innsats ved valget, er tilslutningen til partiet blandt arbeiderne stor og almindelig. Det er fastslått gjennom en rekke resultater fra de forskjelligste kanter av landet. Ja i den utstrekning er det forhold tilstede, at man trygt kan tale om ett *omslag* på den korte tid av et år.

Samtidig har partiet holdt stillingen praktisk talt overalt, hvor det har kunnet delta på like vilkår med de andre. Og det har mer enn det; gjen-nemgående er der *fremgang*. Det viser sig i storparten av de kommuner hvor arbeiderne ved dette valg har erobret flertall, og det viser sig i en rekke andre større kommuner av betydning, hvor det er Arbeiderpartiet som leder opposisjonen mot de borgerlige. Rent undtagelsesvis danner mindretallskommunister og socialdemokrater den største arbeidergruppe. Og det er i ytterst få tilfeller at de preger flertallet.

I høiere grad enn tilfellet var endog ifjor, har Det norske Arbeiderparti dokumentert sig som landets arbeiderparti. Fordi vanskelighetene denne gang var større, rent praktisk og organisatorisk, og fordi resultatene til tross

herfor er like så løfterike og kanskje større enn de var for et år siden. De gir løfter på nytt om en politisk samling av alle arbeidere, og de peker sterkere enn noen gang på det gamle parti, på moderpartiet, som det naturlige grunnlag for den samling som holder på å arbeide sig frem.

Mindretallskommunistene forsøkte sig med parolen om „kommunal arbeidersamling“. Det var en manøvre, en oplagt spekulasjon. Som sådan var den fra første stund dømt til å mislykkes. Parolen formådde å skape nogen forvirring, hvilket også var hensikten. Men nogen vinding for arbeiderklassen kunde den ikke skape. Der hvor det nye parti optrådte selvstendig og under eget navn, førte det til en lignende fiasko som de maskerte „felleslister“.

På samme tid har heller ikke det socialdemokratiske parti vist sig å eie utviklingsmuligheter. Om det ikke direkte har ødelagt noget valg, er dets positive bidrag til fremgangen iallfall liten. I Akershus har de søkt å legge en alen til sin vekst ved hjelp av misvisende opgaver fra tidligere valg og forøvrig ved å annektere en tyve—tredve representanter som blev valgt på lister utenom partiene. I Østfold er delvis det samme tilfelle. En del av deres tilvekst her skyldes forøvrig mer tilfeldige årsaker som utvidelse av representasjonen i enkelte herreder. I realiteten er fremgangen for partiet i Østfold likeså normal, som den i Akershus er kunstig. Ellers utover landet er de socialdemokratiske kommunefraksjoner på de fleste steder skrumpet inn til det usynlige. De kan snart sies å erstatte arbeiderdemokratene både i kvalitet og i mengde. I enkelte kommuner, hvor mindretallskommunistene har rådd grunnen, holder de sig oppe, eller de går frem, som i Solum og Laksevåg. Men også disse forekomster er sporadiske.

Som bekjent blev vårt partis kommunegrupper spaltet første gang i perioden 1920—22. Ved forrige valg blev der en større og nødvendig utluftning. En lignende operasjon har måttet foretas iår, efter at en rekke av fraksjonene delte sig ved splittelsen i 1923 eller helt gikk ut av partiets rekker. Om hvordan styrkeforholdet i perioden siden har vært, har man ingen hel oversikt. Men det vil vise sig at våre partifraksjoner tallmessig er *vokset* ved dette valg, som de gjorde ved valget i 1922. Derom er det neppe nogen tvil. Forsåvidt er stillingen opretholdt, og vel så det.

Det vil gi våre representanter et sterkere arbeidsgrunnlag i den tid som kommer, fordi de vil stå med sterkere støtte i massene. Og det er det som trenges for at man kan yde et positivt og byggende, et virkelig *revolusjonært* arbeide i klassens interesse.

Med hensyn til *stillingen i de enkelte fylker* foreligger det ennu ikke ved avgivelsen av beretningen helt nøiaktige tall, som har kunnet gjøre det

mulig å utarbeide en fullstendig statistikk for hvert herred eller fylke. Oppgavene i det følgende er et utdrag av de rapporter som er innkommet, og for øvrig bygget på de tall som har vært tilgjengelig.

Akershus.

Akershus var et av de fylker hvor Arbeiderpartiet rykket sterkest frem ved stortingsvalget. Det lyktes også å gjøre en erobring i denne høires hovedfestning. Fremstøtet ifjor er fortsatt ved kommunevalgene. Vår fremgang i år muliggjorde erobringen av Nittedal og Oppegård. Samtidig blev flertallet styrket i Skedsmo, Lillestrøm og Lørenskog. I den nye kommune Nordre Høland besatte partiet 13 plasser av 28. Dertil blev vunnet 4 nye mandater i Aker og 3 i Bærum. I Eidsvold, hvor det blev valgt 24 arbeiderrepresentanter mot 24 borgerlige, holder vårt parti stillingen som den største gruppe i herredsstyret. Forholdet er det samme i Aurskog.

Ved valget i 1922 blev det valgt 145 representanter av Det norske Arbeiderparti i 22 kommuner og 110 à 112 av socialdemokratene i 20. I år stillet begge partier liste i 15 kommuner; dertil hadde vårt parti liste i 4 andre, mens socialdemokratene deltok alene i 2. Endelig blev der stillet felleslister av arbeiderne i Nes og en rekke bygder. På disse lister blev valgt i alt 54 representanter.

Hvor mange av hvert parti der er valgt på de forskjellige felleslister, har man ingen hel oversikt over. Og det gjør sammenligningen med forrige valg vanskelig. I de bygder hvor det i år blev stillet liste av ett eller flere av partiene, er det valgt 148 av Det norske Arbeiderparti, mot sist 132, og 112 socialdemokrater foruten 3 mindretallskommunister. I Nes valgtes sist 8 av Arbeiderpartiet og 7 socialdemokrater, nu 16 på en „samlingsliste“. I Hurdal valgtes sist 6 socialdemokrater, nu 11 på en fellesliste for partiene. I Kråkstad blev valgt 3 av Arbeiderpartiet i hovedsognet (før 2) og 4 på en blandingsliste i Ski, hvor vi har vært er uten partiavdeling; sist valgtes her 3 av Arbeiderpartiet og 1 socialdemokrat. I Blaker hadde vi denne gang ikke partiliste, heller ikke i Nannestad.

Som resultat av valgene skulde arbeiderne kunne notere en samlet fremgang av omkring 50 plasser. En del av disse mandater er vunnet ved overgang fra det radikale folkeparti til socialdemokratene. Typisk er utviklingen i Eidsvold. Her er demokratene skrumpet inn til 2 mann i herredsstyret. *Det norske Arbeiderparti* har på sin side erobret nytt terreng såvel i jordbruks- som industridistriktene. Sterkest merkes fremgangen i de nedre distrikter, omkring hovedstaden. Oslo er nu omgitt av arbeiderstyrte kommuner. Ennu er der et reaksjonært belte like inn på byen, idet borgerne behersker flertallet i Aker og Bærum. Men også her er det herskende parti —

høire — svekket, og vårt parti i rask vekst. I de øvre bygder viser valget at de borgerlige er slått ut over store deler av Romerike. Og forskyvningen markeres også her ved tilbakegang for høire, foruten for venstre og demokratene.

Arbeiderne vil i kommende periode møte med flertall i 6 kommuner: Lillestrøm, Skedsmo, Fett, Lørenskog, Nittedal og Oppegård. Den siste er tilbakeerobret, mens Nittedal betegner en nyerobring for vårt parti. Dessuten er det valgt like mange arbeiderrepresentanter som borgerlige i følgende 5 herreder: Aurskog, Eidsvold, Enebak, Blaker og Feiring. I de fire siste har borgerpartiene hittil hatt flertall. I tre andre av Romeriksbygdene, Nordre Høland, Hurdal og Ullensaker, skiller det bare en stemme eller to på flertall for arbeiderne.

Socialdemokratene er fremdeles det ledende parti i Fett, og det danner den største arbeidergruppe i Ullensaker; men nogen innflydelse er partiet ikke nådd frem til, tross spredt fremgang fra valg til valg. For mindretalls-kommunistene betyr valget en fullstendig tilintetgjørelse. De stilte partiliste i Fett og Eidsvold og andre steder, men fikk ingen valgt — uten 1 mann i Lillestrøm, foruten et par på sine blandingslister. I Asker, Aker og Bærum blev de helt feiet bort. Men de var istand til å forsterke borgernes representasjon og *svekke* arbeidernes.

I Aker mønstret Det norske Arbeiderparti 7315 stemmer, henvend det dobbelte av stemmetallet for tre år siden, og fikk valgt 19 representanter mot før 15. Socialdemokratene gikk tilbake fra 8 til 7, høire fra 37 til 34. Arbeiderstemmetallet utgjorde ved dette valg 47 procent. I Østre Aker sogn fikk vårt parti 8 av 15 og i V. Aker 6 av 20. I Bærum gikk vi frem med 3 plasser og socialdemokratene også her tilbake med 1. Særlig var fremgangen betydelig i V. Bærum. Valgene i disse kommuner danner en sikker målestokk for stillingen i de omkringliggende bygder. I Oppegård erobret arbeiderne, som man kunde vente, flertallet, og slo således høirestyret ut, likeså i Nittedal, hvor vårt parti vant 3 nye mandater, hvorav to fra de borgerlige. Like bemerkelsesværdig var valgene i de tidligere arbeiderstyrte kommuner. I Lørenskog mistet borgerne en og socialdemokratene to til vårt parti. I Skedsmo erobret vi likeledes ett mandat. Og i Lillestrøm beholdt vi tross den siste splittelse 14 av de 28. Av valgene i de øvrige Romeriksbygder fortjener Nordre Høland å nevnes. Her vil vårt parti nu stå som den sterkeste gruppe med 13 mot bondepartiets 10 og venstres og høires 5. I Aurskog holdt vi stillingen fra forrige periode med 7 mot borgernes 20 og socialdemokratenes 3. I Eidsvold hadde partiet fremgang fra stortingsvalget, men splittelsen kostet oss et mandat. Ved sin splittelse opnådde mindretallskommunistene å hindre arbeiderne i denne bygd i å sikre sig absolutt flertall i herredsstyret.

Østfold.

I Østfold har Det norske Arbeiderparti oprettholdt stillingen fra forrige kommunevalg og kan opvise tildels betydelig fremgang i stemmetall fra valget ifjor. I sytten herreder fikk partiet valgt 53 representanter. Socialdemokratene deltok i 25 kommuner og opfører 167 valgte representanter, en tilvekst av 50. Blandt disse er regnet en rekke som var stillet på „arbeider- og småbrukerlister“ i enkelte bygder. Det er f. eks tilfelle i Skjeberg, hvor der i et par sogn blev valgt 8 på slike felleslister. I Berg og Tune vant socialdemokratene 9 nye mandater på utvidelse av representasjonen. Videre oppnådde de å få valgt flere representanter enn de før har hatt ved at vårt parti i enkelte kommuner undlot å stille liste. Derved reduseres samtidig Arbeiderpartiets representasjon noget sammenlignet med forrige valg. I Trøgstad blev der i 1922 valgt en av hvert parti. I år blev valgt 4 på en „Socialdemokratenes og småbrukernes liste“. Forholdet er det samme i Rakkestad.

Arbeiderpartiets tap av noen plasser i enkelte herreder opveies dog av den fremgang vi har hatt i andre. I Våler tok partiet således 4 plasser av de 8 i Svindal sogn. Tidligere hadde det her 2. I Borge, Berg, Spydeberg og Øimark var det også fremgang, og i Hobøl fikk vi for første gang en representant i herredsstyret. Stillingen er uforandret i Askim, hvor vi fikk valgt 6 som sist, likeså i Rygge (6), Eidsberg (3), Tune (3), Kråkerøy og Mysen (2).

I Jeløy valgtes 4 av Arbeiderpartiet og 5 socialdemokrater, mot sist 5 og 4, samt 7 borgerlige. Mindretallskommunistene hadde her 58 stemmer, men måtte ha 74 for å få en mann valgt. Deres splitteliste bevirket at vårt parti tapte et mandat til socialdemokratene.

I hele fylket fikk det nye parti valgt 1 mann, nemlig i Skjeberg. I det nuværende herredsstyre har det 4 og vårt parti 2. Ved valget fikk Arbeiderpartiet her valgt 3.

For øvrig var Skjeberg den eneste erobring arbeiderpartiene maktet å gjøre i Østfold i år. Som tidligere besattes flertallet i industricentrene Glemmen, Borge og Tune, foruten Jeløy ved Moss. Samtidig er arbeiderne rykket frem til en sterk stilling i Rolvsøy og Øymark, hvor de tilsammen har halvparten av plassene. I den forløpne periode har det i begge disse herreder vært borgerlig flertall. I Torsnes og Kråkerøy står arbeiderne og de borgerlige likt som før. Alt i alt skulde arbeiderpartiene ha chance for flertall i ni kommuner, hvorav de helt behersker fem.

Som nevnt har vårt parti gjort jevn fremgang siden stortingsvalget. I Rygge mønstret partiet 455 stemmer mot 309 ifjor; samtidig gikk socialdemokratene tilbake fra 170 til 121. For Borge viser tallene for vårt partis vedkommende 191 stemmer i år, mot ved stortingsvalget 107, for Glemmen

259 og 115, Kråkerøy 151 og 128. For socialdemokratene var det samtidig tilbakegang siden stortingsvalget — i Borge fra 1398 til 805, i Glemmen fra 2312 til 1665. I Mysen ser man den samme utvikling, likeså i Askim, hvor socialdemokratene gikk tilbake med en plass. I Våler hadde vårt parti ved stortingsvalget 42 stemmer; her er fremgangen i år betydelig.

H e d m a r k.

I Hedmark fylke stillet Det norske Arbeiderparti liste i 24 herreder og fikk valgt 138 representanter. Det nye parti besatte 84 plasser i 19 herreder, hvor det hadde liste, og socialdemokratene fikk valgt 9. Videre blev valgt 37 på felleslister, i Nord-Odal (13), Nes (7), Ringsaker (5), Stange (3), Romedal (7) og Åmot (2). Tilsammen blev valgt 268 arbeiderrepresentanter.

I 1922 valgtes 262 av Det norske Arbeiderparti og 10 socialdemokrater. Tross splittelsen er således det nuværende mandatantall praktisk talt oprettholdt. Men representasjonen i de enkelte kommuner er undergått adskillig forandring.

Ved valget for tre år siden erobret arbeiderne syv kommuner i fylket og beholdt sitt tidligere flertall i fire. Dertil stod de likt med borgerne i fire andre herreder. Fylkestinget kom efter valget til å telle 13 ordførere av Arbeiderpartiet og 16 av de borgerlige partier.

Av de 11 arbeiderstyrte kommuner er flertallet hevdet ved valget i 6, nemlig Elverum, Stange, Vang, Ytre Rendal, Sør-Odal og Vinger, hvortil er erobret to nye: Storelvdal og Nord-Odal. I Åmot, Grue og Brandval — tre av de tidligere flertallsbygder — vil der i det nye herredsstyre komme til å stå like mange borgerlige som arbeidere. Det samme er tilfelle i Romedal og Våler; stillingen er her uforandret. I Løten, hvor der stod 12 mot 12, og i Hoff, hvor det sist valgtes rent arbeiderflertall, har de borgerlige fått majoritet sammenlagt.

Av de 8 kommuner som ved valget har gitt absolutt arbeiderflertall, er *Det norske Arbeiderparti* det ledende i Elverum, Vang, Stange, Ytre Rendal og Odalsbygdene. I Storelvdal står vårt parti og mindretallskommunistene omtrent likt. Vi er videre det sterkeste parti i Trysil og Eidskog, hvor det mangler et par plasser på flertall for arbeiderpartiene. Det nye parti har sin sterkeste stilling i Vinger, foruten i Åsnes, Åmot og Hoff.

Tilsammen vil arbeiderpartiene komme til å stå med helt eller delvis flertall i 13 av fylkets kommuner, altså omtrent som nu.

I de 8 flertallskommuner har Det norske Arbeiderparti valgt 77 representanter og mindretallskommunistene 39. Av de valgte 13 i Nord-Odal er her regnet 7 som tilhørende vårt parti og 6 til det nye parti. Det norske Arbeiderparti står altså i disse bygder i et forhold av 2 til 1 innenfor den samlede arbeiderrepresentasjon. I de øvrige nevnte herreder, hvor partiene ved en fellesoptreden har en chance for å kunne gjøre sig gjeldende, er

plassene nogenlunde likelig fordelt på vårt parti og mindretallskommunistene, mens socialdemokratene her har 6.

Som nevnt stillet vårt parti liste i 24 herreder — samtlige undtagen Hoff og Åsnes, hvor nykommunistene rår grunnen, samt Nord-Odal og Nes, hvor arbeiderne gikk til valg på felles liste. I bygder som Ringsaker, Romedal og Åmot hadde vi dog bare partiliste i et enkelt sogn. Fraregner vi disse herreder blir representasjonen for arbeiderpartiene sammenlignet med forrige valg:

	Arb.p.	M.kom.	Valgt i 1922	+ eller ÷
Elverum	15	2	17	—
Trysil *)	9	1	9	+ 2
Storelvdal	6	7	10	+ 3
Løten	6	5	12	÷ 1
Stange	10	5	16	÷ 1
Vang	10	7	16	+ 1
Furnes	3	1	5	÷ 1
Våler	4	4	8	—
Grue	5	7	13	÷ 1
Sør-Odal	14	3	18	÷ 1
Vinger	5	9	14	—
Brandval *)	5	2	9	÷ 1
Eidskog	8	5	12	+ 1
Ytre Rendal	10	-	9	+ 1
Øvre Rendal	5	1	6	—
Tynset	2	1	2	+ 1
Alvdal	1	-	1	—
Engerdal	4	-	1	+ 3
Foldal	2	-	2	—
Kvikne	1	-	1	—
Tolga	5	-	6	÷ 1

I de 21 herreder valgtes i 1921 185 representanter av Det norske Arbeiderparti og 2 socialdemokrater. I år er valgt 130 av vårt parti, 60 mindretallskommunist og 2 socialdemokrater. Det norske Arbeiderparti har altså her mistet 55 plasser i forhold til valget for tre år siden; det vil si at det har måttet avgi *ikke fullt en treåjedel til det nye parti*. Samlet er der en fremgang på fem plasser.

Går man ut fra den nuværende sammensetning av gruppene, er det sannsynlig at Det norske Arbeiderparti vil vise sig å ha hatt avgjort *fremgang* tallmessig. Nogen hel oversikt over dette foreligger i øieblikket ikke. I

*) Dessuten valgt 1 socialdemokrat.

Elverum delte partigruppen sig i to ved splittelsen. Her har Arbeiderpartiet nu faktisk øket sin representasjon fra 10 til 15, mens mindretallskommunistene ser sig redusert fra 7 til 2. I Eidskog blev det også like deling; her mistet det nye parti en plass, mens vi går frem med 2. I Hoff faller tapet helt på nykommunistene, som erobret gruppen — 9 mann — ved splittelsen; nu kommer de tilbake med mindre enn det halve. Vårt parti har hittil ikke hatt nogen avdeling i Hoff. I Ringsaker og på flere steder har forholdet innen gruppene vært noget lignende. Av de 15 som blev valgt i Ringsaker på partiets liste i 1922 gikk 11 ut ved splittelsen. Selv på Tynset gikk de to representanter vi hadde over til det nye parti. Nu får Arbeiderpartiet 2 og mindretallskommunistene 1. I Storelvdal, hvor det var stor fremgang ved valget, faller tilveksten på begge partier, samtidig som socialdemokratene er slått ut. Sett i forhold til stortingsvalget er dog Arbeiderpartiets fremgang størst.

I Østerdalsbygdene stort sett inntar Det norske Arbeiderparti nu en dominerende stilling. I de tolv kommuner har vi fått valgt 92 av 83 arbeiderrepresentanter. På Hedemarken og i den søndre del av fylket er der også fremgang. Og vi leder i de fleste og største arbeiderbygder. Ved valget for et år siden var der en overvekt på det nye partis side i Stange og Vang; her holder det nu på å snu. Særlig har mindretallskommunistene svekket sig i Stange. Fra Vang foreligger stemmetallene, som viser at vårt parti i år øket sitt stemmetall fra 928 til 1034, mens de andre gikk ned fra 979 til 757. I Furnes er utviklingen gått den samme vei.

O p l a n d.

I Opland kan vort parti på en rekke steder peke på gode resultater av valgene, til tross for at organisasjonen her til dels ennu er ny og forholdene gjennomgående vanskelige. I Hadeland- og Totenbygdene holdt vi stillingen med glans fra forrige valg. Og der var en ganske betydelig fremgang i stemmetall fra stortingsvalget. Dels er det skjedd ved overgang fra det nye parti, som i de ferreste tilfelle deltok med egen liste i valget eller formådde å gjøre sig gjeldende. Dels skyldes økningen den almindelige agitasjon som har vært ført fra våre partiorganisasjoners side. Også socialdemokratene har i det store hele funnet vei tilbake til sitt gamle parti og sluttet sig om det.

I den utpregede arbeiderkommune Jevnaker blev flertallet beholdt, idet Arbeiderpartiet her fikk valgt 6 representanter og mindretallskommunistene 3. Socialdemokratene som stillet egen liste rakk ikke op. I Lunner fikk vårt parti 8 — en tilvekst på tre plasser —, bondepartiet 7 og en upolitisk liste 1. Forrige gang valgtes 5 av Arbeiderpartiet, 3 socialdemokrater og 8 borgerlige. I Brandbu valgtes 6 av vårt part (før 5), idet vi tok en plass fra bondepartiet.

Mindretallskommunistene forsøkte sig i Søndre Land, hvor Arbeiderpartiet ved forrige valg besatte flertallet i herredsstyret. Resultatet blev et tap på to plasser. Vårt parti hadde ikke liste i S. Land. I Gudbrandsdalen gikk det likedan i Heidal. I begge disse kommuner var det sist arbeiderflertall. I Søndre Land blir stillingen nu efter valget 8 mot 8. Og i Heidal synes de borgerlige å ha sikret sig overtaket.

I Vestre Toten fikk Arbeiderpartiet 8, mindretallskommunistene 1, demokratene 3 og bondepartiet 8. Sammenlignet med forrige kommunevalg er stillingen uforandret. Men siden valget ifjor er der en stor forskyvning. Vårt parti opnådde i det hele 823 stemmer mot 584 for et år siden. Det nye parti mønstret 98 mot ifjor 250. I Østre Toten blev også stillingen som før. Vår liste samlet her 1146 stemmer, mens hele arbeiderstemmetallet ved stortingsvalget var 900. I Vardal gikk vi tilbake med en plass, til tross for en betydelig fremgang fra stortingsvalget — fra 367 til 630. I Biri gikk vi frem fra 25 til 175 stemmer og satte inn 2 representanter.

I Gudbrandsdalen var Dovre den bedste arbeiderkommune ved stortingsvalget. Den mønstret da over 400 stemmer for Arbeiderpartiet. Det var derfor med særlig interesse man imøteså resultatet fra Dovre. Valget viste at Arbeiderpartiet fikk valgt 7 mot den borgerlige samlingslistes 8; videre valgtes en socialdemokrat. I inneværende periode har vårt parti hatt 5 av de valgte arbeiderrepresentanter. Stemmetallet på partilisten var nu 465, eller bare ti stemmer mindre enn borgerlistens. Stor interesse knyttet sig også til valget i Vågå. Her besatte det radikale folkeparti og Arbeiderpartiet tilsammen 12 plasser av 20 i herredsstyret. I Ringebu, Øier og Lom blev det demokratisk flertall, idet arbeiderpartiene også her gikk sammen. I Sell blir stillingen 8 mot 8. I Skjåk stillet det nye parti en blandingsliste som fikk valgt 5 mann. I Lesja gikk vårt parti frem med to plasser.

Som resultat av valgene kan det slås fast, at arbeiderne og småbrukerne er rykket frem til en sterkere stilling i flere bygder. Når avklaringsprosessen har virket ennu en tid, skal det vise sig at vårt parti i Vestopland og Gudbrandsdalen står ferdig til å gjøre nye erobringer.

B u s k e r u d.

I Buskerud har utviklingen fra valget ifjor fortsatt ved årets kommunevalg. I 1922 blev valgt 151 representanter av Det norske Arbeiderparti og 25 socialdemokrater. Videre valgtes 8 representanter i Ådal ved flertalsvalg (Nes sogn). Disse er ikke medtatt i partiets statistikk fra forrige valg. I år var det forholdstallsvalg over hele linjen. Sammenlignet med stillingen sist viser valgene en fremgang for vårt parti av 33 mandater. For socialdemokratene er det en tilbakegang av 6. Tillagt de 8 som det nye parti fikk valgt — derav enkelte på såkalte „felleslister“ — blir den samlede mandatøkning 35.

Ved stortingsvalget kom de borgerlige i mindretall i syv kommuner og stod med en mindre overvekt i tre: Lier, Øvre Eiker og Hurum. I samtlige disse bygder stod Det norske Arbeiderparti allerede den gang som det avgjort sterkeste parti. *I år* har partiet tilbakeerobret Modum og hevdet flertallet i Norderhov, Nedre Eiker, Røyken, Hurum og Tyristrand. I Lier, hvor flertallet gikk tapt ved valget i 1922, blir stillingen nu 20 arbeiderrepresentanter mot 20 borgerlige. Også i Øvre Sandsvør og Ådal står arbeiderne med halvparten av plassene. Det samme vil antagelig vise sig å være tilfelle i Nore og Krødsherred. I Øvre Eiker har vårt parti 15 av 32, som før, og i Opdal 7 av 16. I de fleste øvrige bygder står vårt parti som det eneste arbeiderparti, og det viser ved dette valg særlig sterk fremgang i Numedalsbygdene.

Et talende vidnesbyrd om partiets sterke stilling blandt arbeidermassene gir sammensetningen av herredsstyrene i de kommuner, hvor arbeiderne har flertall. Her står Det norske Arbeiderparti med 71 representanter av 148. De borgerlige partier har 60, socialdemokratene 10 og mindretallskommunistene 7. *Utenom* disse herreder har de to splittelsesparter 11 — elleve — mandater i fylket. I de øvrige nevnte 7 herreder er partistillingen: 73 av Arbeiderpartiet, 3 socialdemokrater (i Ådalen), 2 mindretallskommunister (Lier) og 86 borgerlige. Tilsammen 166 av arbeiderpartiene, hvorav 144 valgt av Det norske Arbeiderparti, mot 146 borgerlige av alle avskygninger.

Hertil kommer 41 representanter av Arbeiderpartiet i de kommuner hvor de borgerlige har avgjort flertall, samt 6 socialdemokrater. En del av disse arbeiderrepresentanter er valgt på lokale felleslister i bygdene. Arbeiderne stillet liste i samtlige bygder undtagen Hemsedal.

I hele fylket er valgt 520 representanter mot sist 516, idet representantantallet er utvidet i Ål. Arbeiderpartiene har herav fått 211 og de borgerlige partier 309. Av Det norske Arbeiderparti er valgt ialt 184 og som nevnt 19 av socialdemokratene og 8 av mindretallskommunistene.

De to splittelsesparter gjorde både før og under valget en ynkelig figur. Og de resultater de kan peke på, er overveiende på den negative side. I Bakke sogn på Øvre Eiker optrådte socialdemokratene med en splitteliste, som spillet seiren over i borgerpartienes hender. På samme måte utmerket nykommunistene sig pa flere steder. I Øvre Sandsvør fikk de en håndfull stemmer på en „arbeider- og småbrukerliste“. Med disse stemmer kunde Arbeiderpartiet erobret et absolutt flertall i bygden. I Lier var situasjonen omtrent den samme. Her samlet det nye parti 90 stemmer. Disse stemmer vilde vært nok til å gi Arbeiderpartiet det tolvte mandat i Frogner sogn og dermed vippet flertallet over til arbeiderne. Nu blev stillingen 20 mot 20.

Arbeiderne har imidlertid *dømt* utbrytternes svindel. Og dommen er den kraftigste de nogen gang har fått.

I alle de folkerike og viktige industribygder omkring Drammen står Det norske Arbeiderparti som det uten sammenligning største parti. Særlig glimrende var mønstringen på Modum, hvor vi besatte 20 plasser av 40, og Nedre Eiker, likesom også i Norderhov. Socialdemokratene gikk i N. Eiker tilbake fra 4 til 1 og i Norderhov fra 7 til 5; samtidig er de helt forsvunnet fra Modum. I Hurum hadde de til gjengjeld en fremgang fra 1 til 3. Men vårt parti opretholdt allikevel stillingen med 768 stemmer mot 720 ved valget ifjor. Også i Røyken er der fremgang for Arbeiderpartiet siden stortingsvalget, mens samtlige andre partier er gått tilbake.

Ikke mindre betydningsfull er den landvinning vårt parti som nevnt har gjort i *Numedal*. Her kan det sies at partiet ved dette valg har hatt et gjennombrudd. Det gjelder såvel en bygd som Nore, hvor de store anleggsarbeider pågår, som de rene skogs- og jordbruksdistrikter. I Nore var det sist flertallsvalg, og arbeiderne blev holdt helt utenfor herredsstyret. I neste periode vil det antagelig stå 8 mot 8, og der blir i tilfelle lodd-trekning om ordføreren. I Flesberg er valgt 5 av Arbeiderpartiet mot før ingen, og i Rollag og Opdal er vi gått frem med henholdsvis 4 og 3 plasser. Også i Hallingdalsbygdene får Arbeiderpartiet etterhvert sterkere feste, selv om fremgangen her går langsommere. I Krødsherad blir stillingen visstnok som i Nore, likeså i Ådal på Ringerike, hvor det sist var delvis flertallsvalg.

Vestfold.

I Vestfold gjorde Arbeiderpartiet i år sin første erobring, idet det besatte 18 plasser av de 36 i Skoger herredsstyre. Socialdemokratene fikk én mann som sist, de borgerlige 17 (sist 21). For vårt parti var det altså en erobring av fire plasser.

I Sandherad hadde vårt parti ikke liste ved forrige valg. I år besatte partiet 4 plasser og socialdemokrater 5 (før 6). Vårt partis liste hadde 321 stemmer som ved stortingsvalget. Høire gikk tilbake fra 23 representanter til 17.

I Sande gikk vårt parti frem fra 8 til 10. I Strømm deltok vi for første gang og tok 5 mandater.

I Lardal erobret partiet en plass fra venstre og rykker med sine 6 mann inn som den største gruppe i herredsstyret. I Tjølling holdt vi våre 6 og gikk betydelig frem fra stortingsvalget. I Hoff valgtes 4 som før i hovedsognet. I Hedrum og Brunlanes gikk vi tilbake med en plass, mens vi fikk innvalgt to som sist i Fredriksvern.

I alt valgtes på partilister ca. 60 representanter av Arbeiderpartiet mot sist 47.

I Botne blev det på en arbeider- og småbrukerliste valgt 8 mann og i Borre 3 på en fellesliste. Blandt de valgte i disse bygder er antagelig flertallet socialdemokrater. Mindretallskommunistene fikk ikke valgt nogen representant.

T e l e m a r k.

I Telemark fylke står arbeiderne og de borgerlige partier etter valget med hver en halvpart av representasjonen i de store kommuner Drangedal, Solum og Heddal. For Drangedal betyr dette en erobring, idet vårt parti her er gått frem fra 13 plasser til 16 av 32. I Heddal fikk vi valgt 14 som før, men da socialdemokratene mistet et mandat, vil stillingen også her bli 16 mot 16. I Solum hadde vårt parti ingen liste.

I 11 kommuner gikk partiet til valg på egen liste og fikk på disse valgt 91 representanter. Det er en netto fremgang av noen mandater. Det nye parti opererte med „felleslister“ i en rekke bygder og fikk for øvrig valgt 5 representanter på sine egne partilister. Socialdemokratene hadde selvstendige lister i 5 kommuner og fikk på disse valgt 27. I alt blev valgt omkring 190 arbeiderrepresentanter, hvorav 110 à 120 tilhører Det norske Arbeiderparti. For socialdemokratene er det status quo, mens valget for mindretallskommunistene betyr en vesentlig reduksjon av deres tidligere representantantall.

I Tinn gikk vårt parti frem med 2—300 stemmer fra stortingsvalget i Dal sogn (Rjukan) og mønstret det høieste stemmetal det hittil har nådd, men mistet her to plasser til det radikale folkeparti, som for tre år siden ikke deltok med liste ved valget. I Mæl sogn, hvor der sist valgtes 1 av Arbeiderpartiet, hadde vi i år ikke liste. I Dal sognestyre beholder vi dog absolutt flertall med 14 av 24. I Heddal hovedsogn blir partistillingen 10 av Arbeiderpartiet (før 9), 2 socialdemokrater (3) og 12 borgerlige, og i Lisleherad 4 av Arbeiderpartiet mot 4 borgerlige.

Forøvrig var der fremgang på de fleste steder hvor partiet har sin organisasjon istand, og hvor det blev lagt *arbeide* på valget. For å nevne Gransherad, hvor partiet øket sitt mandatantall fra 6 til 9 og nu står som den største gruppe mot venstres 7 og bondepartiets 4. I Holla er det en fremgang av 4 plasser. Det svarer for begge disse bygders vedkommende til den stemmeøkning vi hadde ved stortingsvalget. I Sauherad, hvor vi nu har tre virksomme partiforeninger, er det også fremgang. I Bø holder arbeiderpartiet stillingen med 8, i Hovin med 5, Lunde 4 og Kviteseid 7. I Vest-Telemarken har valget stort sett ikke bragt nogen forandring.

I Drangedal fikk Arbeiderpartiet 11 av 20 i hovedsognet (før 10 mot 10) og i Tørdal 5 mot 7 (før 3 mot 9).

Solum hadde i en periode rent arbeiderflertall. Ved valget i 1922 fikk Arbeiderpartiet 14 og socialdemokratene 9 mot de borgerliges 25. Ved

splittelsen gikk organisasjonen imidlertid over til mindretallskommunistene, som i år stillet liste i alle 3 sogn. Resultatet blev at sosialdemokratene gikk frem med 3 plasser og fikk 12, det nye parti likeledes 12 og borgerne 24. Av mindretallskommunistenes representanter valgtes 2 på ren partiliste i Mælum og 10 på blandingslister.

Foruten i Solum blev det på en fellesliste i Gjerpen valgt 11. Stillingen her er uforandret. Samtidig fikk sosialdemokratene innvalgt 2, idet det radikale folkeparti ikke stillet liste i år. I Fyresdal fikk sosialdemokratene 9 mot før 11, i Sauherad (Nes) 2 mot før 4 og i Heddal 2 mot før 3.

For øvrig blev det valgt arbeiderrepresentanter på lokale felleslister i Skåtøy, Nissedal og Sannidal, likesom bl. a. i Lårdal, hvor arbeiderforeningen nærmest har stått nøytral. I skogbygden Siljan blev det valgt 3 av Arbeiderpartiet og 2 av mindretallskommunistene. Sist valgtes her 7 av 16. I Eidanger og Bamle optrådte en rekke arbeiderlister utenfor partiene, likesom der valgtes arbeiderrepresentanter ved „upolitisk“ valg i Mo, Vinje og mulig andre bygder i den øvre del av fylket.

A u s t - A g d e r .

I Aust-Agder, utenom Setesdalen, deltok partiet med egen liste i 12 herreder og fikk valgt 57 representanter mot sist 41. Sosialdemokratene fikk 10, en tilbakegang av 8.

I Stokken blev partiets flertall styrket, idet vi gikk frem fra 8 til 10 av i alt 16. Sosialdemokratene fikk 3 og den borgerlige fellesliste 3. I Åmli gikk vårt parti frem fra 5 til 7 og får nu sammen med sosialdemokratene 10 mann i herredsstyret mot venstres 6. Tidligere har venstre hatt ordføreren. I Gjerstad gikk vårt parti frem fra 5 til 6, men fremgangen i stemmetall var så stor at vi burde hatt 7. Der manglet bare noen stemmer på det. I His hadde vi ikke liste i 1922. I år fikk vi 4 representanter og manglet bare få stemmer på å få den femte. I Fjære blev partiets representantantall mer enn fordoblet, idet vi gikk frem fra 2 til 5 mann. I Søndeled fikk vi to mot før ingen.

I en del bygder hvor vi er uten partiavdelinger, var det i år stillet felleslister. Blant disse er Froland, hvor der blev valgt 1 av Arbeiderpartiet og 3 sosialdemokrater i 1922, i år 6 arbeiderrepresentanter, Landvik hvor der i år valgtes 3 arbeiderrepresentanter mot 2 i 1922, Herrefoss 4 som sist, Tovdal 7 nu mot 6 i 1922 — i denne kommune er det absolutt arbeiderflertall — og Gjovdal, hvor der i år valgtes 6 representanter på en arbeidersamlingsliste, samme antall som i 1922.

I Bykle i *Setesdalen* blev valgt 5 av Arbeiderpartiet mot før ingen. Forøvrig blev valget en seier for arbeidernes og småarukernes liste, som fikk 7 representanter av de 12. I Valle gikk det omvendt. Her hadde bare

Arbeiderpartiet innlevert liste. Følgelig blev det flertallsvalg, og da trak våre folk det korteste strå. I siste periode hadde vi fire representanter i Valle. Stemmetallet var denne gang omtrent som sist.

I Hornnes valgtes på en samlingsliste 8 som sist. Formodentlig er forholdet mellom de valgte som før: 4 av Arbeiderpartiet og 4 socialdemokrater. I Hylestad blev valgt 2 av Arbeiderpartiet og 2 på en „upolitisk“ arbeiderliste, hvorav 1 mindretallskommunist. I Bygland blev stillingen 3 av Arbeiderpartiet (før 4) og 3 socialdemokrater som før, i Evje 2 (før 4) og 4.

I hele Aust-Agder er valgt 82 av Arbeiderpartiet, 21 socialdemokrater, 1 mindretallskommunist og 33 tilhørende de forskjellige partier — i alt 137 arbeiderrepresentanter mot sist 115.

Arbeiderpartiet får nu absolutt flertall i Stokken, har sammen med socialdemokratene et sterkt flertall i Åmli, er den ledende gruppe i Gjerstad, Vegårshei og Bykle og er i rask fremrykning i de øvrige bygder hvor vi har organisasjoner. Samtidig viser valget at socialdemokratene er på stadig marsj bakover, og at det nykommunistiske parti ingensomhelst rolle spiller.

V e s t - A g d e r .

I Vennesla besatte Arbeiderpartiet 8 plasser av de 16. Tidligere hadde det 7. Socialdemokratene fik 2 (før 3), bondepartiet 1 (2) og venstre 5 (4). Stillingen i det nye herredsstyre blir som nu 10 arbeiderrepresentanter mot 6 borgerlige.

I Oddernes fikk vårt parti 4 plasser som før. Bondepartiet mistet her 2 til venstre.

I Halse og Harkmark deltok Arbeiderpartiet for første gang og fikk valgt 2 representanter. Videre valgtes 8 av en småbrukernes og fiskernes liste.

I Sør-Audnedal fikk vårt parti 4 mot før 3, i Greipstad 3 mot før 2. I Søgne gikk vi tilbake med en plass. Derimot erobret vi 3 plasser i Kvinesdal, hvor partiet for første gang stillet liste.

Fremmøtet ved valgene var dårlig.

R o g a l a n d .

Heller ikke her bragte valget nevneværdig forandring. Men vårt parti holdt stillingen fra forrige valg.

I Sauda fikk Arbeiderpartiet valgt 3 mann; på en mindretallskommunistisk blandingsliste blev valgt 2. I 1922 blev det valgt 3 arbeiderrepresentanter, som senere gikk over til det nye parti.

I Høiland mønstret Arbeiderpartiet 572 stemmer, eller adskillig mer enn ved de to foregående valg. De borgerlige fryktet her en stor arbeiderfremmarsj og møtte derfor mere mannjevnt nu enn sist. Resultatet blev at vårt

parti fikk 7 mann som før, mens bondepartiet tok den 8de mann ved en større brøk. Socialdemokratene fikk 1 som før.

I Hetland fikk Arbeiderpartiet valgt 4 representanter (før 5) og socialdemokratene 2 som nu. Siden forrige kommunevalg er en del av herredet blitt innlemmet i Stavanger. Det er særlig arbeiderstrøk som blev tillagt byen. I det gamle herredsstyre har partiet i hele perioden bare hatt 3 representanter som følge av byutvidelsen. Vår partistyrke blir således den samme.

I Sogndal landsogn blev det for første gang stillet en arbeiderliste med et par fagforeninger bak. Resultatet blev at man fikk inn 2 mann. I Skåra fikk arbeiderlisten 4 mot før 3.

I Gjestal blev stillingen som før: 1 av Arbeiderpartiet og 4 socialdemokrater. På en fabrikkliste blev valgt 3 og på bygdelisten 8.

H o r d a l a n d.

Odda og Tyssedal har vært ansett for å være mindretallskommunistenes sikre steder. Stillingen var også vanskelig for vårt parti der inne — uten presse. Stedet ligger litt avsides, og partiets talere fant sjelden veien dit inn. Ved stortingsvalget fikk dog vårt parti 161 stemmer, nykommunistene 780. Men ved kommunevalget er stillingen helt endret. Vårt parti gikk frem med 265 stemmer til 425, mens nykommunistene gikk tilbake fra 780 til 631 stemmer. Tallene fastslår at det var ved vårt partis fremgang de borgerlige blev fravristet sitt flertall. I alt blev valgt 11 av det nye parti, 7 av Det norske Arbeiderparti og 14 borgerlige. Stillingen var tidligere 17 borgerlige og 15 arbeiderrepresentanter, hvorav ett flertall gikk over til det nye parti ved splittelsen.

I Laksevåg sogn blev valgt 6 tilhørende det nye parti, 3 socialdemokrater og 7 borgerlige. I 1922 valgtes her 8 av Arbeiderpartiet, 2 socialdemokrater og 6 borgerlige. I Loddefjord erobret socialdemokratene et mandat fra de borgerlige, så de går inn med 4 mann i det nye herredsstyre. De 8 mindretallskommunister blev valgt på såkalte felleslister.

Også valget på Voss blev et nederlag for mindretallskommunistene. De gikk tilbake fra 327 stemmer ved stortingsvalget til 60 og fikk ingen representant. Arbeiderpartiet øket sitt stemmetall med ca. 100 stemmer og fikk valgt 3. Socialdemokratene som stod jevnsterke med vårt parti ifjor måtte nøie sig med 1. Splittelsen førte med sig et nettotap for arbeiderpartiene av 1 mandat.

I Fana blev valgt 7 arbeiderrepresentanter på nykommunistiske blandingslister forøvrig 21 borgerlige. Ute i fylket var også stillet „felleslister“ på enkelte steder. I Åsane blev der på en arbeiderliste valgt 9 av 16. I Evanger blev valgt 4 og i Herdla 5. Disse skal nærmest være gode venstrefolk. Arbeiderpartiene har heller ingen avdeling her. I Stord, hvor mindretallskommunistene er alene, viser valget tilbakegang.

Sogn og Fjordane.

I Kyrkjebø, hvor det sist valgtes 9 av Arbeiderpartiet, blev stillingen ved valget 12 arbeiderrepresentanter av 24. Vårt parti besatte som den største gruppe 7 plasser, arbeider- og småbrukerlisten (mindretallskommunistene) 5; videre blev valgt 2 på en funksjonærliste, 7 av bondepartiet og 3 venstre. Det blir nu antagelig loddrekning om ordføreren.

I Lærdal blev valgt 5 av Arbeiderpartiet og 2 av mindretallskommunistene, mot sist 10. I Leikanger blev valgt 5 som før. For øvrig mangler det sikre etterretninger om valget fra flere av fjordbygdene.

Møre.

I Valsøyfjord fikk Arbeiderpartiet valgt 7, socialdemokratene 2 og bøndernes liste 7. Vårt parti holdt stillingen fra sist og hadde det største stemmetall. Bønderne tapte to plasser til socialdemokratene som i år for første gang stillet egen liste. Ved stortingsvalget hadde Arbeiderpartiet 156 stemmer, nu 182, borgerpartiene 234 (nu 166) og socialdemokratene 75 mot nu 59.

I Tingvoll stillet Arbeiderpartiet liste for første gang og fikk valgt 4, mot socialdemokratenes 3 og de borgerliges 13.

I Bremsnes tok vi en plass fra venstre og fikk 6, mens vi i Eidsvåg mistet 1 til bondelisten. Vi står her med 6 representanter mot før 7.

I Aure fikk vårt parti valgt 3 representanter for første gang, i Surnadal 6 mot før 3.

I Stangvik blev det valgt 6 av Arbeiderpartiet i hovedsognet og 10 på to borgerlister. Vi erobret her 2 mandater. I annekset Todalen, hvor det sist var flertallsvalg, tok de borgerlige alle 8 representanter. Forrige gang blev det valgt 4 av hver.

På Nordmør var det i det hele jevn fremgang, hvor partiet deltok i valget. Fra Sunnmør- og Romsdalsbygdene foreligger ingen fullstendige etterretninger. I Bolsøy blev det valgt 3 av det nye parti, som her hadde stillet liste, og 5 socialdemokrater. De siste gikk tilbake med et par plasser. Socialdemokratene har i enkelte bygder gått frem med nogen mandater, men fremgangen opveies antagelig av nedgangen i andre. Nogen erobring er ikke gjort i dette fylke utenom Valsøyfjord.

Sør-Trøndelag.

I Trøndelags-bygdene har partisplittelsen herjet særlig ondartet, og man måtte derfor ganske naturlig regne med en viss stagnasjon. Imidlertid viser det sig stort sett at vårt parti også her har holdt stillingen og tildels hatt betydelig fremgang. Dette gjelder begge fylker.

I *Sør-Trøndelag* har vi beholdt Ålen og sammen med mindretallskommunistene tilbakeerobret Malvik; likeså er arbeiderflertallet hevdet i Støren.

I Orkanger og Røros kommune blir stillingen i kommende periode stemmelikhet mellom de borgerlige i herredsstyret og arbeiderne. I Holtålen vilde partistillingen blitt den samme, om ikke det nye partis tilhengere hadde kastet sine stemmer vekk.

I alt er i fylket valgt 133 representanter av vårt parti, ca. 30 mindretallskommunister og 14 sosialdemokrater. For tre år siden blev valgt 140 av Arbeiderpartiet. Av disse antas 20 å være trådt ut som følge av partisplittelsen.

Røros er siden forrige valg blitt op delt i fire herreder. Tilsammen er i disse valgt 18 av Arbeiderpartiet (før 7) og 34 borgerlige (før 13). Forholdet mellom partiene blir således omtrent som før. På bergstaden holdtes det første ordførervalg i år. Her seiret vårt parti ved loddtrekningen både på ordfører og viceordfører.

I Ålen foregikk valget som flertallsvalg. Resultatet blev at Arbeiderpartiet besatte samtlige plasser. Der stemte 63 procent. I innværende periode har partiet hatt 10 av 16.

Også i Støren blev flertallet opprettholdt. Arbeiderpartiet fikk valgt 6 representanter som sist og manglet bare noen stemmer på den 7de. Av sosialdemokratene blev på en småbrukerliste valgt 4, før 3; for øvrig valgte 6 borgerlige eller „upolitiske“.

I Malvik blev flertallet erobret, idet vårt parti tok 7 plasser (før 5) og mindretallskommunistene fikk 2 på en fellesliste.

I Holtålen stillet mindretallskommunistene liste, uten å få noen valgt. De greiet dog å hindre Arbeiderpartiet i å få valgt 6 representanter og dermed halvparten av herredsstyret. Vi fikk 5 (før 4), bondepartiet 4 og venstre 3. I Klæbu hindret det nye parti oss i å erobre et mandat fra de borgerlige; selv opnådde de intet.

Som en kuriositet kan nevnes, at der på en nykommunistisk blandingsliste i Horg blev valgt en sosialdemokrat og en partiløs. Sosialdemokratene hadde også liste, men bondepartiet tok deres mann på brøken. Av vårt parti blev valgt 3 som sist.

I Orkanger fikk Arbeiderpartiet 7 og mindretallskommunistene 3, venstre 8 og høire 2. I 1922 blev valgt 12 av Arbeiderpartiet, 2 sosialdemokrater og 6 borgerlige. Det blir her antagelig loddtrekning om ordføreren. I Orkdal fikk Arbeiderpartiet 3 og mindretallskommunistene 1. I Orkland blev plassene delt mellom venstre og bondelaget.

I Strinda besatte Arbeiderpartiet 6 plasser i Lade sogn og 2 i Byåsen; det nye parti fikk valgt 5 av sine foruten 1 partiløs og sosialdemokratene 1. I det gamle herredsstyre sitter 6 av vårt parti, 7 mindretallskommunister og 1 sosialdemokrat. Sprengningen i 1923 bevirket at gruppen delte sig i tre

fraksjoner, og partiapparatet gikk over til nykommunistene. I Lade sogn blir stillingen 11 av arbeiderne og 13 borgerlige.

I en rekke kommuner ute i fylket hadde vårt parti en pen fremgang. I Hemne øket vi således vårt stemmetall fra stortingsvalget med henvend det dobbelte og besatte 6 plasser mot før 3. Dessuten valgtes en socialdemokrat. Bondelaget tapte 3 plasser og venstre 1. I Melhus gikk vi frem fra 5 til 6, i Opdal og Soknedal fra 2 til 4. I Singsås blev valgt 3 av Arbeiderpartiet (før 2) og 3 socialdemokrater (4), i Selbu 5 av hvert parti. I Stadsbygd deltok vårt parti med liste for første gang og fikk valgt 3.

Nord-Trøndelag.

I nordre fylke blev Egge og Meraker erobret av arbeiderne, mens de tapte flertallet i Malm. Valget her foregikk som flertallsvalg, og bondelaget gikk av med seiren. Det var stillet en liste på nykommunistisk grunnlag, men den nådde ikke op. Vårt parti har ingen avdeling i Malm.

For øvrig var Verdal det nye partis store håp i Nord-Trøndelag. Her gikk det sammen med socialdemokratene om en blandingsliste. Resultatet av denne enhetsfront var, at mens det blev valgt 4 socialdemokrater og et lignende antall „partiløse“, fikk mindretallskommunistene bare 3. Arbeiderpartiet stillet liste i Stiklestad sogn og fikk på denne valgt 2 representanter.

I Meraker, hvor det før stod 8 arbeiderrepresentanter mot 8 borgerlige, blev det valgt 6 av Det norske Arbeiderparti, 6 på en borgerlig fellesliste og 4 av mindretallskommunistene. I inneværende periode har borgerpartiene hatt ordføreren.

Også i Egge blev, som nevnt, flertallet erobret, idet Arbeiderpartiet besatte 7 plasser av 12 mot før 5. De to mandater blev erobret fra bondepartiet.

I Klinga valgtes 4 av Arbeiderpartiet og 1 socialdemokrat foruten en på demokratenes liste som sies å tilhøre det nye parti. Tidligere hadde Arbeiderpartiet 5 av 12. Her skulde da være mulighet for et arbeiderflertall.

Vårt parti gikk frem i Stjørdal, Åsen, Mosvik og Høilandet fra 4 til 5 plasser, i Inderøy fra 3 til 4 og i Sparbu fra 2 til 4. I den nye kommune Harran, som er utskilt fra Grong, fikk vi 5 mann valgt. Det er en fremgang på to plasser. I Foldereid blev valgt 4 og i Kolvereid 6 som før.

I hele fylket er valgt av Arbeiderpartiet vel 100 representanter. Av de to andre arbeiderpartier er valgt mellom 15—20 hver. Det er en samlet fremgang fra 110 til ca. 140 representanter.

For Trøndelags-fylkene skulde det i alt bli en fremgang fra forrige valg på et *halvt hundre mandater*. Vårt parti kan regne med 230 valgte representanter, mens splittelsespartiene sammenlagt neppe kommer op i 100.

N o r d l a n d.

I Fauske med Sulitjelma blev flertallet erobret, idet det valgtes 21 arbeiderrepresentanter og 19 borgerlige. I 1922 blev valgt 17 av Arbeiderpartiet og 3 socialdemokrater. Nu er valgt 18 av Arbeiderpartiet (14 i hovedsognet og 4 i Valnesfjord) og 2 mindretallskommunister i hovedsognet, likesom der på en småbrukerliste er innvalgt en av de socialdemokrater som har sittet i det gamle herredsstyre. Av våre representanter i denne periode gikk 3 ved splittelsen over til det nye parti. I virkeligheten er det således en fremgang for vårt parti på 4 mandater.

I Nord-Rana (tidligere Mo i Ranen) blev valgt 12 av arbeiderpartiene og 12 borgerlige. Vårt parti besatte 4 plasser. I 1922 da ladestedet Mo ikke var utskilt som egen kommune, var stillingen 14 borgerlige, 6 av Arbeiderpartiet og 4 socialdemokrater.

I Beiarn fikk Arbeiderpartiet valgt 7 og bondepartiet 9. Hvis vårt parti hadde mønstret 4 stemmer mer, vilde man ha fått den 8de representant og stillingen vilde ha blitt som før. Partiet har hatt ordføreren her i denne periode.

I Vik, Helgeland, stillet Arbeiderpartiet ved forrige valg ingen liste. I år blev valgt 7 av Arbeiderpartiet, 5 av borgerpartienes liste og 4 på en upolitisk liste.

I Ofoten viser valget også fremgang for Det norske Arbeiderparti. I Ankenes blev valgt 6 representanter mot før 4, i Evenes 2 og i Ballangen 5 (før 3). Her fikk også mindretallskommunistene valgt 2 mann på en blandingsliste. I Tysfjord gikk vi frem fra 4 til 7. I Lødingen og Tjeldsund hadde vi ikke liste.

I Vefsen fikk Arbeiderpartiet 9 (mot før 8), bondepartiet 8 og venstre 7.

I Sørfold fikk Arbeiderpartiet 6 mot før 10. Vi hadde her i denne periode flertall i formannskapet, men tapte ved loddtrekning på ordføreren.

I Hemnes blev valgt 3 av Arbeiderpartiet på egen liste og 2 på en småbruker- og arbeiderliste. Det er en fremgang på 1 fra forrige valg.

I Sortland blev valgt 6 av Arbeiderpartiet og 3 socialdemokrater (før 5 og 2) og 11 på to borgerlister.

I Saltdal blev valgt 5 av Arbeiderpartiet, i Hadsel 6, Vega 6, Stamnes 5, Leirfjord 5, Hatfjelddal 4, Korgen 3, Andenes 3, Vågan 3, Bodin, Brønnøy, Gildeskål og Velfjord hver 2.

I de nevnte kommuner har Arbeiderpartiet fått valgt 130 representanter, de to andre arbeiderpartier tilsammen knapt 20. Valget viser gjennomgående fremgang sammenlignet ved forrige valg. Fra enkelte herreder savnes ennå opgaver.

T r o m s.

I Troms er valgt 110—115 av Arbeiderpartiet, 30 socialdemokrater og 6 mindretallskommunister, i alt ca. 150 arbeiderrepresentanter.

Arbeiderpartiet beholdt sitt flertall i Salangen, hvor de fikk valgt 13 representanter mot før 12. Derimot blev det nærmest borgerlig flertall i Lavangen og Ibestad, hvor vårt parti i denne periode har hatt ordføreren, likesom i Balsfjord, hvor valget denne gang foregikk som flertallsvalg. På den annen side blev Sørfjord tilbakeerobret, og arbeiderne besatte flertallet i Lyngen, Lenvik og Tromsøysund. I Sørreisa og Malangen blev valgt like mange av arbeiderpartiene og de borgerlige. I Karlsøy er det antagelig arbeiderflertall som sist. I Karlsøy, likesom i Nordreisa, Tromsøysund og Målselv blev det sist valgt socialdemokratiske ordførere.

Efter senere meddelelse fra Harstad har Arbeiderpartiet seiret i *Lavangen* ved valget såvel på ordfører som viceordfører.

Vi gjengir en kort oversikt over de resultater som foreligger av valgene i fylket.

I Salangen fikk Det norske Arbeiderparti, som nevnt, valgt 13 representanter, de borgerlige 7. Fremmøtet var 67 procent. Ordføreren er vår partifelle stortingsmann Tønder.

I Lenvik blev valgt 6 av Arbeiderpartiet, 5 socialdemokrater, 2 nykommunister og 3 på en arbeider- og fiskerliste (nærmest Arbeiderpartiet) samt 8 borgerlige. Dermed er sikret absolutt flertall for arbeiderpartiene i denne kommune. Ved ordførervalget for tre år siden gav socialdemokratene sine stemmer på borgerkandidaten, mens vårt parti besatte viceordførerplassen. Sammenlignet med stortingsvalget ifjor viser valget betydelig nedgang for socialdemokratene, som da mønstret 400 stemmer mot Arbeiderpartiets 310 og nykommunistenes 131.

I Lyngen, hvor borgerpartiene har hatt flertall i en rekke perioder, blev valgt 11 av Arbeiderpartiet, 8 av de borgerlige, 3 mindretallskommunister og 2 socialdemokrater. I forrige periode hadde Arbeiderpartiet 7.

I Tromsøysund øket Arbeiderpartiet sin representasjon fra 10 til 13. Venstre fikk 7, socialdemokratene og bondelaget 4 hver.

I Sørfjord fikk Det norske Arbeiderparti 7 representanter av 12 og dermed flertallet. Ved forrige valg besatte de borgerlige samtlige plasser ved flertallsvalg.

I Sørreisa blev valgt 8 av Arbeiderpartiet (arbeidernes liste), 4 venstre og 4 høire. De borgerlige tapte her en plass.

I Malangen fikk Arbeiderpartiet 6 på distriktslister og socialdemokratene 2, mot de andre partiers 8. For vårt parti er det en fremgang av to plasser.

I Balsfjord gikk vi tilbake fra 7 til 2, på grunn av at valget foregikk som flertallsvalg, og i Levanger fra 9 til 7. På to felleslister valgtes her 9 borgerlige.

I Ibestad skal være valgt 8 av Arbeiderpartiet og 4 socialdemokrater av 28. Det var stillet bare distriktslister. Nøiaktig opgave over stillingen mangler.

I Trondenes fikk Arbeiderpartiet 10 representanter mot før 8. Mindretallskommunistene opnådde å få valgt 1 på en „fellesliste“.

I Nordreisa blev valgt 3 av Arbeiderpartiet, sist hadde vi her ikke liste.

I Måselv blev valgt 8 socialdemokrater mot sist 6, samt 12 borgerlige. Arbeiderpartiet deltok ikke med liste.

I Bardu gikk partiene sammen om en liste hvorpå det blev valgt 7 representanter. Det er uforandret fra sist. Av de 7 tilhører 4 Det norske Arbeiderparti og 3 socialdemokratene.

I Kvænangen valgtes 3 av Arbeiderpartiet mot sist 1, i Torsken 2 som før. I Kvæfjord blev valgt 2 av Arbeiderpartiet og 1 socialdemokrat på distriktsliste, sist 3 og 2. I Skjervøy gikk vi frem fra 1 til 4.

F i n n m a r k.

I Finnmark erobret arbeiderpartiene Sør-Varanger (Kirkenes). Det blev valgt 7 av Det norske Arbeiderparti, 4 socialdemokrater, 3 av det nye parti og 12 borgerlige, foruten 1 socialdemokrat og en mindretallskommunist på to andre lister. Stillingen skulde da bli 16 arbeiderrepresentanter mot før 13.

Ved stortingsvalget ifjor stod mindretallskommunistene som det sterkeste parti med 612 stemmer. Det norske Arbeiderparti hadde 443 og socialdemokratene 210.

I Nord-Varanger holdt vårt parti stillingen og besatte 5 plasser av 12. Venstre gikk tilbake fra 5 til 3, mens en borgerlig fellesliste fikk 4 mot før 2.

I Kjelvik blev valgt 5 av Honningsvåg Arbeiderparti, 5 av fiskernes liste og 10 på en upolitisk (borgerlig) fellesliste. Sist valgtes 9 av Arbeiderpartiet, 3 socialdemokrater og 8 borgerlige. Socialdemokratene gikk dengang i allianse med de borgerlige og sikret dem flertallet.

Likesom i Kjelvik var det tilbakegang i Vardø herred, hvor det blev valgt 3 av fisker- og arbeiderlisten, 9 av borgerlisten og 4 på en upolitisk borgerliste. I forrige periode var det et arbeiderflertall på 9 av 16.

I Nesseby besatte vårt parti halvparten av plassene med 6 representanter. Socialdemokratenes liste fikk 3, venstre 2 og høire 1.

I Alta valgtes 10 av arbeiderne og småbrukerne, 5 venstre og 5 høire. Arbeiderpartiene erobret 1 mandat fra venstre. I Tana fikk Arbeiderpartiet 4 av 12. Det var første gang partiet stillet liste der.

I Berlevåg blev valgt 6 av fisker- og arbeiderlisten og 6 på andre lister.

Fra Sørøysund, Karasjokk, Lebesby, Hasvik, Talvik, Måsøy og Kistrand foreligger ingen sikre etterretninger.

Ordførervalgene i fylkene.

I *Akershus* hadde Det norske Arbeiderparti i forrige periode ordføreren i tre kommuner: *Lillestrøm*, *Skedsmo* og *Lørenskog*. Nu er tallet øket til 7. På det nye fylkesting vil det komme til å møte arbeidervalgte ordførere fra 9 herreder i fylket, mot før 4. Det vil si at arbeiderne rykker inn med en tredjepart av representasjonen.

Fra *Lillestrøm* møter som tidligere partifelle K. M. Nordanger, fra *Skedsmo* Joh. Guldal og fra *Lørenskog* Ingv. Kristiansen. Og de vil få følge av Aksel Braaten fra *Eidsvoll*, A. Alberti fra *Oppegård*, Johan Jappee fra *Nittedal* og Einar Hoff fra *Aurskog*.

Vårt parti har dessuten varaordføreren i følgende kommuner: *Lillestrøm* (Adolf Amundsen), *Lørenskog* (Kristian Olsen), *Oppegård* (Emil Pedersen), *Enebak* (A. Chr. Holthe), *Nes* (Daniel Vikin) og *Nordre Høland* (John A. Hansen).

Socialdemokratene har ordføreren i *Fett* og *Enebakk*. I *Nittedal*, *Eidsvoll* og *Skedsmo* fikk de dessuten varaordføreren ved samarbeide mellom grupene.

I *Aurskog* og *Enebak* foregikk valget ved loddtrekning. Arbeiderpartiene seiret ved loddtrekningen i *Enebak* og delte plassene. I *Aurskog* fikk de borgerlige varaordføreren ved loddtrekning.

I *Østfold* besatte socialdemokratene ordførerplassen i 8 kommuner, hvor følgende blev valgt: *A. Mosbæk* (Øymark), *Oskar Stenholdt* (Skjeberg), *Sven J. Dalen* (Tune), *Johs. Bergersen* (Borge), *Oskar M. Johannessen* (Glemmen), *Olaf Johannessen* (Torsnes), *Oskar Pettersen* (Kråkerøy) og *Halfdan Kildal* (Jeløy). Arbeiderpartiet fikk varaordføreren i *Jeløy*, partifelle *Karl Karlsen*, samt i *Rygge*, hvor *Oscar Kallum* blev valgt. I *Torsnes*, *Kråkerøy* og *Øymark* foregikk valgene ved loddtrekning.

I *Hedmark* blir stillingen på det nye fylkesting som i perioden 1923—25, idet det er valgt 13 ordførere av arbeiderpartiene og 16 borgerlige. Av Det norske Arbeiderparti er valgt følgende 8: *Elverum*: M. Røkeberg (gjenvalg). *Trysil*: August Aastad. *Ytre Rendal*: B. E. Vorum (gjenvalg). *Stange*: Kr. Fjeld. *Vang*: O. Sjetne (gjenvalg). *Brandval*: Ole Ruud (gjenvalg). *Nord Odal*: Andreas T. Sjøli. *Sør Odal*: J. Jackwitz. I perioden forut var det borgerlig ordfører i *Trysil* og *Nord Odal*. Av varaordførere har partiet fått 10: *Elverum*: Johs. Borchgrevink, *Ytre Rendal*: Helge Berger, *Vang*: Thor Christiansen, *Brandval*: Th. Tryland, *Nord Odal*: Hans Magnes, *Sør Odal*: Emil Gundersen, *Storølvdal*: Kristian Øien, *Åmot*: Bernh. Johansen, *Vinger*: Jørgen Høiby og *Romedal*: Petter Hekne.

Det mindretallskommunistiske parti fikk ordføreren i *Storølvdal* (Knut

Kristiansen), Åmot (Ole Hermansen), Vinger (Ivar Færder) og Våler (M. Knashaug) foruten varaordføreren i Stange og Hoff. I Romedal blev L. Julseth gjenvalgt til ordfører. Han kan nærmest opføres som partiløs. I Trysil blev den tidligere ordfører K. J. Moe (socialdemokrat) valgt til varaordfører.

I Grue tapte arbeiderne ved loddtrekningen med de borgerliges kandidat. Også i Våler, Hoff og Romedal var det loddtrekning. I Åsnes og Løten seiret de borgerlige med knepent flertall.

I *Opland* hadde Det norske Arbeiderparti i forrige periode 3 ordførere, nemlig i Jevnaker, Søndre Land og Vestre Toten. I det nye fylkesting vil det møte 4 valgt av Arbeiderpartiet, nemlig Hans Løchsen i *Jevnaker*, Severin Olsen i *Vestre Toten* (gjenvalg), Alb. Guddal i *Dovre* og Arthur Jansen i *Sel*. I Lunner blev valget avgjort ved loddtrekning med det resultat at borgerkandidaten seiret i siste omgang. Også i Dovre var det loddtrekning. Som varaordførere av vårt parti blev valgt Emil Bakken i Jevnaker, Thv. Ulsnes i Brandbu og C. A. Madsen i Østre Toten. I Søndre Land blev den tidligere ordfører, Jacob Nordli (m.k) gjenvalgt, mens det nye parti mistet ordføreren i Heidal.

I *Buskerud* besatte arbeiderne ordførerplassen i 7 kommuner, derav i de 4 hvor de også tidligere hadde flertall: Nedre Eiker, Røyken, Hurum og Tyristrand. De nye er Modum, Norderhov samt Nore, hvor valget foregikk ved loddtrekning. Den valgte ordfører i Nore, anleggsarbeider Ole Skogen, avgikk imidlertid kort efter ved døden, og varaordføreren, som tilhører de borgerlige, er siden rykket op. I Øvre Sandsvær, hvor vi 1922 fikk ordføreren ved loddtrekning, tapte vi på loddet denne gang. Det samme var tilfelle i Krødsherad, hvor den borgerlige ordfører blev gjenvalgt med stemmelikhet. I Ådal, hvor arbeiderpartiene står med halvparten av representantene, undgikk man å ta ordførerplassen ved å splitte stemmene.

De valgte ordførere er: *Nedre Eiker* Ole Gulbrandsen, *Røyken* Jon Leira, *Modum* Peter Skard, *Norderhov* Julius Larsen, *Tyristrand* Johs. Sollie og *Hurum* H. Sorteberg.

Følgende er valgt som varaordførere: Karl Nedberg, N. Eiker, Eugen Olsen, Røyken, Thor Sæterbraaten, Modum, Anton Ellingsen, Norderhov, Ole Eriksen, Tyristrand, Thv. Karlsen, Hurum, samt E. Dybdal i Krødsherad og tidligere ordfører Karl Andersen i Øvre Sandsvær — begge de siste ved loddtrekning.

I Lier, hvor arbeiderpartiet har 18 representanter og mindretallskommunistene 2 mot de borgerlige 20, fikk de siste ordføreren efter en rekke avstemninger, idet den ene av det nye partis representanter brøt ut. Varaordfører blev ved loddtrekning Johs. Fischer av arbeiderpartiet.

I *Vestfold* blir vårt parti for første gang representert i fylkestinget, idet Borgar Steinsøtt blev valgt til ny ordfører i *Skoger*. Som varaordfører blev valgt lærer Hjelmsø. I Hoff var det loddtrekning ved begge valg, med det resultat at de borgerlige seiret. Derimot fikk Arbeiderpartiet varaordføreren i Tjølling, hvor Martin Østby blev valgt.

I *Telemark* tapte vårt parti loddtrekingen i Drangedal, hvor Tør Lundtveit var stillet som kandidat. Som varaordfører blev valgt Per Tungebakke (Arbeiderpartiet), likeledes ved loddtrekning. Også i Heddal beholdt borgerpartiene ordføreren ved loddtrekning, likesom de her også fikk varaordføreren. I den tredje kommune hvor arbeiderne sitter med halvparten av representantplassene, Solum, blev den tidligere ordfører, som tilhører venstre, gjenvalgt med flertall. Socialdemokratene fikk varaordføreren.

I *Aust-Agder* blev Nils Hjelmtveit gjenvalgt til ordfører i *Stokken*, med H. J. Bakke som varaordfører. I *Åmli*, hvor det tidligere var borgerlig flertall, blev P. M. Jensen, Tveit, valgt til ordfører. Varaordføreren her er socialdemokrat.

I *Vennesla*, Vest-Agder, blev Andr. Robstad gjenvalgt til ordfører. Varaordfører blev Jørgen Robstad.

I Gjøvdal, Setesdal, blev ordføreren ved loddtrekning valgt fra arbeiderlisten.

I *Hordaland* erobret arbeiderne flertallet i *Odda* og valgte Karl Bøthun (mindretallskommunist) til ordfører og G. B. Førstrøm (Det norske Arbeiderparti) til varaordfører. I Laksevåg, hvor det nye parti hadde ordføreren i forrige periode, blev det borgerlig valg.

I *Sogn og Fjordane* besatte vårt parti ordførerplassen i *Kyrkjebø*, hvor August Gunnarskog blev valgt. I Lærdal blev Ivar Rikheim valgt til varaordfører. Ordføreren tilhører venstre.

I *Møre* seiret de borgerlige i Valsøyfjord ved loddtrekning med Arbeiderpartiets kandidat, Ole Gjestad, idet socialdemokratene stemte på sig selv. Varaordfører blev Lars Sannes av Arbeiderpartiet.

I *Sør-Trøndelag* blev valgt følgende 4 ordførere av Det norske Arbeiderparti: *Røros*: Johan Kvikne, *Ålen*: L. H. Kirkbak, *Malvik*: O'af Svingen og *Orkanger*: M. Svebstad. Som varaordfører blev valgt: *Røros*: O. P. Bonde, *Ålen*: O. K. Sundt, *Malvik*: Johan Nilsen og i *Orkanger* J. Rostad, den siste tilhørende mindretallskommunistene. I Leinstrand blev valgt som varaordfører Ole J. Schjetlein av Arbeiderpartiet og i Tiller Karl Schjetnan (m. k.). Socialdemokratene har ordføreren i Støren, J. B. Rogstad, mens varaordføreren tilhører bondepartiet.

I *Røros* (bergstaden) og *Orkanger* foregikk valgene ved loddtrekning.

I forrige periode hadde vårt parti ordføreren bare i *Orkanger* og *Ålen*.

I *Nord-Trøndelag* tilbakerøbert arbeiderne *Meraker* og valgte her til ordfører Kr. Rothaug (Arbeiderpartiet) med B. Tørvik (mindretallskommunist) som varaordfører. I *Egge* blev valgt lærer Nordgaard og E. Kvam, begge av arbeiderpartiet. Derimot taptet flertallet i Malm, hvor det nye parti hadde ledelsen. I *Klinga* blev socialdemokraten Martin Tørring ordfører.

I *Nordland* blev flertallet tilbakeerobret i *Fauske*, hvor Andr. Moan blev valgt til ordfører og Hans Trondsen til varaordfører, begge tilhørende arbeiderpartiet. I Mo herred (Rana) blev Å. O. Selfors (m.k.) og M. Løkberg (soc.-dem.) valgt til henholdsvis ordfører og varaordfører. Arbeiderpartiet fikk varaordføreren i Tysfjord, Ingebrigt Jensen, ved loddtrekning.

I *Troms* har Det norske Arbeiderparti ordføreren i 8 herreder: *Salangen*: Kr. Tønder (gjenvalg), *Lavangen*: Lorents K. Aa (gjenvalg), *Dyrøy*: Hans Nilsen (gjenvalg), *Sortfjord*: Rasmus Hansen, *Lenvik*: Søren Hannes, *Lyngen*: Johs. Kjelkebakken, samt i *Ibestad* og *Kvenangen*, hvorfra det ikke foreligger opgave over valget. I *Sørreisa* blev J. Thomassen (arbeiderpartiet) valgt til ordfører, men efter omvalget nektet han å la sig stille.

Videre er det valgt ordførere av arbeiderpartiene i Målselv (M. Foshaug), Nordreisa, Karlsøy og Helgøy, nærmest tilhørende socialdemokratene. I Tromsøysund, hvor det er arbeiderflertall, gikk socialdemokratene sammen med de borgerlige. Med Tromsøysund og Sørreisa vilde arbeiderne og fiskerne hatt absolutt flertall i fylkestinget.

I *Finnmark* besatte arbeiderne flertallet i Sør-Varanger, hvor til ordfører blev valgt Joh. Hølvold (soc.-dem.) og til varaordfører Harald Jøhansen (arbeiderpartiet). Også i Alta er ordføreren socialdemokrat. I Nesseby, hvor det er arbeiderflertall, blev en borgerlig valgt.

Valget i byene.

Ved valget i desember i *byene* deltok vårt parti med liste i 52 kjøbsteder og ladesteder. Det blev valgt 432 representanter av Det norske arbeiderparti, 272 socialdemokrater og 198 av det nye parti — derav et større antall på «felleslistene». I alt blev valgt i disse byer av arbeiderpartiene 812, mot 786 i 1922, og av borgerpartiene 1188 (1214).

Partistillingen viser, sammenlignet med valget forut:

Kommunens navn	Valgt i 1922			Valgt i 1925			
	Arb.p.	Soc.-d.	Borgerl.	Arb.p.	Soc.-d.	M.kom.	Borgerl.
Ålesund	11	20	29	4	14	4	38
Arendal	10	3	39	11	3	-	38
Bergen	28	6	42	2	8	22	44
Bodø	5	-	23	4	-	-	24
Brevik	5	-	15	2	-	3	15
Brønnøysund	7	-	13	6	-	-	14
Drammen	22	7	31	25	4	-	31
Ekersund	3	5	20	1	6	1	20
Florø	8	-	12	6	-	-	14
Fredrikshald	4	18	30	3	20	-	29
Fredrikstad	4	16	40	1	24	-	27
Gjøvik	13	2	13	14	1	3	18
Hamar	17	-	19	8	-	8	20
Hammerfest	14	-	14	16	-	-	12
Harstad	5	1	22	7	-	5	16
Haugesund	8	13	39	9	11	1	39
Holmestrand	4	2	14	6	3	-	11
Horten	8	11	33	7	14	-	31
Hønefoss	3	10	15	3	10	-	15
Kongsberg	15	3	18	11	6	1	18
Kongsvinger	6	-	14	5	-	2	13
Kragerø	8	-	20	7	-	-	21
Kristiansand	14	4	42	12	7	-	41
Kristiansund	21	8	31	20	5	-	35
Larvik	18	6	28	18	5	1	28
Langesund	4	-	16	6	-	-	14
Levanger	8	1	11	6	1	1	12
Lillehammer	10	2	24	8	3	2	23
Mandal	6	1	21	6	2	-	20
Mosjøen	9	-	11	6	3	-	11
Moss	11	11	22	12	12	-	20
Mo i Rana	6	-	14	2	3	4	11
Namsos	9	6	13	8	8	-	12
Narvik	11	12	13	10	12	2	12
Notodden	12	6	18	15	3	2	16
Oslo	33	8	43	33	7	1	43
Porsgrund	8	3	33	1	5	9	29
Risør	5	-	23	6	-	-	22
Sandefjord	6	2	28	6	2	-	28
Sandnes	6	4	10	4	4	-	12
Sarpsborg	7	21	24	6	26	1	19
Skien	19	5	36	3	7	16	34
Stavanger	18	9	41	18	8	-	42
Stenkjær	5	-	15	7	-	-	13
Svelvik	3	-	17	1	3	-	16
Svolvær	8	-	12	8	-	-	12
Tromsø	19	-	33	10	2	5	35
Trondhjem	28	7	41	18	4	12	42
Tvedestrand	3	-	17	1	-	-	19
Tønsberg	11	7	34	3	11	2	36
Vadsø	6	3	11	4	5	-	11
Vardø	11	-	17	16	-	-	12
Tilsammen	543	243	1214	432	272	108	1188

Videre blev valgt 28 arbeiderrepresentanter, mot sist 23, i 5 byer hvor Arbeiderpartiet ikke deltok med liste. I Drøbak blev valgt 5 på en blandingsliste, i Kopervik 7. Videre blev valgt i Molde 5 socialdemokrater og 1 mindretallskommunist, i Flekkefjord 2 og 1, foruten 7 socialdemokrater i Skudesneshavn. Tilsammen i disse byer: 14 socialdemokrater, 2 mindretallskommunister og 12 valgt på lokale lister.

Det samlede resultat for 57 byer og ladesteder blir således: Det norske Arbeiderparti 432, mindretallskommunistene*) 110, tilsammen 542 mot sist 555, socialdemokratene 286 (sist 254) og felleslistene i Drøbak og Kopervik 12. Ialt 840 mot 809 i 1922. Av de borgerlige partier blev valgt 1260 mot forrige gang 1291.

Ved konstitueringen av de nye bystyrever besatte Det norske arbeiderparti ordførerplassen i Gjøvik, Kongsberg, Holmestrand, Notodden, Levanger, Namsos og de tre Finnmarksbyer. Videre blev valgt ordførere tilhørende arbeiderpartiene, i Fredrikshald, Fredrikstad, Sarpsborg, Skien, Porsgrunn og Narvik.

Av disse byer har arbeiderpartiene *flertall* i Gjøvik, Notodden, Sarpsborg, Namsos, Narvik, Hammerfest og Vardø, foruten i Moss hvor det var splittelse ved ordførervalget. På Kongsberg står arbeiderpartiene og de borgerlige — som før — med hver en halvpart av bystyret. I Holmestrand blev ordfører- og varaordførervalget avgjort ved loddtrekning. I Fredrikstad, Fredrikshald, Skien, Porsgrunn, Levanger og Vadsø er de borgerlige i flertall.

I Ålesund og Moss hadde socialdemokratene ordføreren i forrige periode, i Brevik mindretallskommunistene. I disse byer blev nu valgt borgerlige ordførere.

I de gamle bystyrever hadde Det norske Arbeiderparti ordføreren i Gjøvik, Kongsberg, Namsos og Hammerfest. Tallet er altså øket fra 4 til 9.

Med hensyn til *stemmetallet* foreligger dette samlet for de 11 byvalgkretser, som omfatter 43 byer. Partistillingen i disse er følgende, sammenlignet med stortingsvalget i 1924: Det norske Arbeiderparti 78,500, en *tilvekst* av ca. 1300 stemmer, socialdemokratene 34,147, *tilbakegang* 5600, mindretallskommunistene 20,023, *tilbakegang* 6300. De borgerlige partier har en samlet tilbakegang på henved 22,000.

I procent av samtlige avgitte stemmer står vårt parti i bykretsene med vel 26, mot 23 ved stortingsvalget. Socialdemokratene har 11½ procent, mot 12 ved stortingsvalget, mindretallskommunistene 6,7, mot sist 8. Ved valget i 1921, altså før den siste splittelse, hadde socialdemokratene ifølge statistikken 13,3 procent og Det norske Arbeiderparti 25,8,

*) Iberegnet «felleslistene».

tilsammen 39 procent — mot i 1924 på alle tre partier 43 pct. og ved kommunevalgene altså vel 44.

Styrkeforholdet i de større byer.

Ved stortingsvalget i 1924 stod socialdemokratene som det sterkeste av arbeiderpartiene i 8 av de *store byer*, nemlig Tønsberg, Horten, Hauge-sund, Ålesund og de fire byer i Østfold. Samtidig mønstret det annet av spittelsespartiene et flertall av arbeiderstemmene i Trondhjem, Bergen, Skien, Porsgrunn, Hamar og Gjøvik. *Det norske Arbeiderparti* beholdt ledelsen i Oslo, Drammen, Kongsberg, Lillehammer, Sandefjord, Larvik, Notodden, Kragerø, Arendal, Kristiansand, Stavanger, Kristiansund og Tromsø.

Ved kommunevalget i år samlet vårt parti det største stemmetall av arbeiderpartiene i 16 av de 27 byer, nemlig foruten i de siste 13 også i Trondhjem, Moss og Gjøvik. I Hamar stod stemmene delt mellom oss og mindretallskommunistene.

Det har sin interesse å se hvordan styrkeforholdet mellom partiene og forskyvningene stiller sig i hver av de tre grupper av byer som er nevnt.

I de 13 nevnte byer, hvor *Det norske Arbeiderparti* hadde hovedmassen av arbeiderstemmene ved stortingsvalget, blev ved kommunevalgene i desember valgt 194 representanter av Arbeiderpartiet, 55 socialdemokrater og 12 mindretallkommunister. I 1922 blev valgt 206 av Arbeiderpartiet og 58 socialdemokrater. Det blev ved valget i år avgitt 80,921 stemmer på arbeiderpartiene, henved 12,000 mer enn ved forrige kommunevalg. Av tilveksten faller ikke fullt et tusen på socialdemokratene, som hadde liste i 12 av byene mot forrige gang i 11.

Stemmetallene ved de fire siste valg viser:

	Arb.p.	Soc.d.	M.komm.
Stortingsvalget 1921 (69,789)	50,538	19,251	—
Kommunevalgene 1922 (69,163)	54,839	14,324	—
Stortingsvalget 1924 (84,221)	63,998	16,209	4014
Kommunevalgene 1925 (80,921)	63,282	15,286	2353

Det norske Arbeiderparti alene har altså øket sitt stemmetall med 8843 fra valget i 1922.

Sammenlignet med valget i 1924, da det blev avgitt ca. 3000 ferre stemmer, har Arbeiderpartiet en nedgang på 761, mens de to splittelsespartier er gått tilbake med 2584. Reduksjonen utgjør for vårt parti — 1 procent. Det må sies å være godt levert, når man tar i betraktning det høie stemmetall vi hadde ved stortingsvalget. Til sammenligning nevnes

at socialdemokratene i sine 8 beste byer gikk tilbake med 2600 stemmer fra ifjor, eller ca. 20 pct.

Siden 1921 er vårt parti, tross splittelsen, gått frem med 12,744 stemmer, socialdemokratene *tilbake* med temmelig nøiaktig 4000. Vi gjengir tallene for hver enkelt av de 13 byer:

	Arb.p.		Soc.dem.		M.komm.
	1921	1925	1921	1925	1925
Oslo	34,533	46,127	11,526	9,801	1494
Drammen	3,497	4,746	1,607	828	—
Lillehammer	557	435	383	195	135
Kongsberg	936	813	751	432	86
Sandefjord	267	296	184	130	—
Larvik	1,001	1,261	566	362	97
Notodden	675	848	349	224	128
Kragerø	516	353	46	—	—
Arendal	630	643	260	185	—
Kristiansand	1,099	1,258	635	721	—
Stavanger	4,147	4,098	2,433	1,768	148
Kristiansund	1,791	1,897	475	495	—
Tromsø	889	507	36	145	265

For Oslos vedkommende stod socialdemokratene ved det første valg de optrådte, med akkurat en tredjedel av arbeiderstemmene. Ved valget i år er procenttallet redusert til 13—14. I 1921 hadde de en stemme for hver 2 stemmer som blev avgitt på Arbeiderpartiet. I år mønstret vårt parti i Oslo 4 stemmer for hver enkelt stemme som blev avgitt på *begge splittelsesparter*. Vårt stemmetall ved kommunevalget utgjorde 46,127, en ren fremgang på 6714 stemmer fra 1922.

I Drammen gikk Det norske Arbeiderparti frem med 1392 stemmer fra forrige kommunevalg, og lå ikke fullt 1100 stemmer efter høire. Socialdemokratene gikk imidlertid tilbake fra 1100 til 828, og de borgerlige holdt stillingen. Forholdet var det samme i Oslo som i Trondhjem. I disse tre byer vilde arbeiderne nu stått med større positiv innflytelse i kommunen — om ikke nådd *hertallet* — hvis socialdemokratene hadde formådd å holde skritt med stemmetilveksten. I Oslo hadde de en økning siden 1922 på henved 500 stemmer. Men relativt gikk de tilbake også her og tapte et mandat til høire. Likeså i Stavanger.

I Stavanger gikk Det norske Arbeiderparti frem med 663 stemmer fra forrige kommunevalg, og besatte 18 plasser. Forrige gang blev også valgt 18, hvorav 3 gikk over til det nye parti. Dette stillet egen liste og

samlet 148 stemmer — mindre enn det halve av hvad partiet hadde ifjor. Det fikk selvfølgelig ingen valgt. På flere steder undlot derfor også mindretallskommunistene å stille liste ved valget. Det var, foruten i Drammen, bl. a. tilfelle i Arendal, hvor de ved splittelsen tok halve gruppen (5 av 10) og i Kristiansand, hvor de hadde 2 av 14. På Kongsberg fikk de valgt 1 (mot før 3), i Lillehammer 2 (før 5) og på Notodden 2 (1). Sammenlignet med stillingen efter splittelsen gikk vårt parti frem med 3 mandater i Stavanger — fra 15 til 18, 6 i Arendal (fra 5 til 11), 4 på Notodden (fra 11 til 15) og 3 på Lillehammer (fra 5 til 8). På Kongsberg mistet vi en mann, mens stillingen blev uforandret i Kristiansand. I disse seks byer blev der valgt 75 representanter av vårt parti og 5 mindretallskommunister, mot før 60 og 19. Også i Oslo og Drammen tok vårt parti en rekke nye mandater sammenlignet med stillingen i de gamle bystyrever. I Larvik fikk mindretallskommunistene 1 og Arbeiderpartiet 18 (sist valgt 18), Tromsø 5 mot 10 (sist 19) og på Notodden, som nevnt, 2 mot 15 (sist 12). På Notodden mistet de borgerlige 2 og socialdemokratene 3 plasser. De siste hadde før øvrig en tilbakegang i Kristiansund på 3 — fra 8 til 5, mens Arbeiderpartiet fikk valgt 20 (sist 21). I Drammen mistet de 3 til Arbeiderpartiet, i Oslo 1 og Larvik 1. I Arendal og Sandefjord var stillingen for socialdemokratene uforandret, og i Kragerø hadde de ikke liste. Derimot fikk de valgt 2 i Tromsø, hvor de deltok for første gang.

I procent av arbeiderstemmetallet er vårt parti i de 13 byer gått frem fra 72 til 78, socialdemokratene *tilbake* fra 28 til 19. Tilbakegangen er absolutt i ikke mindre enn 10 byer, og andrar i to-tre av dem til praktisk talt det halve.

Tross stagnasjonen som følge av splittelsen står arbeiderpartiene fremdeles som den sterkeste politiske gruppe, når man legger disse byer sammen — med 261 representanter mot høires 254 og venstres 70 à 80. Dertil kommer på borgerlig side 60—70 andre av forskjellige avskygninger. Av de avgitte stemmer — 177,672 — har de borgerlige partier 96,751 eller 54 procent. Det norske Arbeiderparti har 36 procent av stemmene, de to andre arbeiderpartier 10.

Av *socialdemokratenes* mandaterobringer faller 15 på de 8 før nevnte byer, hvor de fikk valgt 132 mot før 117. Arbeiderpartiet fikk 45 (64) og mindretallskommunistene 8. I Haugesund er stillingen efter valget 11 socialdemokrater (før 13), Arbeiderpartiet 9 (4) og mindretallskommunistene 1 (4). I Horten tapte vårt parti 1 plass, i Fredrikshald likeledes 1. I Ålesund, hvor vi mistet 3, gikk socialdemokratene tilbake fra 20 til 14 ved overgang til venstre. I Moss tok vårt parti og socialdemokratene hver et nytt mandat. Valgets lyspunkt for socialdemokratene var i grunnen Fredrikstad og Sarpsborg. I den siste by blev arbeiderflertallet ytter-

ligere styrket. Også vårt parti hadde fremgang her, idet vi fikk valgt 6 mot før 5. Mindretallskommunistene mistet imidlertid en til socialdemokratene. De har nu bare én igjen i Østfoldbyene. I Tønsberg klarte de 2, mens Arbeiderpartiet fikk 3. Ved stortingsvalget stod vi her som det minste av partiene med 200 stemmer etter mindretallskommunistene

Siden stortingsvalget er Det norske Arbeiderparti gått frem i de 8 byer med 571 stemmer, det nye parti tilbake med 254 (tross en tilsvarende fremgang i Ålesund) og socialdemokratene tilbake med 2601. Siden forrige kommunevalg har de siste en stemmetilvekst på 2329, hvorav faller 1958 på byene i Østfold. Går man tilbake til 1921, det første valg etter splittelsen, finner man imidlertid at partistillingen så å si ikke har undergått nogen forandring. I Moss har socialdemokratene siden den gang gått tilbake fra 1208 til 854 stemmer, mens Arbeiderpartiet er gått frem fra 701 til 926. I Fredrikshald er det en nedgang av et par hundre stemmer — for ikke å tale om Ålesund, hvor tilbakegangen på de 4 år utgjør ca. 1000. Siden valget *ifjor*, da socialdemokratene i Ålesund mønstret 2900 stemmer og stod som byens største politiske parti, har det en nedgang i stemmetall av det halve. En sammenligning av stemmetallene ved de fire siste valg viser:

	Arb.p.	Soc.d.	M.komm.
Stortingsvalget 1921	4,812	11,328	
Kommunevalget 1922	4,730	8,567	
Stortingsvalget 1924	3,318	13,497	1,086
Kommunevalget 1925	3,889	10,896	832

Det norske Arbeiderparti gikk frem fra valget ifjor i 5 av byene, nemlig med 232 i Ålesund, 161 i Haugesund, 114 i Tønsberg, 109 i Moss og 94 i Sarpsborg. I de tre andre var det en tilbakegang på tilsammen 138 stemmer. I Moss og Haugesund hadde vi en pen tilvekst også siden kommunevalget, mens stemmetallet fra 1922 blev oprettholdt i Fredrikshald og Sarpsborg.

Går man så over til de 6 byer hvor det *nye parti* fikk overtaket ved splittelsen og samlet et flertall av arbeiderstemmene, viser valget at der i disse byer er valgt 69 mindretallskommunistiske representanter, 46 av Det norske Arbeiderparti og 25 socialdemokrater. I 1922 blev valgt på Arbeiderpartiets liste 113. Socialdemokratene hadde den gang 23.

I stemmetall ligger det nye parti foran med 16,293, hvorav 10,379 blev mønstret av dets avdeling i Bergen. Det er 4075 mindre enn ifjor, da partiet hadde 20,368 i de seks byer. Samtidig er Det norske Arbeiderparti gått frem med 1779 stemmer, fra 6087 ved stortingsvalget til 7866. So-

socialdemokratene hadde i år 6036, hvorav 3852 i Bergen, ifjor 7682. Det er for dem en tilbakegang på 1646 stemmer. Forholdet er altså her snudd om.

Av de 6 byer står det nye parti ennå som det ledende i 3. I Bergen har det holdt 22 av de 28 mandater som blev vunnet ved siste valg før splittelsen, i de to Telemarksbyer — Skien og Porsgrunn — 25 av 27. Samtidig ser man at socialdemokratene har erobret 2 nye plasser i hver av byene. I Trondhjem derimot, hvor Det norske Arbeiderparti atter hevdet sig som det avgjort sterkeste av arbeiderpartiene, er socialdemokratene gått tilbake med ikke mindre enn 3 plasser, mens der på den annen side er en fremgang fra 28 til 30. For Bergen og Trondhjem sammenlagt viser valget en fremgang for Det norske Arbeiderparti siden stortingsvalget av 1274. Socialdemokratene har gått tilbake med 1307. Mindretallskommunistene hadde et stemmetap på 3602, hvorav ca. 2500 falt på Bergen.

Også for Bergens vedkommende betyr valget, tross alt, en faktisk tilbakegang for socialdemokratene fra det første valg de optrådte. De kunde i 1921 — da det blev avgitt omtrent samme stemmetall av arbeiderpartiene som nu — samle tett op mot 5000 stemmer mot våre 10,000. Ved kommunevalget året efter gikk de ned i 2655. I år hadde de 3852. Men samtidig har «Bergens Arbeiderparti» og Det norske Arbeiderpartis avdeling i Bergen øket sin velgerstyrke til ikke langt fra 12,000.

Utviklingen er den samme i Trondhjem. Socialdemokratene er redusert fra 1800 i 1921 til 1100, samtidig som de to andre partier er gått frem fra 6000 den gang til henimot 8000. Buens parti utgjør idag ikke synderlig mer enn 5 procent av stemmene ved Trondhjemsvalet, mens de i Bergen står med ca. 10.

I Skien var partidelingen ved valget omtrent nøiaktig som ifjor. Stillingen her som i Porsgrunn avspeiler stort sett forholdene i Bergen.

I Oplandsbyene er imidlertid omslaget tydelig. Særlig bemerkelsesverdig var resultatet i Gjøvik, hvor den nykommunistiske partiavdelings sprekning har bevirket en almindelig samling av arbeiderne om deres gamle parti. Ved kommunevalget i 1922 hadde Arbeiderpartiet 840 stemmer, i år 769, mot bare 205 stemmer ifjor. Mindretallskommunistene, som stillet en såkalt «fellesliste» gikk tilbake fra 685 ifjor til 173 og socialdemokratene fra 262 til 70. De siste opnådde 1 representant mot før 2, til tross for utvidelsen av representantantallet. Vårt parti besatte 14 plasser. Resultatet fra Hamar må sees som et overgangsvalg. Splittelsen kostet her arbeiderne et mandat. De to partier fikk valgt 8 hver, og står praktisk talt likt også i velgertall. Siden valget ifjor kan det dog konstateres en forskyvning til Arbeiderpartiet.

I de 27 byer som her er nevnt, hadde arbeiderpartiene over 90 pct. av sitt samlede stemmetall ved kommunevalget.

Stillingen i de øvrige byer.

I de mindre byer (kjøpsteder), som ikke er tatt med i denne oversikt, blev det ved stortingsvalget avgitt 3834 stemmer på Arbeiderpartiet og 812 på mindretalskommunistene (i 1921 4111), på socialdemokratene 2328 (1975). For disse så vel som for ludestedene har man ikke fullstendige tall fra kommunevalgene til sammenligning. Men de tall som foreligger, endrer ikke noget ved billedet. Socialdemokratene hadde nogen fremgang fra forrige *kommunevalg* i Vadsø, Namsos, Molde, Mandal og Ekersund, men stod praktisk talt stille i Sandnes, Flekkefjord, Levanger og Steinkjær, likeså på Hønefoss. På enkelte steder — Mosjøen, Mo, Skudesnes og Svelvik — hvor socialdemokratene hadde en del stemmer ved stortingsvalget, stillet de i år kommuneliste for første gang og fikk på disse valgt 16 nye representanter.

Arbeiderpartiet hadde her sin største fremgang i byene nordpå. Særlig må nevnes Hammerfest, hvor vi tok to plasser fra de borgerlige og erobret flertallet i bystyret. Også i Vardø blev resultatet utmerket. I disse to byer hadde vårt parti omkring et tusen stemmer. I Narvik gikk vi frem fra 434 stemmer ved valget i 1922 til 648 og øket vår representasjon fra 5 til 10. Socialdemokratene fikk 12 som før og det nye parti 2, mot før 6. I Steinkjær, hvor vi tok to mandater, vokset stemmetallet fra 244 til 335. I Namsos, hvor det er arbeiderflertall, mistet vi ett mandat, men holdt stemmetallet med 369, mot 358 ved forrige *kommunevalg*. I Harstad gikk vårt parti frem fra 140 til 219 stemmer og besatte 7 plasser; mindretalskommunistene hadde 147 stemmer og fikk 5. Stillingen var i det gamle bystyre 4 mindretalskommunister, 1 socialdemokrat og 1 av arbeiderpartiet. I Svolvær hadde vi 232 stemmer — sist 220. I fire av byene, Bodø, Levanger, Mosjøen og Vardø hadde vi en samlet *tilbakegang* på 240 stemmer — fra 979 til 739. Sorpå var det fremgang i Risør, Langesund og Holmestrand foruten også på Hønefoss. I Kongsvinger blev stemmetallet, tross splittelsen, omtrent oprettholdt, mens arbeiderstemmene blev delt i Brevik. I Drøbak var stillet en slags «fellesliste», med det resultat at arbeiderrepresentasjonen gikk tilbake. Her hadde socialdemokratene ved valget ifjor halvparten av de arbeiderstemmer som blev avgitt.

Av socialdemokratene samlede tilvekst på 32 mandater faller som nevnt, halvparten på småbyene, særlig der hvor de ikke før har hatt liste. I Steinkjær forsøkte de sig for første gang, men falt igjennem. I 16 byer

var de helt uten liste, og de mangler i de fleste av dem enhver organisasjon. Det har for øvrig sin interesse å konstatere, at socialdemokratene med en fjerdepart av arbeiderstemmene har kunnet besette over en tredjedel av representantplassene. Bak hver av deres valgte 286 står noget over 120 velgere, mens der på de to andre arbeiderpartiers 100,000 stemmer går gjennomsnittlig 200 på hver valgt representant. Det illustrerer hvor tyngden ligger. —

Sammenlignet med stortingsvalget har vårt parti med sine ca. 80,500 stemmer i byene en fremgang på omkring 1500, mens de to andre partier deler tapet — vel 11,000 stemmer — med et minus av vel 6000 på mindretallskommunistene og temmelig nøiaktig 5000 på socialdemokratene.

Vårt parti er således det eneste som kan peke på en *absolutt* fremgang i stemmetall. I Oslo holdt partiet overlegent stillingen og gikk frem med omkring et tusen stemmer fra ifjor. Av tilveksten faller altså ca. 500 utenfor Oslo. Socialdemokratene hadde et *tap* av 500 stemmer i hovedstaden, mens resten av tilbakegangen — ca. 4500 stemmer — fordeler sig over det hele land. På samme måte med det nye parti. Det mistet omkring 1100 stemmer i hovedstaden og 5000 utenfor.

På samme tid kan Det norske Arbeiderparti peke på en, relativt sett, ikke ubetydelig fremgang, idet vi står med omkring 60 pct. av arbeiderstemmetallet mot 55 pct. ved stortingsvalget. Socialdemokratene, som ved stortingsvalget i 1921 hadde adskillig over tredjeparten av arbeiderstemmene i byene, må nu nøie sig med en fjerdepart.

Ordførervalgene.

De arbeidervalgte ordførere i byene er:

Gjøvik: Ordfører Niels Ødegaard (gjenvalg), varaordfører Ivar Eriksen, begge av arbeiderpartiet.

Kongsberg: Ordfører C. Wallén (gjenvalg), varaordfører Nils Nilsen, begge av arbeiderpartiet.

Holmestrand: Ordfører Anders Kristensen (arb.p.), varaordfører A. Knutson (soc.dem.).

Notodden: Ordfører Hs. Helgesen, varaordfører Tor Kjos, begge av arbeiderpartiet.

Skien: Ordfører Herman Hansen, varaordfører E. Reiersen, begge tilhørende det mindretallskommunistiske parti.

Porsgrunn: Ordfører Lars Andersen (soc.dem.), varaordfører Thv. Nilsen (mindretallskommunist).

Sarpsborg: Ordfører Karl B. Olafsen (gjenvalg), varaordfører Johan Akselsen, begge av det socialdemokratiske parti.

Fredrikstad: Ordfører Haakon Karlsen, varaordfører Johan L. Johansen, begge socialdemokrater.

Fredrikshald: Ordfører Abraham Aakre, varaordfører Johan Kristoffersen, begge socialdemokrater.

Levanger: Ordfører Paul Holthe (arbeiderpartiet). Varaordføreren tilhører de borgerlige.

Namsos: Ordfører Willh. Jakobsen (arbeiderpartiet), varaordfører Joh. Wiik (soc.dem.).

Narvik: Ordfører Jul. B. Olsen (gjenvælg), varaordfører Jacob Kuvaaas, begge socialdemokrater.

Vardø: Ordfører Jon Andraa, varaordfører P. Holt, begge av arbeiderpartiet.

Hammerfest: Ordfører Sig. M. Eriksen (gjenvælg), varaordfører Sætrum, begge av arbeiderpartiet.

Vadsø: Ordfører A. Trasti (arbeiderpartiet), varaordfører Terje Wold (soc.-dem.).

Arbeiderpartiet har dessuten *varaordføreren* i Hamar og Florø, socialdemokratene i Hønten og Skudesnesshavn.

Arbeiderpartiene har flertall i *skolestyrene* i Sarpsborg, Notodden, Narvik, Vardø og Hammerfest. I Larvik og Gjøvik står arbeiderne og de borgerlige like sterke.
